

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 22 november 2017
(OR. en)

14812/17

SOC 752
EMPL 572
ECOFIN 1007
EDUC 428

FÖLJENOT

från:	Jordi AYET PUIGARNAU, direktör, för Europeiska kommissionens generalsekreterare
inkom den:	22 november 2017
till:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2017) 674 final
Ärende:	UTKAST TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET Följedokument till kommissionens meddelande Årlig tillväxtöversikt för 2018

För delegationerna bifogas dokument – COM(2017) 674 final.

Bilaga: COM(2017) 674 final

Bryssel den 22.11.2017
COM(2017) 674 final

**UTKAST TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT
FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET**

**Följedokument till kommissionens meddelande
Årlig tillväxtöversikt för 2018**

INNEHÅLL

INLEDNING	2
DE VIKTIGASTE BUDSKAPEN	3
1. UTVECKLING OCH UTMANINGAR FÖR ARBETSMARKNADEN OCH DEN SOCIALA SITUATIONEN I EUROPEISKA UNIONEN	10
1.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden	10
1.2 Den sociala situationen	14
2. EXEMPEL FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN	18
2.1 Resultattavlan i korthet	18
2.2 Exempel från den sociala resultattavlan	20
3. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSLÄNDERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT	26
3.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft	26
3.1.1 Nyckelindikatorer	27
3.1.2 Politiska åtgärder	37
3.2 Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens färdigheter och kompetens	42
3.2.1 Nyckelindikatorer	42
3.2.2 Politiska åtgärder	61
3.3 Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion	80
3.3.1 Nyckelindikatorer	80
3.3.2 Politiska åtgärder	91
3.4 Riktlinje 8: Främja social inkludering, bekämpa fattigdom och främja lika möjligheter	101
3.4.1 Nyckelindikatorer	101
3.4.2 Politiska åtgärder	115
BILAGOR	120

INLEDNING

Den gemensamma sysselsättningsrapporten upprättas i enlighet med artikel 148 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Den ingår i det så kallade höstpaketet med den årliga tillväxtöversikten, som utgör startskottet för den europeiska planeringsterminen. Sysselsättningsrapporten innehåller en årlig översikt över den viktigaste utvecklingen när det gäller sysselsättningen och den sociala situationen i Europa samt över de reformer som medlemsländerna gjort i enlighet med riktlinjerna för deras sysselsättningspolitik¹. Det finns ett avsnitt för varje riktlinje: stimulera efterfrågan på arbetskraft (riktlinje 5), öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens färdigheter och kompetens (riktlinje 6), förbättra arbetsmarknadens funktion (riktlinje 7) och främja social inkludering, bekämpa fattigdom och främja lika möjligheter (riktlinje 8).

Sysselsättningsrapporten 2018 innehåller dessutom en analys av medlemsländernas resultat när det gäller den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Pelaren proklamerades av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017 och fastställer principer och rättigheter på tre områden: i) lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, ii) rättvisa arbetsvillkor samt iii) social trygghet och inkludering. Övervakningen av resultaten på dessa områden underbyggs framför allt av en detaljerad analys av den sociala resultattavla som åtföljer pelaren.

Den gemensamma sysselsättningsrapporten har följande struktur: Kapitel 1 beskriver utvecklingen för arbetsmarknaden och den sociala situationen i EU. Kapitel 2 beskriver de viktigaste resultaten från analysen av den sociala resultattavlan som är kopplad till den sociala pelaren. Kapitel 3 innehåller en detaljerad beskrivning av nyckelindikatorer (bland annat från den sociala resultattavlan) och EU-ländernas reformer enligt riktlinjerna för sysselsättningspolitiken.

¹ Tillsammans med utkastet till den gemensamma sysselsättningsrapporten har kommissionen antagit ett förslag till reviderade sysselsättningsriktlinjer (COM(2017) 677).

DE VIKTIGASTE BUDSKAPEN

Här följer rapportens viktigaste resultat:

Tack vare den ekonomiska tillväxten, som nu har nått alla medlemsländer, har både arbetsmarknaden och den sociala situationen förbättrats. I genomsnitt för EU ses förbättringar för 11 av resultattavlans 14 indikatorer, som gäller aspekter av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. För de övriga tre indikatorerna är två i stort sett oförändrade och bara en har försämrats något (effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom), men på mycket olika sätt i de olika länderna. Överlag pekar detta på fortsatta framsteg i fråga om pelarens tre kapitel, som stöds av en stark återhämtning och den senaste tidens reformer. För de flesta länder finns dock utmaningar när det gäller vissa principer i pelaren, vilket lyfts fram i rapporten. De kommer också att analyseras ingående i den europeiska planeringsterminens landsrapporter.

Jobbskapandet har tagit fart och sysselsättningen fortsätter att öka i stadig takt. Under det andra kvartalet 2017 förvärvsarbetade omkring 235,4 miljoner människor i EU (156 miljoner i euroområdet) – den högsta nivån hittills. Sysselsättningen överstiger högstanivån före krisen 2008 med 1,7 %. Jämfört med den lägsta nivån i mitten av 2013 är nu 11 miljoner fler människor i arbete i EU. Med den här takten, och med en sysselsättningsgrad på 72,2 % andra kvartalet 2017, ligger Europa 2020-målet på 75 % sysselsättning inom räckhåll.

De viktigaste arbetsmarknadsindikatorerna förbättrades över hela linjen. Arbetslösheten har fortsatt att minska sedan mitten av 2013. I augusti 2017 minskade den till 7,6 % i EU (och 9,1 % i euroområdet). Det är den lägsta siffran i EU sedan december 2008 (februari 2009 i euroområdet) och närmar sig nu lägstanivån på 6,8 % i mars 2008. Ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten fortsatte också att minska stadigt. Arbetskraftsdeltagandet, som aldrig sjönk under krisen, fortsätter att öka i nästan alla medlemsländer.

Alla medlemsländer uppvisar förbättringar men det finns stora skillnader. Arbetslösheten varierar från 3,1 % i Tjeckien och 3,8 % i Tyskland till 17,3 % i Spanien och 21,6 % i Grekland (andra kvartalet 2017). Sysselsättningsgraden varierar från 57,7 % i Grekland och 62,1 % i Italien till 79,3 % i Tyskland och 82 % i Sverige (andra kvartalet 2017). I många länder har sysselsättningen fortfarande inte återhämtat sig efter krisen och det är en bit kvar till de nationella Europa 2020-målen.

Underutnyttjandet av arbetskraften minskar men är fortfarande betydande, även i länder där arbetslösheten är låg. Under återhämtningen ökade det totala antalet arbetade timmar betydligt långsammare än sysselsättningsnivån. Antalet arbetade timmar per sysselsatt person ligger stabilt omkring 3 % lägre än före krisen. Dessutom är siffran för (ofrivilligt) deltidsarbete fortfarande hög, även om heltidsanställningarna ökade under 2016. Återhämtningen bidrar visserligen till fler både fasta och tidsbegränsade jobb, men andelen visstidsanställda ligger kvar på samma nivå i EU (omkring 14 %). Kombinationen av en hög andel visstidsanställningar och en låg andel som övergår i tillsvidareanställningar tyder på att arbetsmarknaden är segmenterad i ett antal medlemsländer. Egenföretagandet ökade endast marginellt (med 0,3 %) under 2016, med en snabbare ökning bland egenföretagare utan anställda.

Trots förbättringar på arbetsmarknaden är löneutvecklingen dämpad i de flesta länder. De överlag måttliga löneökningarna kan förklaras av stagnation på arbetsmarknaden, svag produktivitetsökning och låga inflationsförväntningar. Mellan 2014 och 2016 släpade dessutom reallöneökningen efter den genomsnittliga produktivitetsökningen. Det här har pågått en längre tid: mellan 2000 och 2016 ökade produktiviteten per anställd med 14,3 % medan ersättningen per anställd ökade med 10,2 % (realvärden).

Flera medlemsländer har med hjälp av arbetsmarknadens parter försökt göra lönebildningssystemen mer förutsägbara. Ändringarna går ut på att anpassa lönebildningen till de ekonomiska förutsättningarna. Man har också tittat på hur utvecklingen av minimilönerna styrs. Det är viktigt att lönerna sätts på ett förutsägbart sätt och ger en rimlig levnadsstandard, samtidigt som man respekterar arbetsmarknadsparternas oberoende. Särskilt minimilönerna borde justeras genom ett öppet system, med det dubbla målet att dels förhindra fattigdom bland förvärvsarbetande, dels värna tillgången till sysselsättning och behålla incitamenten för att söka arbete. Att på medellång sikt anpassa lönerna efter produktivitetsutvecklingen är viktigt i detta sammanhang.

Tack vare utvecklingen på arbetsmarknaden har hushållens ekonomi också förbättrats överlag. Hushållens disponibla inkomst fortsatte att öka i stadig takt och har nu nått högstanivån 2009 för EU. Fler nya jobb och högre arbetsinkomster var det som bidrog mest till ökningen. Förbättringar kan ses i nästan alla medlemsländer, men i några länder har hushållens disponibla bruttoinkomster ännu inte nått nivåerna före krisen.

Sysselsättningen och produktiviteten måste öka med tanke på befolkningsutvecklingen. Vårt åldrande samhälle sätter större press på de yngre generationerna – samma grupper som också har svårare att få stabila jobb av hög kvalitet – att se till att pensionssystemen får tillräckliga inkomster och förblir hållbara. Vi måste också jobba längre och riskerar att få lägre pensioner i framtiden. Mer allmänt riskerar det så kallade sociala kontraktet mellan generationerna att påverkas, vilket kan skapa en generationsklyfta och leda till att rättvisan mellan generationerna ifrågasätts. Sysselsättningen och produktiviteten måste därför öka för att begränsa dessa effekter.

Den ökade sysselsättningen är inte jämnt fördelad mellan befolkningsgrupperna. Skillnaden i sysselsättning mellan låg- och högkvalificerade arbetstagare är stor (31 procentenheter), vilket understryker behovet av att investera i kompetensutveckling för att bättre kunna tillgodose arbetsmarknadens förändrade behov. Stora skillnader mellan länderna kvarstår när det gäller utbildningsresultaten, vilket visar på de möjliga fördelarna med ytterligare reformer. Förvärvsfrekvensen bland unga har ökat, men ligger nästan 4 procentenheter under nivån före krisen. Även bland invandrare (födda utanför EU) ligger sysselsättningen under nivån före krisen, och återhämtningen går långsammare än i andra grupper. Dessutom har personer med funktionsnedsättningar svårare att få ett jobb än andra, även om läget har förbättrats. Positivt är dock att sysselsättningen bland kvinnor och äldre arbetstagare fortsätter att öka, även om de fortfarande möter stora utmaningar.

Trots att sysselsättningen bland kvinnor nådde en ny rekordnivå är kvinnorna fortfarande underrepresenterade på arbetsmarknaden och har betydligt lägre löner. Kvinnor har ofta högre utbildningsnivå än män, men ändå är sysselsättningen fortfarande 11 procentenheter lägre än för män, även om den har ökat konstant. Även här finns det stora skillnader mellan EU-länderna. Skillnaden i sysselsättning är särskilt stor för kvinnor med barn eller annat omsorgsansvar. Dessutom finns det negativa ekonomiska incitament som hindrar kvinnor från att börja jobba eller gå upp i tid. Löneklyftan mellan könen minskar men är fortfarande betydande. Den genomsnittliga timlönen för män var cirka 16 % högre än för kvinnor 2015. Skillnaden beror till stor del på att kvinnor är underrepresenterade i välbetalda sektorer och yrken, inklusive i ledande befattning, vilket i viss mån speglar diskrimineringen på arbetsmarknaden. Samtidigt tar kvinnor oftare ledigt från jobbet för att ta hand om anhöriga.

Mer deltidarbete i kombination med ett kortare yrkesliv med fler avbrott leder dessutom till att kvinnor får lägre pensioner. Det är därför viktigt att åtgärder för en bättre balans mellan arbete och privatliv genomsyrar all politik. Vissa medlemsländer vidtar åtgärder för att det ska finnas bra och inte alltför dyr barnomsorg och annan omsorg, möjlighet till ledighet och flexibla arbetsformer och skatte- och förmånssystem som inte hindrar personer (särskilt den andra försörjaren i familjen) från att jobba. Dessa åtgärder och insatser mot diskriminering spelar en viktig roll för likabehandling av kvinnor. De bidrar också till social rörlighet uppåt, lika möjligheter och minskad ojämlikhet och fattigdom, med fördelar som sträcker sig över generationerna, i enlighet med målen för EU:s sociala pelare.

Äldre arbetstagare stannar kvar allt längre på arbetsmarknaden. Efter krisen har sysselsättningen ökat för alla åldersgrupper över 55 år, och den fortsätter att öka (men med stora variationer mellan länderna). Bidragande orsaker är de senaste pensionsreformerna med höjd pensionsålder i de flesta medlemsländerna och flexibla arbetsvillkor. Det behövs dock åtgärder för att skapa balans mellan arbete och privatliv och för att anpassa arbetsmiljön till äldre arbetstagare. I vissa länder försöker man få fler att jobba längre genom flexibla övergångar till pensionering och möjligheter att kombinera pension och arbete.

Långtids- och ungdomsarbetslösheten fortsätter att vara en prioriterad fråga. Ungdomsarbetslösheten minskar stadigt men är fortfarande 17 % (andra kvartalet 2017) och en stor utmaning i vissa länder. Detsamma gäller andelen unga som varken arbetar eller studerar. Långtidsarbetslösheten är fortfarande mycket hög i vissa medlemsländer och står för nästan hälften av den totala arbetslösheten. Arbetslöshet under lång tid leder till försämrad kompetens, sämre anknytning till arbetsmarknaden och i slutändan större risk för fattigdom och social utestängning. Dessutom finns det risk för att konjunkturarbetslöshet övergår i strukturell arbetslöshet, vilket hämmar tillväxten. Ländernas åtgärder i enlighet med ungdomsgarantin och rådets rekommendation från februari 2016 om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden kan starkt bidra till förbättringar.

Tillgång till god utbildning för alla och bättre satsningar på utbildning och kompetens är en förutsättning för att människor ska kunna vara engagerade och aktiva, komma in på arbetsmarknaden och lättare kunna byta jobb. Om utvecklingen fortsätter i nuvarande takt är EU på god väg att nå Europa 2020-målet för andelen elever som ska ha en gymnasie- eller

högskoleutbildning. Medlemsländerna håller på att modernisera sina utbildningssystem för att få fler elever att gå klart skolan och förbättra sina grundläggande färdigheter, särskilt genom att stötta elever med sämre förutsättningar. I vissa fall införs särskilda utbildningsinsatser för migranter. Bättre arbetsmarknadsanpassning av den högre utbildningen står också högt på dagordningen. I linje med En ny kompetensagenda för Europa har nationella koalitioner för digital kompetens startat i flera länder för att främja satsningar på digitala färdigheter. Med hjälp av arbetsmarknadens parter och andra aktörer arbetar länderna för att förbättra sina yrkesutbildningar, lärlingssystem och mekanismer för att validera färdigheter som förvärvats utanför det formella utbildningssystemet.

Rätt kombination av flexibilitet och trygghet, för både den som har ett jobb och den som söker jobb, kan bidra till en välfungerande arbetsmarknad, fler bra jobb, stärkt entreprenörskap och högre arbetskraftsdeltagande. Viktiga mål är att skapa fler tillsvidareanställningar, se till att tidsbegränsade anställningar fungerar som en språngbräda och inte en återvändsgränd, underlätta övergången mellan olika jobb och ge företagen möjlighet att expandera. Medlemsländernas insatser handlar bland annat om att skapa tydligare och mer förutsägbara regler för uppsägningar. Det behövs också effektiva system för socialt skydd som är anpassade till nya behov och förutsättningar, som nya former av arbete. Omfattningen av arbetslöshetsförmåner och andra förmåner och tjänster skiljer sig dock avsevärt mellan länderna. Det behövs också effektiva aktiva arbetsmarknadsåtgärder som möjliggör en smidig övergång mellan olika jobb för att hantera globaliseringens och digitaliseringens utmaningar.

I takt med återhämtningen i ekonomin och på arbetsmarknaden fortsatte andelen personer som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning att minska under 2016 och har nu kommit ner i 2008 års nivå. Det beror främst på en minskning av andelen hushåll med låg arbetsintensitet och av den materiella fattigdomen, medan risken för inkomstrelaterad fattigdom har stabiliserats. Antalet personer som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning minskar visserligen men ligger kvar på en mycket hög nivå – 118 miljoner människor, eller 23,5 % av befolkningen år 2016. Det är därmed långt kvar till Europa 2020-målen för fattigdom och social utestängning.

Inkomstskillnaderna i EU har minskat något, efter ökningen till följd av krisen. Den rikaste femtedelen av befolkningen hade en disponibel inkomst som var cirka fem gånger högre än

den fattigaste femtedelen år 2016, med stora skillnader mellan länderna (och en ökning av ojämlikheten i vissa). De relativt stora inkomstskillnaderna, som ofta är kopplade till ojämlika möjligheter till utbildning och socialt skydd och avspeglar svaga arbetsmarknadsresultat, väcker farhågor i fråga om rättvisa, social inkludering och hållbar tillväxt.

Medlemsländerna fortsätter att modernisera sina sociala trygghetssystem genom att förbättra de sociala förmånernas och tjänsternas omfattning och nivåer, särskilt för personer med atypiska anställningar, och främjar ökat arbetsmarknadsdeltagande. I linje med EU:s sociala pelare har en del länder utökat de sociala trygghetssystemen (föräldra-, arbetslöshets- och sjukförsäkring) till att omfatta även egenföretagare och frilansare. Minimiinkomststöd infördes för första gången i två länder: Grekland och Italien. Man vill också aktivera förmånstagarna genom att till exempel göra det obligatoriskt att delta i arbetsmarknadsåtgärder och/eller genom att individanpassa stödet bättre. Det är därför viktigt att se till att alla arbetstagare, även egenföretagare, har tillgång till sociala trygghetssystem. Samordningen mellan arbetsförmedlingar och socialtjänster måste också förbättras genom till exempel särskilda kontaktpunkter för att bättre nå de som behöver stöd och erbjuda dem bra tjänster och hjälp in på arbetsmarknaden.

Skatte- och bidragssystemen spelar en viktig roll för att minska fattigdom och ojämlikhet, men effekten av sociala transfereringar (utom pensioner) på fattigdomsriskens fortsatte att minska något under 2016. Den här utvecklingen, som ännu inte beaktar de senaste reformerna för att stärka den sociala tryggheten, döljer olika utvecklingstendenser på nationell nivå. Den kan särskilt spegla skillnader i förmånernas nivåer och omfattning, bristen på indexering (mot bakgrund av allmänt ökande inkomster) och förändringar i hushållens sammansättning (och liknande kännetecken för dem i riskzonen för fattigdom). För att minska ojämlikheterna och fattigdomen, och se till att problemen inte går i arv, kan länderna bland annat förbättra sina skatte- och förmånssystem, främja lika möjligheter till utbildning, säkerställa tillgång till god hälso- och sjukvård och verka för jämställdhet.

Att trygga tillräckliga pensioner och skapa ekonomiskt hållbara sociala trygghetssystem är fortfarande mycket viktiga frågor. De senaste reformerna innehåller ofta åtgärder för att se till att folk kan leva på sin pension. Några länder har till exempel höjt minimipensionerna eller sänkt skatten på de lägre pensionerna. Bättre kompletterande pensioner och andra

former av pensionssparande kan också bidra till att höja pensionsnivåerna i vissa länder. Pensionsreformer som kan leda till att folk slutar jobba tidigare bör däremot undvikas, eftersom det blir svårare att garantera hållbara och tillräckliga pensioner med den nuvarande befolkningsutvecklingen. Mot bakgrund av pensionsklyftan mellan kvinnor och män och den ökade risken för fattigdom bland äldre kvinnor, är det i vissa länder viktigt med åtgärder för att anpassa pensionsåldern för båda könen.

Jämlik tillgång till vård och omsorg inom rimlig tid och effektiva insatser för att främja hälsa och förebygga sjukdomar är viktigt för att ha en frisk och aktiv befolkning och skapa ekonomiskt välstånd. Flera medlemsländer har genomfört viktiga hälso- och sjukvårdsreformer för att främja tillgången till en välfungerande primärvård som arbetar med att främja god hälsa och förebygga sjukdomar, rationalisera och öka hållbarheten inom specialist- och sjukhusvården och förbättra tillgången till billiga läkemedel som används på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med ländernas behörighet. Vissa länder arbetar också för att effektivisera och höja kvaliteten på långvarig vård och omsorg. Det kan främja social delaktighet och hjälpa fler anhörigvårdare, särskilt kvinnor, att börja jobba.

En välfungerande dialog mellan arbetsmarknadens parter är en förutsättning för att skapa social rättvisa och säkerställa ekonomiska resultat. Dialogen mellan arbetsmarknadens parter bidrar till att stärka de sociala rättigheterna och skapa hållbar tillväxt för alla. Parternas medverkan i att utforma och genomföra reformer varierar avsevärt mellan EU-länderna, både vad gäller omfattning och genomslag. Det beror till stor del på ländernas olika metoder och institutioner och på parternas förmåga och bidrag. Det finns ingen enskild modell som används som referens, men det är viktigt att arbetsmarknadens parter deltar aktivt i alla etapper med att utforma och genomföra politiken, i enlighet med EU:s sociala pelare.

1. UTVECKLING OCH UTMANINGAR FÖR ARBETSMARKNADEN OCH DEN SOCIALA SITUATIONEN I EUROPEISKA UNIONEN

Det här avsnittet innehåller en överblick över utvecklingen och utmaningarna när det gäller arbetsmarknaden och den sociala situationen i EU med en detaljerad analys av de viktigaste delområdena.

1.1 *Utvecklingen på arbetsmarknaden*

Läget på arbetsmarknaden i EU förbättrades betydligt under 2016 och första halvåret 2017 och vi närmar oss Europa 2020-strategins sysselsättningsmål. Sysselsättningsgraden (20–64 år) stod för den största ökningen efter krisen, och ökade under 2016 med 1 procentenhet till 71,1 %. Den fortsatte att öka till 72,2 % andra kvartalet 2017², den högsta nivån hittills i EU. Antalet sysselsatta var 235,4 miljoner andra kvartalet 2017, vilket motsvarar 3,5 miljoner fler jobb än ett år tidigare. Om sysselsättningen fortsätter att öka i samma takt är Europa 2020-strategins sysselsättningsmål på 75 % i stort sett inom räckhåll. Situationen har förbättrats avsevärt även i euroområdet, där sysselsättningen nådde sin högsta nivå på 70,9 % andra kvartalet 2017. Återhämtningen på arbetsmarknaden bekräftas av att allt fler har ett arbete, och arbetskraftsdeltagandet (15–64 år) nådde en högsta nivå på 73,4 % andra kvartalet 2017 (73 % i euroområdet).

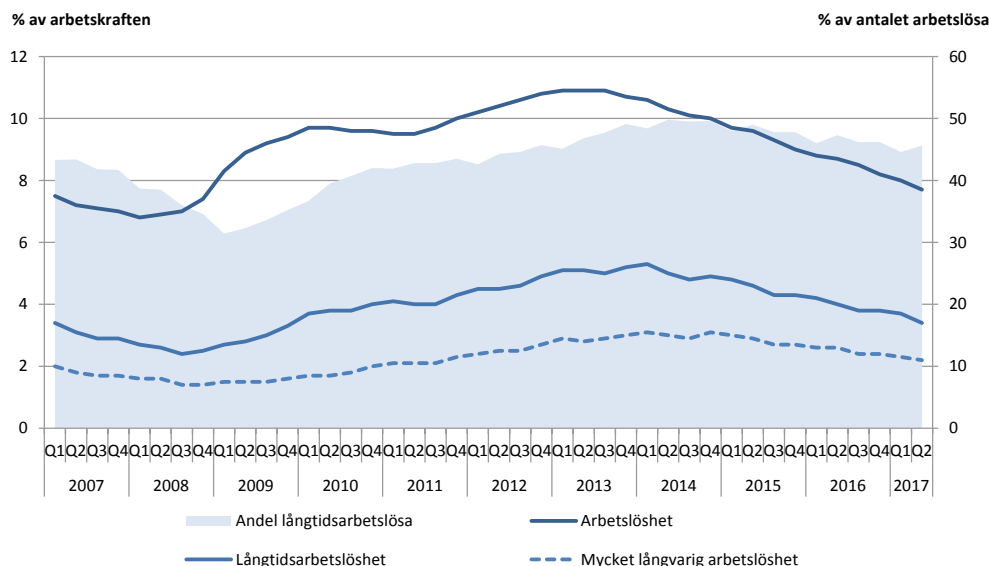
Den förbättrade sysselsättningen gör att arbetslösheten stadigt sjunker. Arbetslösheten (15–74 år) minskade till 7,7 % andra kvartalet 2017 (9,2 % i euroområdet) och närmar sig långsamt nivån före krisen. Detta är särskilt positivt eftersom fler personer som tidigare stod utanför arbetskraften kom in på arbetsmarknaden och antalet i arbetskraften (även arbetssökande) ökade därför.

Ungdoms- och långtidsarbetslösheten har minskat snabbt. Ungdomsarbetslösheten är fortfarande hög (särskilt i vissa länder), men sjönk med nästan 2 procentenheter som

² I hela avsnittet används säsongsjusterade kvartalsuppgifter [Ifsi_emp_q].

tolvmånadersförändring till 17 % andra kvartalet 2017 (19,1 % i euroområdet). Den är nu cirka 7 procentenheter lägre än högstanivån på 23,9 % under första kvartalet 2013. Långtidsarbetslösheten (dvs. arbetslöshet under mer än ett år som andel av befolkningen i arbetskraften) följde en liknande trend och minskade med 0,6 procentenheter som tolv månadersförändring till 3,4 % andra kvartalet 2017 (4,7 % i euroområdet). Andelen långtidsarbetslösa sjunker också, men är fortsatt hög och uppgick till 45,6 % (49,7 % i euroområdet) och till och med över 50 % i vissa länder. Den mycket långvariga arbetslösheten (dvs. mer än två år) minskar dessutom endast långsamt, vilket ökar risken för att den blir bestående.

Diagram 1: Arbetslöshet och långtidsarbetslöshet i EU

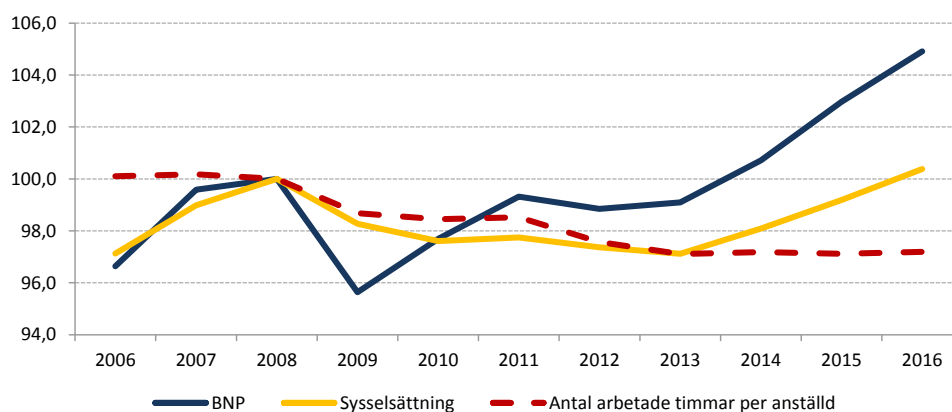
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Både sysselsättningen och arbetslösheten har förbättrats förvånansvärt mycket med tanke på den måttliga men stabila BNP-tillväxten³. Utvecklingen har blivit särskilt tydlig de senaste två åren, både i EU och i euroområdet. Den måttliga ökningen av antalet arbetade timmar per anställd visar dock på en stagnation på arbetsmarknaden. Siffrorna ligger kvar på

³ Mer information finns i rapporterna *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2017* (s. 22) och *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2017* (s. 10 och 19).

cirka 3 % lägre än före krisen i EU (diagram 2) och cirka 4 % lägre i euroområdet. Bidragande faktorer är att deltidsarbetet har ökat, och i mindre utsträckning, att antalet timmar för heltidsanställda har minskat. Under 2016 ökade dock heltidsarbete snabbare än deltidsarbete (läs mer längre fram).

Diagram 2: Tillväxt i real BNP, sysselsättning och antal arbetade timmar per anställd i EU (kumulativ förändring – index 2008 = 100)

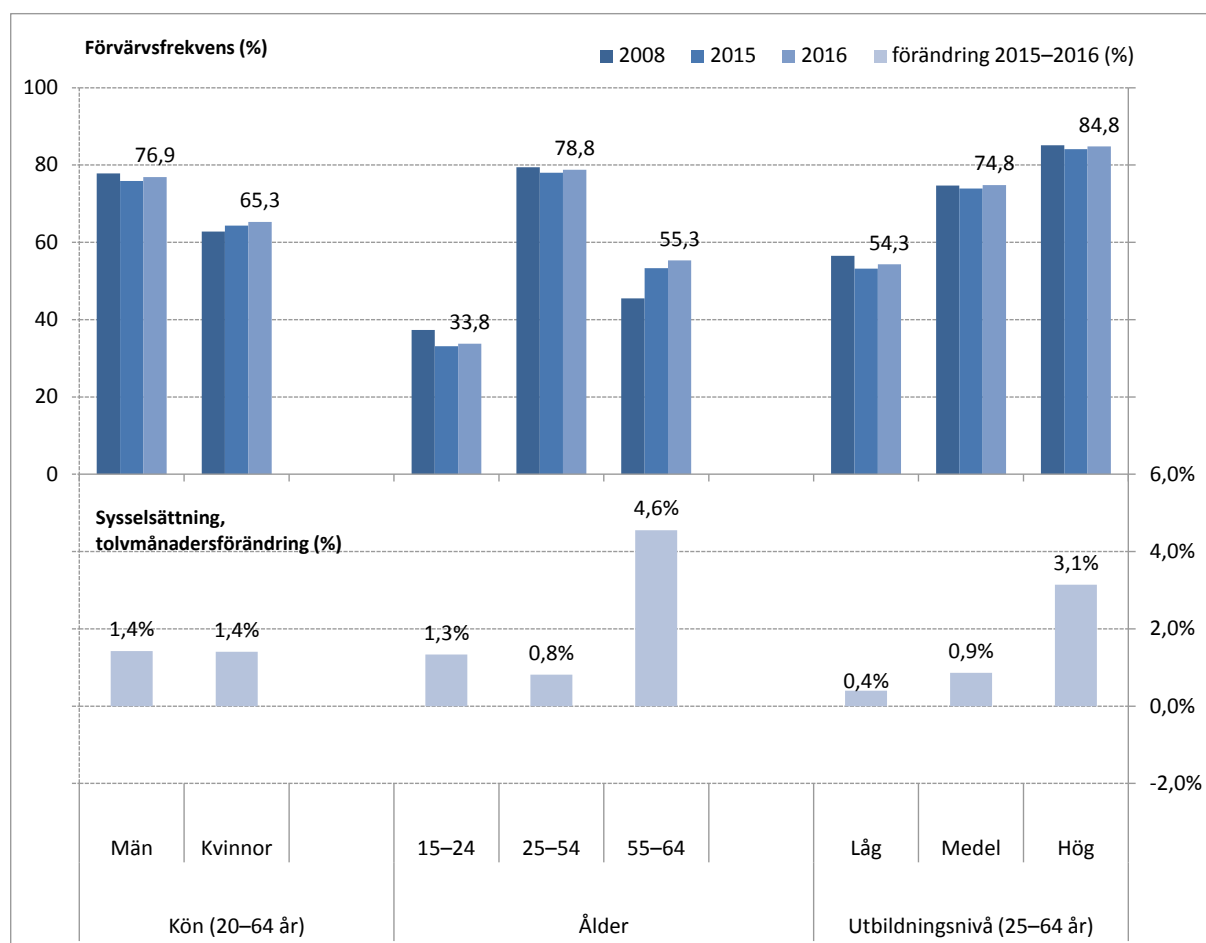

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper (beräkningar gjorda av GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering).

Sysselsättningen har ökat mer bland äldre arbetstagare. Som framgår av diagram 3 noterades den största ökningen av sysselsättningen i EU bland äldre arbetstagare (55–64 år) med 4,6 % år 2016. Sysselsättningen i denna grupp har ständigt ökat efter krisen, från 45,5 % år 2008 till 55,3 % år 2016 med en motsvarande ökning av arbetskraftsdeltagandet (59,1 % år 2016). Utvecklingen speglar ländernas reformer av pensionssystemen för att göra dem mer långsiktigt hållbara och öka arbetskraftsutbudet med tanke på befolkningsutvecklingen (med bland annat ökad förväntad livslängd). Liksom under 2015 ökade sysselsättningen relativt sett mindre bland unga (15–24 år) och arbetstagare i den mest aktiva åldern (25–54 år), men något snabbare för de unga (1,3 % jämfört med 0,8 %). Arbetskraftsdeltagandet ligger på en stabil nivå (41,5 % både 2015 och 2016), men fler jobb för unga bidrog till att minska ungdomsarbetslösheten. Sysselsättningsökningen var jämförbar mellan könen, precis som 2015. För både kvinnor och män ökade sysselsättningen med 1,4 % under 2016. Sysselsättningen ökade alltså för båda grupperna (med 1 procentenhet till 76,9 % respektive 65,3 %), men skillnaderna mellan könen kvarstår.

Sysselsättningen har ökat för alla utbildningsnivåer, men mest bland högutbildade. Sysselsättningen bland personer med högre utbildning ökade med 3,1 % under 2016 (åldersgruppen 25–64 år). För dem med gymnasieutbildning eller högst grundskola var ökningen bara 0,4 % respektive 0,9 %⁴. Mer detaljerade uppgifter finns i följande avsnitt.

Diagram 3: Förvärvsfrekvens och sysselsättningstillväxt i olika grupper i EU

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Återhämtningen bidrar till fler fasta och tidsbegränsade jobb och allt fler jobbar heltid.

I absoluta tal ökade antalet tillsvidareanställningar mer än de tidsbegränsade anställningarna under 2016 (2,7 miljoner respektive 0,6 miljoner), men procentuellt sett ökade de tidsbegränsade anställningarna mer. Andelen tidsbegränsat anställda ligger kvar på 14,2 % (se

⁴ Sysselsättningen bland lågutbildade har dock ökat mer än proportionellt (1,1 procentenheter) med tanke på att gruppen som sådan har minskat (dvs. antalet personer på 25–64 år med högst grundskola).

avsnitt 3.3.1). Egenföretagandet ökade endast marginellt (med 0,3 %) under 2016, med en snabbare ökning bland egenföretagare utan anställda (se avsnitt 3.1.1). Såsom tidigare nämnts har antalet deltidsanställda ökat betydligt sedan krisen (med omkring 11 % jämfört med 2008), medan heltidsanställningarna har minskat (med 2 %). Denna trend kan dock vara på väg att vända. Under 2016 skapades proportionellt sett fler heltids- än deltidsjobb (det har bara inträffat en gång sedan 2008, nämligen 2014). Dessutom minskade andelen ofrivilligt deltidsarbete under 2016 från 29,1 % till 27,7 %. Liksom senare år tillkom de flesta jobben i tjänstesektorn (+1,7 %). Industrin och byggsektorn hade också en god jobbtillväxt (båda med +1 %). Sysselsättningen inom byggsektorn visade positiva tecken för första gången sedan 2008, men det är fortfarande 18 % färre sysselsatta i sektorn jämfört med det året. Inom jordbruket fortsatte jobben att minska (-4 % år 2016), vilket de gjort under en längre tid.

1.2 *Den sociala situationen*

Tack vare utvecklingen på arbetsmarknaden har hushållens ekonomi förbättrats överlag. Hushållens disponibla inkomst, som mäter hushållens reala inkomst justerad för skatter och sociala transfereringar, ökade för tredje året i rad 2016 och har kommit ikapp den tidigare toppnoteringen 2009⁵. Kvartalsuppgifterna visar en stabil ökning på cirka 2 % på årsbasis 2016. Ökningen fortsatte under första kvartalet 2017, om än i långsammare takt⁶. Den senaste tidens ökning beror på högre inkomster från arbete, där egenföretagarnas och särskilt de anställdas löner ökar i en stadig takt. Detta speglar i första hand en ökad sysselsättning och i mindre utsträckning högre löner. Höjda sociala förmåner bidrog också till hushållens ökade disponibla inkomster, men i mindre utsträckning under andra hälften av 2016. Kapitalinkomster och andra inkomster har varit stabila de senaste åren, medan högre sociala avgifter och skatter har hämmat ökningen av hushållens disponibla bruttoinkomster.

Tack vare hushållens högre inkomster riskerar färre personer att drabbas av fattigdom eller social utestängning⁷. Den här indikatorn förbättrades under 2016 för fjärde året i rad

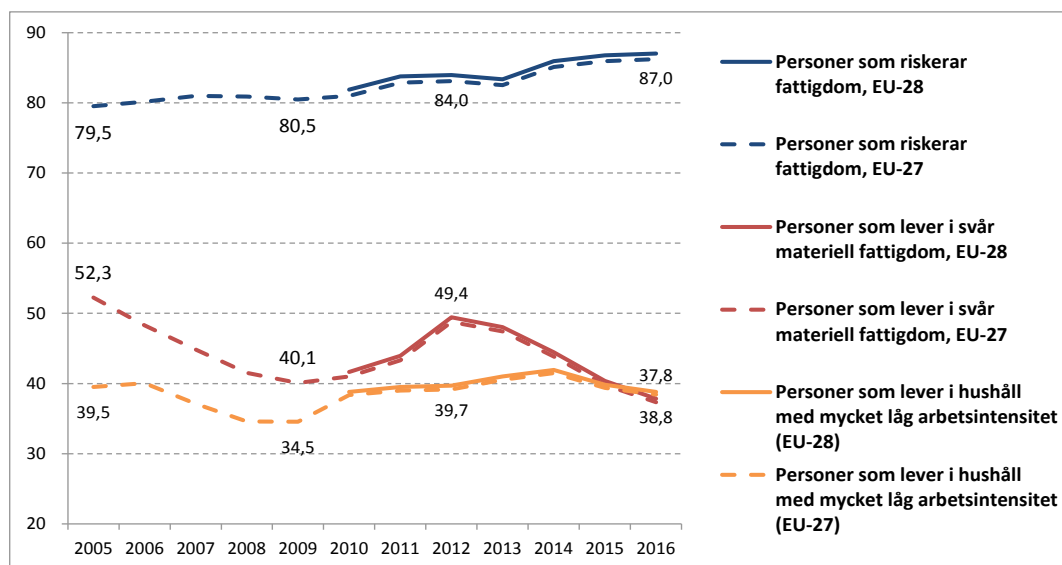
⁵ *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2017*, s. 39.

⁶ Mer information finns i rapporten *Employment and Social Developments in Europe, Quarterly Review, Winter 2017*, s. 33–34.

⁷ Personer som löper risk för fattigdom och/eller allvarlig materiell fattigdom och/eller lever i hushåll där ingen arbetar eller där arbetsintensiteten är mycket låg.

och minskade till 23,5 % (från 23,8 % föregående år), och närmar sig nu den lägsta noteringen på 23,3 % år 2009. Men framstegen för att nå Europa 2020-målet att hjälpa minst 20 miljoner människor ur fattigdom jämfört med 2008 räcker inte. Under 2016 riskerade omkring 118 miljoner människor att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Det är cirka 700 000 fler än 2008⁸. Risken var vanligare bland vissa grupper: barn (0–17 år, 26,4 %), unga (18–24 år, 30,5 %), lågutbildade med högst grundskola (34,9%) och personer med funktionsnedsättning (över 16 år, 29,9 %). Två tredjedelar av de arbetslösa riskerade också att drabbas av fattigdom eller social utestängning under 2016. Personer födda utanför EU verkar löpa större risk (39,1 % under 2015). Däremot är äldre personer (65 år eller äldre) fortfarande relativt sett bättre skyddade (med en liten försämring, från 17,4 % år 2015 till 18,3 % år 2016).

Diagram 4: Delindikatorer för ”personer som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning”, 2005–2016

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Anm.: EU27 i diagrammet omfattar inte Kroatien (uppgifter finns bara sedan 2010).

När man tittar på delkomponenterna för fattigdom och social utestängning, är den inkomstrelaterade fattigdomen fortfarande den största utmaningen. Antalet personer

⁸ Antalet personer i EU som riskerade att drabbas av fattigdom eller social utestängning 2008 bygger på skattningar från Eurostat, eftersom uppgifter för Kroatien endast finns från och med 2010.

som riskerar att hamna i fattigdom⁹ ökade under flera år efter krisen till följd av den svaga ekonomin och arbetsmarknaden fram till mitten av 2014, och nådde en högsta notering på 87 miljoner människor 2016¹⁰. Men som andel av befolkningen stabiliserades antalet personer i riskzonen under 2015 och 2016 (17,3 % för båda åren) tack vare den ekonomiska återhämtningen och det bättre läget på arbetsmarknaden. Det är dock fortfarande över nivån före krisen på 16,4 % år 2009. Snabbstatistik för inkomståret 2016 tyder på att den inkomstrelaterade fattigdomen stabiliserats ytterligare i flera länder.

Antalet personer som lider av allvarlig materiell fattigdom¹¹ har minskat sedan 2013 och nådde 2016 den lägsta nivån hittills (37,8 miljoner). Det motsvarar 7,5 % av EU:s befolkning (jämfört med 8,1 % under 2015). Situationen speglar en minskning av den absoluta fattigdomen och är den viktigaste orsaken till att färre personer riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Tack vare det förbättrade läget på arbetsmarknaden är det nu färre personer som lever i hushåll med obefintlig (eller mycket låg) arbetsintensitet¹². Andelen var 10,4 % (eller 38,8 miljoner) 2016, vilket är en minskning från de högsta siffrorna på 11,2 % år 2014. Men i ett längre perspektiv är siffrorna fortfarande höga jämfört med 2008 (9,2 %).

Fattigdomsriskerna bland förvärvsarbetande fortsätter att öka (sedan krisen) och drabbade 9,6 % av befolkningen i arbetsför ålder under 2016. Det är fortfarande mer än lägstanivån på 8,3 % år 2010, och innebär att över 32 miljoner arbetstagare riskerar att bli fattiga. Att ha ett jobb räcker inte alltid för att komma ur fattigdomen, även om det minskar risken för att drabbas. Ökningen av atypiska anställningsformer och polariseringen på arbetsmarknaden kan inverka på resultaten för indikatorn i framtiden.

Inkomstskillnaderna började långsamt minska under 2016, efter ökningen till följd av krisen. Förhållandet mellan den övre och nedre inkomstkventilen (dvs. förhållandet mellan

⁹ Personer som riskerar att hamna i fattigdom är de som har en inkomst under 60 % av medianinkomsten i landet, mätt som disponibel inkomst per konsumtionsenhet.

¹⁰ Siffran bygger på inkomsterna under 2015, utom för Storbritannien (undersökningsåret) och Irland (de senaste 12 månaderna före undersökningen). Anm.: Det saknades uppgifter för Irland den 31 oktober 2017.

¹¹ Allvarlig materiell fattigdom definieras som oförmåga att betala för minst fyra av nio följande poster: 1) betala hyra/lån/räkningar i tid, 2) ha tillräcklig uppvärmning av bostaden, 3) klara oförutsedda utgifter, 4) äta kött, fisk eller likvärdigt protein varannan dag, 5) åka bort på en veckas semester, 6) ha bil, 7) ha tvättmaskin, 8) ha färg-tv eller 9) ha telefon.

¹² Personer i åldern 0–59 år som lever i hushåll där vuxna (utom barn som försörjs) arbetade mindre än 20 % av möjlig arbetad tid under de föregående tolv månaderna.

inkomsterna hos de 20 % av befolkningen som tjänar mest och de 20 % som tjänar minst) minskade något från 5,2 under 2015 till 5,1 under 2016, efter att ha ökat från 4,9 under 2009. Denna blygsamma utveckling speglar den förbättrade situationen i ekonomin och på arbetsmarknaden. Den genomsnittliga EU-indikatorn för inkomstskillnader döljer dock stora skillnader mellan länderna (se avsnitt 3.4).

2. EXEMPEL FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter proklamerades av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017. Den innehåller ett antal viktiga principer och rättigheter som ska bidra till rättvisa och välfungerande arbetsmarknader och välfärdssystem. Den sociala pelaren kommer att fungera som en kompass för en förnyad konvergensprocess i riktning mot bättre arbets- och levnadsvillkor i medlemsländerna.

Pelaren kompletteras av en ny social resultattavla för att följa utvecklingen i medlemsländerna¹³. Den här gemensamma sysselsättningsrapporten innehåller resultat från den sociala resultattavlan, som ersätter den resultattavla med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer som infördes 2013¹⁴. Den nya sociala resultattavlan innehåller ett antal **huvudindikatorer** för ländernas sysselsättnings- och socialpolitiska resultat när det gäller tre områden med koppling till pelaren: i) lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, ii) dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor samt iii) offentligt stöd, socialt skydd och social delaktighet. Den här analysen är kopplad till den bredare reform som beskrivs i kapitel 3.

2.1 Resultattavlan i korthet

Den sociala resultattavlan kommer att bli ett centralt verktyg för att övervaka konvergensen i riktning mot bättre arbets- och levnadsvillkor. Den består av följande 14 huvudindikatorer för att bedöma den allmänna utvecklingen inom sysselsättning och socialpolitik¹⁵:

- *Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden:*

1. Andel personer med högst grundskoleutbildning, 18–24 år:

¹³ SWD(2017) 200 final, som åtföljer kommissionens meddelande av den 26 april 2017 (COM(2017) 250 final).

¹⁴ De huvudindikatorer som också ingick i den tidigare resultattavlan har markerats med en asterisk (*) i bilaga 1.

¹⁵ Alla utom ett fåtal av dessa indikatorer ingår i befintliga bedömningsramar och verktyg som man enats om inom sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd, dvs. den gemensamma bedömningsramen och resultattavlor för bedömning av sysselsättningssituationen och situationen för det sociala skyddet. Sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd (och deras grupper för indikatorer) har diskuterat hur resultattavlan ska genomföras rent praktiskt, efter införandet i april 2017. Kommittéerna har enats om att använda huvudindikatorer i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2018 och att bedöma ländernas resultat enligt den gemensamma metod som använts för tidigare sysselsättningsrapporter.

2. Skillnad i sysselsättning mellan könen, 20–64 år
3. Inkomstskillnader, uttryckt som förhållandet mellan inkomstkventilerna S80/S20
4. Risk för fattigdom eller social utestängning
5. Unga som varken arbetar eller studerar, 15–24 år
- *Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor*¹⁶:
 6. Sysselsättningsgrad, 20–64 år
 7. Arbetslöshet, 15–74 år
 8. Deltagare i aktiva arbetsmarknadsåtgärder per 100 personer som vill arbeta
 9. Hushållens reala disponibla bruttoinkomst, per invånare¹⁷
 10. Ersättning per timme till anställd, i euro
- *Offentligt stöd, socialt skydd och social delaktighet*
 11. Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom¹⁸
 12. Barn under tre år i formell barnomsorg
 13. Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov
 14. Andel av befolkningen med minst grundläggande digitala färdigheter

Den gemensamma metod som används för att analysera resultattavlan har godkänts av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd (se bilaga 3). Den används för att utvärdera läget och utvecklingen i medlemsländerna, där man tittar på varje nivå och årliga förändringar¹⁹ av de huvudindikatorer som ingår i resultattavlan. Nivåerna och förändringarna klassificeras efter avståndet till respektive (oviktade) EU-genomsnitt. Ländernas resultat läggs sedan samman (med hjälp av en fördefinierad matris) och varje land placeras i en av sju kategorier: Bästa resultat, Bättre än genomsnittet, Bra men bör övervakas, Genomsnittlig/neutral, Svag men förbättras, Bör bevakas och Kritiska situationer. Tabell 1 sammanfattar resultattavlan enligt de senaste siffrorna för varje indikator.

¹⁶ I diskussionerna inom sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd om den sociala resultattavlan har (ett antal) medlemsländer framfört att de vill ta fram två alternativ till indikatorerna 8 och 10.

¹⁷ På begäran av kommittéerna mäts denna indikator som ”ojusterad inkomst” (dvs. utan sociala naturaförmåner) och utan hänvisning till köpkraftsstandard.

¹⁸ Mäts som skillnaden bland hela befolkningen mellan andelen personer som riskerar fattigdom före och efter sociala transfereringar.

¹⁹ Utom hushållens disponibla bruttoinkomst som mäts som ett indexnummer (2008=100, vilket speglar en förändring jämfört med före krisen) och förändringar det senaste året.

Tabellen bör tolkas noggrant och icke-mekaniskt. En detaljerad analys av de fjorton indikatorerna presenteras i kapitel 3, bland annat tendenser på längre sikt och eventuella andra indikatorer. De kommande landsrapporterna kommer dessutom att innehålla en ingående analys av alla ”kritiska situationer” och ett bredare socioekonomiskt sammanhang för att bättre definiera ländernas specifika utmaningar i samband med den europeiska planeringsterminen. Det kommer att ligga till grund för kommissionens förslag till landsspecifika rekommendationer, där så är lämpligt.

2.2 Exempel från den sociala resultattavlan

Åtgärder krävs för att nå konvergens i samhällsutvecklingen när det gäller den sociala pelarens olika aspekter. Analysen av huvudindikatorerna visar att 17 medlemsländer har minst en ”kritisk situation”. För de 14 bedömda områdena identifierades 50 ”kritiska situationer”, vilket motsvarar nästan 13 % av det totala antalet bedömningar. Vi har räknat till 129 fall av de sämre resultaten ”kritisk situation”, ”bör övervakas” och ”svag men förbättras”, dvs. ungefär en tredjedel av alla bedömningar.

Om man tittar på resultattavlans tre huvudaspekter förekommer det oftare problem när det gäller **”offentligt stöd/socialt skydd och social delaktighet”**, med ett genomsnitt på 11,8 fall per indikator, varav 4,5 kritiska situationer. **Effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdomen** verkar vara det mest problematiska, där 13 länder har problem (av vilka fem hamnar i den sämsta gruppen).

Därefter följer områdena **”lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden”** och **”dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor”**, båda med i genomsnitt 9 respektive 8,8 flaggade fall per indikator (4 respektive 3 ”kritiska situationer”). Inom det första området är **skillnaderna i sysselsättning mellan könen** den mest flaggade indikatorn (10 gånger). Inom det andra är **ersättning per timme till anställd** den indikator som tycks mest problematisk (13 flaggor).

Resultattavlan visar på en förbättrad arbetsmarknad och social situation i EU som helhet. I genomsnitt i EU förbättrades 11 av de 14 huvudindikatorerna de senaste åren (2016 eller 2015, beroende på tillgängliga uppgifter), vilket bekräftar den stadiga förbättringen av arbetsmarknaden och den sociala situationen tack vare den ekonomiska återhämtningen. Särskilt när det gäller arbetslösheten kan nu 11 medlemsländer räknas till de bästa länderna

eller bättre än genomsnittet, och bara ett land befinner sig i en kritisk situation. Tolv länder har också bästa resultat eller bättre än genomsnittet när det gäller sysselsättning och tolv länder när det gäller andelen personer som riskerar fattigdom eller social utestängning. Men två indikatorer var i stort sett oförändrade (skillnader i sysselsättning mellan könen och ersättning till anställd per arbetad timme) och en försämrades något (effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom).

Situationen och graden av problem varierar kraftigt mellan länderna. De flesta medlemsländerna har flaggats minst en gång för huvudindikatorerna utom Danmark, Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Sverige och Storbritannien. Grekland, Rumänien, Italien och Bulgarien får resultaten ”kritisk situation”, ”bör övervakas” eller ”svag men förbättras” för tio eller fler indikatorer. Grekland och Rumänien har absolut flest ”kritiska situationer” (dvs. indikatorer som är mycket sämre än genomsnittet och antingen inte förbättras tillräckligt snabbt eller försämras ytterligare). När det gäller Grekland är de kritiska situationerna spridda över alla tre områdena. Landet fick dock bra resultat när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning. För Rumänien handlar de dåliga resultaten främst om ”lika möjligheter och tillträde till arbetsmarknaden” och ”offentligt stöd/socialt skydd och social delaktighet”. Därefter följer Cypern (9 utmaningar), Spanien och Kroatien (8 utmaningar) samt Lettland, Litauen och Portugal (7 utmaningar). Däremot har Danmark bästa resultat eller bättre än genomsnittet för alla 14 huvudindikatorer, följt av Sverige (12 indikatorer), Österrike (10 indikatorer) och Nederländerna (9 indikatorer).

När man tittar på **lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden** förbättrades situationen det senaste året när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning, risken för fattigdom och social utestängning och unga som varken arbetar eller studerar. Situationen var i stort sett stabil i fråga om sysselsättningsskillnaderna mellan könen och inkomstskillnader (mätt som förhållandet mellan övre och nedre inkomstkvintil). Här är några av resultaten för de olika indikatorerna:

- Spanien, Malta, Portugal och Rumänien står inför en kritisk situation när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning jämfört med Kroatien, Litauen och Slovenien som har de bästa resultaten.

- I Grekland, Italien, Malta och Rumänien är situationen kritisk när det gäller skillnaden i sysselsättning mellan könen, där Lettland, Litauen och Sverige har de bästa resultaten.
- Bulgarien, Grekland, Spanien och Litauen står inför en kritisk situation när det gäller inkomstskillnader jämfört med de goda resultaten för Tjeckien, Slovenien, Slovakien och Finland.
- Situationen när det gäller risk för fattigdom eller social utestängning är kritisk i Bulgarien, Grekland och Rumänien, medan Tjeckien, Danmark, Nederländerna och Finland har de bästa resultaten.
- Bulgarien, Grekland, Kroatien, Cypern och Rumänien står inför en kritisk situation när man tittar på unga som varken arbetar eller studerar, medan Danmark, Luxemburg, Nederländerna och Sverige hör till de bästa.

När det gäller **dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor i EU** förbättrades situationen det senaste året när det gäller sysselsättning och arbetslöshet, deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder och hushållens disponibla bruttolöshet per capita, medan ersättningen per anställd höll sig relativt stabil. Här är några av resultaten för de olika indikatorerna:

- Grekland, Kroatien och Italien står fortfarande inför en kritisk situation när det gäller deras sysselsättningsgrad, jämfört med Danmark, Tyskland, Nederländerna, Sverige och Storbritannien som uppvisar bäst resultat.
- Grekland uppvisar kritiska resultat för arbetslösheten, medan Tjeckien och Tyskland har bästa resultat.
- Bulgarien, Estland, Kroatien, Rumänien och Slovenien står inför en kritisk situation när det gäller deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder, jämfört med Belgien, Danmark, Frankrike, Ungern och Sverige.
- Den reala tillväxten per capita ses som en kritisk situation i Grekland och Cypern, jämfört med Polen och Rumänien som får bästa resultat.
- Bulgarien, Ungern och Polen står inför en kritisk situation när man tittar på ersättningen per anställd, medan Belgien, Danmark, Frankrike, Luxemburg och Nederländerna har bästa resultat.

När det gäller **offentligt stöd, socialt skydd och social delaktighet** förbättrades situationen det senaste året när det gäller tillgången till barnomsorg, självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov och digital kompetens, men försämrades i fråga om sociala transfereringars effekter på fattigdomsminskningen. Här är några av resultaten för de olika indikatorerna:

- Bulgarien, Grekland, Italien, Litauen och Rumänien står fortfarande inför en kritisk situation när det gäller sociala transfereringar och fattigdomsminskning. Det kan jämföras med Danmark, Österrike, Finland och Sverige som har de bästa resultaten.
- Tjeckien, Polen och Slovakien har en kritisk situation i fråga om tillgången till formell barnomsorg, där Belgien, Danmark, Luxemburg, Portugal och Sverige har bäst resultat.
- Estland, Grekland, Italien, Polen och Rumänien står inför en kritisk situation när det gäller självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov (här hamnade inget land i gruppen med ”bästa resultat”).
- Bulgarien och Rumänien står inför en kritisk situation när det gäller digital kompetens, medan Danmark, Luxemburg, Nederländerna och Finland har de bästa resultaten.

Tabell 1: Sammanfattning av huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan

	Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden					Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor					Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet			
	Unga med högst grundskoleutbildning	Skillnaden i sysselsättning mellan könen	Förhållandet mellan inkomstkvintilerna	Risk för fattigdom och social utestängning	Unga som varken arbetar eller studerar	Förvärvsfrekvens	Arbetslöshet	Deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder	Hushållens disponibla bruttoinkomst (tillväxt per capita)	Ersättning per timme till anställd	Effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom	Barn under tre år i formell barnomsorg	Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov	Digitala färdigheter
År	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2015	2015	2016	2016	2015	2015	2016
Bästa resultat	HR, LT, SI	LT, LV, SE	CZ, FI, SI, SK	CZ, DK, FI, NL	DK, LU, NL, SE	DE, DK, NL, SE, UK	CZ, DE	BE, DK, FR, HU, SE	PL, RO	BE, DK, FR, LU, NL	AT, DK, FI, SE	BE, DK, LU, PT, SE		DK, FI, LU, NL
Bättre än genomsnittet	AT, CZ, DK, EL, IE, LU, PL	AT, BG, DK, FR, PT, SI	AT, BE, DK, EE, FR, HU, MT, NL, SE	AT, DE, FR, HU, MT, SE, SI, SK	BE, CZ, EE, MT, SI	AT, CZ, EE, HU, LT, MT, SK	DK, HU, LU, MT, NL, PL, RO, SK, UK		BG, DK, EE, LV, LT, SE	AT, DE, FI, IE, SE	BE, CZ, FR, HU, SI, UK	AT, ES, FR, NL	AT, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, LU, MT, NL, SE, SI	AT, DE, HR, UK
Genomsnittlig	BE, DE, EE, FI, FR, LV, NL, SE, SK, UK	DE, EE, ES, HR, IE, LU, NL, UK	CY, DE, HR, PL, UK	BE, EE, PL, PT, UK	FI, FR, HU, IE, PL, PT, SK, UK	CY, FI, FR, IE, LV, PL, PT, SI	BE, BG, FI, FR, IE, LT, LV, SE, SI	AT, CZ, DE, ES, FI, IE, NL, PL, PT	BE, CZ, DE, IE, FR, HU, NL, SK, FI, UK	CY, ES, IT, SI	CY, DE, MT	DE, EE, FI, IE, IT, LV, SI, UK	BE, BG, HR, HU, IE, LT, PT, SK, UK	BE, ES, FR, HU, LT, LV, SI, SK
Bra men försämrats		FI		LU	AT, DE		AT			UK	NL			SE
Svag men förbättras			RO	LV	IT	ES	CY, ES, HR			RO, LV	EE, LV	RO	LV	PL
Bör bevakas	BG, CY, HU, IT	BE, CY, CZ, HU, PL, SK	IT, LU, LV, PT	CY, ES, HR, IT, LT	ES, LT, LV	BE, BG, LU, RO	EE, IT, PT	CY, LT, SK	ES, IT, AT, PT, SI	CZ, EE, EL, HR, LT, MT, PT, SK	ES, HR, LU, PL, PT, SK	BG, CY, EL, HR, HU, LT, MT	FI	CY, CZ, EE, EL, IE, IT, MT, PT
Kritiska situationer	ES, MT, PT, RO	EL, IT, MT, RO	BG, EL, ES, LT	BG, EL, RO	BG, CY, EL, HR, RO	EL, HR, IT	EL	BG, EE, HR, LV, RO, SI	EL, CY	BG, HU, PL	BG, EL, IT, LT, RO	CZ, PL, SK	EE, EL, IT, PL, RO	BG, RO

Anm.: Den 31 oktober 2017 saknades uppgifter om deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder för Grekland, Italien, Luxemburg, Malta och Storbritannien (Luxemburg hade haft problem med att verifiera uppgifterna), och uppgifter om hushållens disponibla bruttoinkomst (tillväxt per capita) saknades för Kroatien, Luxemburg och Malta. För Irland saknades uppgifter om förhållandet mellan inkomstkvintilerna, risken för fattigdom och social utestängning samt effekterna av sociala transfereringar för att minska fattigdomen.

Ruta 1. Riktmärkning – lägesrapport

I kommissionens meddelande av den 26 april 2017 om en europeisk pelare för sociala rättigheter²⁰ står det att ”riktmärkning och utbyte av bästa praxis kommer att genomföras på en rad områden, såsom lagstiftning om anställningsskydd, arbetslöshetsersättning, minimilöner, minimiinkomst och färdigheter”. Efter de fem ordförandenas rapport²¹ och i samarbete med EU-länderna, inledde kommissionen 2015 riktmärkning inom vissa av de områden som nämns i meddelandet om den sociala pelaren. Syftet är att stödja strukturreformer och hjälpa fler länder att närma sig de bästa resultaten. Jämfört med andra övergripande undersökningar, som främst går ut på att jämföra allmänna resultat, är denna riktmärkning framför allt inriktad på politiska verktyg, dvs. specifika parametrar som kan leda till bättre resultat.

Sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd har enats om en gemensam strategi i tre steg: 1) Kartläggning av de viktigaste utmaningarna och ett antal utfallsindikatorer för det aktuella politikområdet. 2) Resultatindikatorer för att mäta framstegen. 3) Kartläggning av politiska verktyg, som kompletteras av allmänna principer för politisk vägledning och, i förekommande fall, specifika indikatorer. Syftet i det här skedet är att jämföra ländernas resultat för varje politiskt verktyg och inte att fastställa referensvärden.

Diskussionerna i sysselsättningskommittén om ett pilotprojekt om arbetslöshetsförmåner och aktiva arbetsmarknadsåtgärder påbörjades 2016 och man nådde en överenskommelse under 2017. Det gäller framför allt tre utfallsindikatorer (arbetslöshet, långtidsarbetslöshet och fattigdomsrisk för arbetslösa), två resultatindikatorer (andelen arbetssökande personer som deltar i aktiveringsåtgärder och omfattningen av arbetslöshetsförmåner vid arbetslöshetsperioder under 12 månader) och tre indikatorer för politiska verktyg, särskilt i fråga om arbetslöshetsförmåner (ersättningsnivåer, villkor och varaktighet). Den analys av arbetslöshetsförmåner som presenteras i kapitel 3.3 bygger på resultaten av den här riktmärkningen. Arbetet med politiska verktyg för aktiveringsåtgärder pågår fortfarande.

En riktmärkning av minimiinkomstsystem håller också på att utvecklas tillsammans med medlemsländerna i kommittén för socialt skydd. Läget beskrivs närmare i kapitel 3.4. Arbetet går också framåt när det gäller färdigheter, där man fokuserar på politiska verktyg för vuxenutbildning.

Kommissionen vill diskutera riktmärkning närmare med medlemsländerna mot bakgrund av den sociala pelaren. Syftet är att fastställa principer i pelaren där riktmärkning kan bidra till ömsesidigt lärande och konvergens uppåt.

²⁰ COM(2017) 250 final.

²¹ COM(2015) 600 final.

3. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSLÄNDERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT

Det här avsnittet innehåller en översikt över centrala sysselsättningspolitiska och sociala indikatorer och medlemsländernas åtgärder på områden som bör prioriteras enligt EU:s sysselsättningsriktlinjer, som rådet antog 2015²². För varje riktlinje beskrivs den senaste utvecklingen för ett antal viktiga indikatorer och ländernas politiska åtgärder. Avsnittet om ländernas åtgärder bygger på de nationella reformprogrammen för 2017 och uppgifter från EU-kommissionen²³. Om inget annat anges är det bara åtgärder efter juni 2016 som presenteras. En ingående analys av utvecklingen på arbetsmarknaden finns i 2017 års rapporter om arbetsmarknaden och löneutvecklingen²⁴ respektive sysselsättningen och den sociala utvecklingen i Europa²⁵.

3.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft

I det här avsnittet beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 5, som rekommenderar medlemsländerna att skapa förutsättningar för att öka efterfrågan på arbetskraft och få fram nya jobb. Först ges en översikt över ländernas arbetslöshet och sysselsättning för att komplettera analysen på EU-nivå i kapitel 1 och lyfta fram betydelsen av utmaningen med att skapa nya jobb i de olika länderna. Därefter diskuteras egenföretagandets dynamik, som mått på entreprenörskap och en källa till ökad sysselsättning i sig. Slutligen granskas de viktigaste makroekonomiska faktorerna för anställningsbeslut, det vill säga löner och skattekillen. Avsnitt 3.1.2 beskriver medlemsländernas politiska åtgärder för att främja efterfrågan på arbetskraft, bland annat anställningsstöd.

²² Riktlinjerna har för första gången återspeglats fullt ut i 2016 års nationella reformprogram.

²³ Inklusive databasen över arbetsmarknadsåtgärder (Labref), som finns på <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPageId=3193>

²⁴ Europeiska kommissionen (2017). *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2017*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

²⁵ Europeiska kommissionen (2017). *Employment and Social Developments in Europe. Annual review 2017*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

3.1.1 Nyckelindikatorer

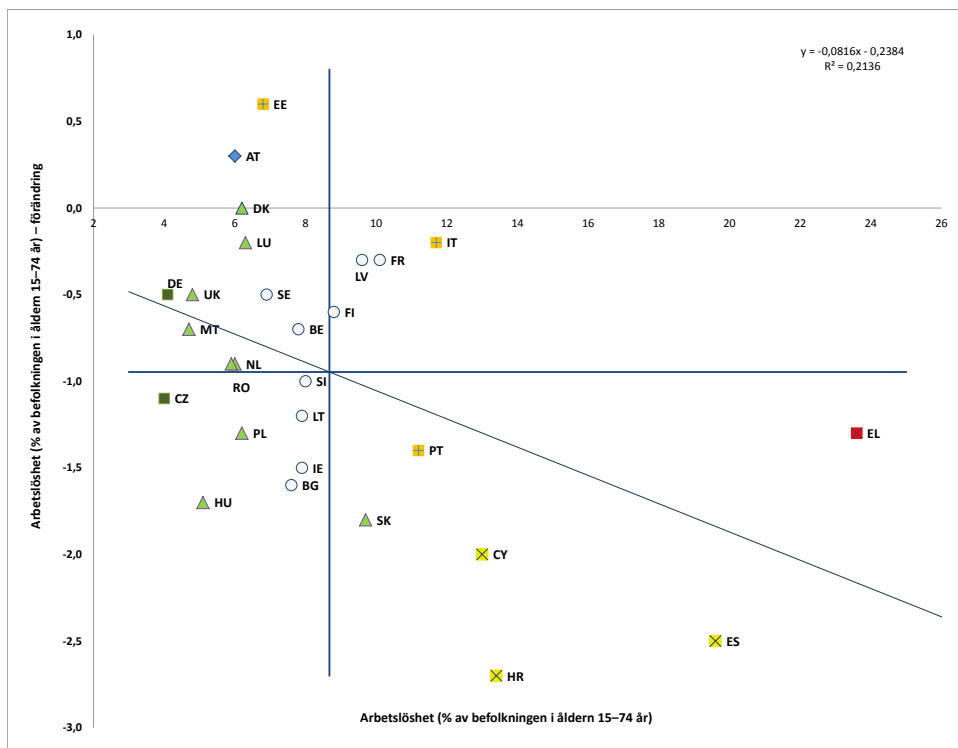
I nästan hälften av medlemsländerna minskade arbetslösheten radikalt under 2016, med mer än 1 procentenhet. Arbetslösheten minskade snabbare än genomsnittet i vissa länder med mycket hög arbetslöshet – särskilt Spanien, Kroatien och Cypern (med 2 procentenheter eller mer), men också i Grekland och Portugal – vilket tyder på en konvergens²⁶ i riktning mot lägre arbetslöshet. Men skillnaderna är fortfarande stora. Som framgår av diagram 5 (som visar både nivåer och förändringar enligt den gemensamma metoden för att bedöma huvudindikatorerna för den sociala resultattavlan²⁷), varierade arbetslösheten kraftigt under 2016²⁸, från cirka 4 % i Tjeckien och Tyskland (”bästa resultat”) till 23,6 % i Grekland (”kritisk situation”). Även om arbetslösheten minskade med 1,3 procentenheter i Grekland är den fortfarande mycket hög. Arbetslösheten är också fortfarande hög i Italien, utan några större förbättringar under 2016 (en minskning med 0,2 procentenheter). Bland de länder där arbetslösheten är lägre än genomsnittet rapporterade Estland och Österrike en svag ökning under 2016. Trots en stadig minskning sedan 2013 var arbetslösheten i de flesta länder fortfarande högre 2016 än 2008 (se diagram 6). De enda undantagen är Tyskland, Ungern, Malta, Polen, Storbritannien och Tjeckien.

²⁶ När siffrorna i den sociala resultattavlan studeras enligt den gemensamma metoden används i rapporten begreppet konvergens i nivåer, eller betakonvergens. Det avser en situation där indikatorerna i länderna med sämst resultat förbättras snabbare än i länderna med bäst resultat. Den kan bedömas genom att studera regressionslinjens lutning i punktdiagrammet för nivåer jämfört med förändringar.

²⁷ Se kapitel 2 och bilaga 2 för närmare uppgifter.

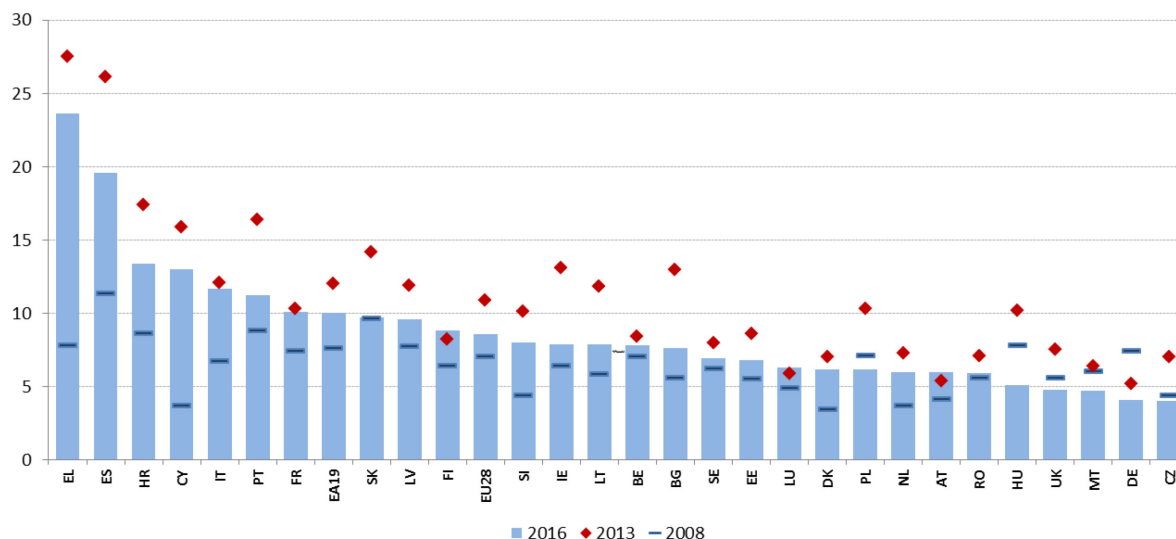
²⁸ Analyser i rapporten *Labour Market and Wage Developments 2017* (s. 11) visar att spridningen i arbetslöshet har minskat sedan 2014.

Diagram 5: Arbetslöshet (15–74 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen (beräkningar gjorda av GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering). Period: Nivåerna för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

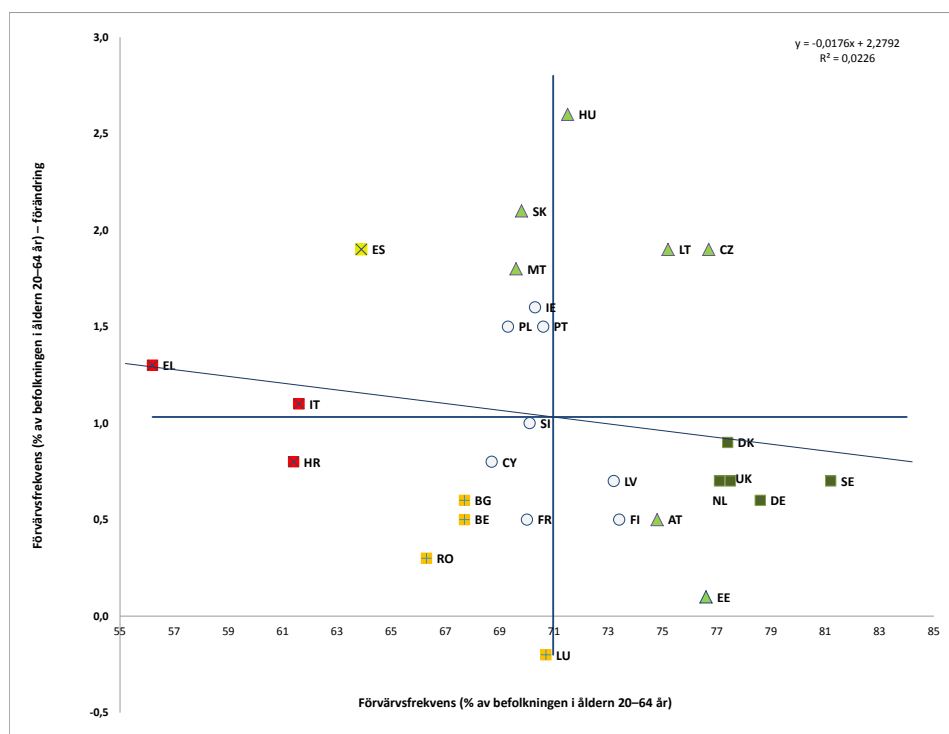
Diagram 6: Arbetslöshet (15–74 år), jämförelse över flera år

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Sysselsättningen har ökat i 27 av 28 medlemsländer, men det finns fortfarande stora skillnader. Bara Luxemburg noterade en liten minskning förra året. Som vi kan se i diagram 7 konvergerar sysselsättningen endast delvis. Detta speglas i regressionslinjens måttligt negativa lutning, som kopplar förändringarna till sysselsättningsgraden. Det innebär att sysselsättningen i länder med lägre förvärvsfrekvens ökar något snabbare än genomsnittet, och vice versa, men bilden är fortfarande fragmenterad. Sysselsättningsgraden (20–64 år) varierar stort, från 56,2 % i Grekland till 81,2 % i Sverige. I den nedre änden är sysselsättningen fortfarande mycket lägre än EU-genomsnittet (under 65 %) i Grekland, Kroatien, Italien ("kritisk situation") och Spanien, som dock förbättrades avsevärt ("svag men förbättras"). Den är något högre i Rumänien, Belgien och Bulgarien, men ökningen är långsammare än genomsnittet. Nederländerna, Danmark, Storbritannien, Tyskland och Sverige hamnar däremot i gruppen "bästa resultat" med en sysselsättningsgrad på 77 % eller högre. Enligt EU-kommissionens ekonomiska höstprognos 2017 väntas sysselsättningen öka under 2017 och 2018 i samtliga länder.

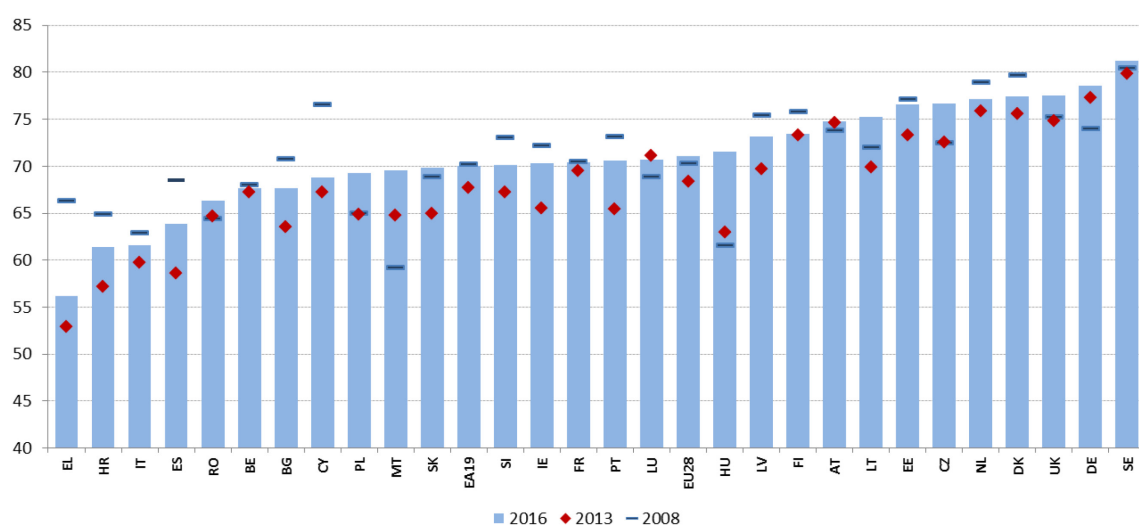
Diagram 7: Sysselsättning (20–64 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen (beräkningar gjorda av GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering). Period: Nivåerna för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Den genomsnittliga sysselsättningen i EU har ökat konstant sedan 2013 och är nu högre än före krisen, men det finns fortfarande stora skillnader. Under 2016 låg 17 medlemsländer (över hälften av länderna) fortfarande under 2008 års nivåer (diagram 8). Det är särskilt tydligt i de länder som drabbats hårdare av krisen – särskilt Grekland (-10,1 procentenheter), Cypern (-7,7 procentenheter), Spanien (-4,6 procentenheter) och Kroatien (-3,5 procentenheter). Återhämtningen har lyckligtvis bidragit till ökad sysselsättning i nästan alla länder jämfört med 2013. Den största ökningen sedan 2008 har skett i Ungern (+8,5 procentenheter) och Litauen (+5,3 procentenheter).

Diagram 8: Sysselsättning (20–64 år), jämförelse över flera år

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

I en situation med ihållande sysselsättningsökning är utvecklingen för egenföretagande stabilare. Den genomsnittliga andelen egenföretagare sjönk under 2016 till 14,0 %, vilket är den lägsta siffran sedan 2008, eftersom den totala sysselsättningen ökade snabbare (+ 1,5 %) än egenföretagandet (+ 0,3 %). Om man undantar den primära sektorn (jordbruk, skogsbruk och fiske), som drabbats av en strukturell tillbakagång, ökade dock egenföretagandet nästan lika snabbt som den totala sysselsättningen (1,3 %). Egenföretagandet bland personer med invandrarbakgrund fortsatte sin stadiga uppgång: andelen för personer från länder utanför EU ökade till 12,2 % år 2016 från 11,9 % år 2015 (och från bara 10,0 % år 2010). Dessutom har befolkningsutvecklingen gjort att antalet egenföretagare på 65 år och äldre har ökat kraftigt. Under 2016 utgjorde de 8 % av alla egenföretagare (jämfört med 6 % år 2006).

I absoluta tal ökade antalet egenföretagare under 2016 i de flesta medlemsländer. Utvecklingen varierar mellan olika sektorer, och minskningen är främst koncentrerad till länder med högre andel egenföretagare i den primära sektorn än genomsnittet (Kroatien, Rumänien, Slovenien, Bulgarien, Portugal, Finland och Polen). Minskningar noterades även i Cypern, Tyskland, Belgien, Sverige och Italien, medan egenföretagandet ökade i alla andra medlemsländer (med 5 % eller mer i Luxemburg, Slovakien och Storbritannien). Andelen egenföretagare bland män fortsatte att minska stadigt (till 17,5 % år 2016 jämfört med över

18 % fram till 2014), medan andelen egenföretagare bland kvinnor har legat konstant på omkring 9,9 % sedan 2012.

Att vara egenföretagare utan anställda är fortfarande vanligt. Under 2016 ökade antalet egenföretagare utan anställda utanför den primära sektorn med 1,8 % (till 9 % mer än under 2008), medan antalet arbetsgivare (egenföretagare med anställda) utanför den primära sektorn endast steg med 0,3 % (och var 10 % lägre än under 2008). Antalet egenföretagare utan anställda kan dölja situationer med ”falska” egenföretagare under vissa omständigheter. Denna fråga kommer att diskuteras vidare i avsnitt 3.3 tillsammans med segmenteringen av arbetsmarknaden.

Löneökningen förblir dämpad i EU, trots fortsatta förbättringar på arbetsmarknaden.

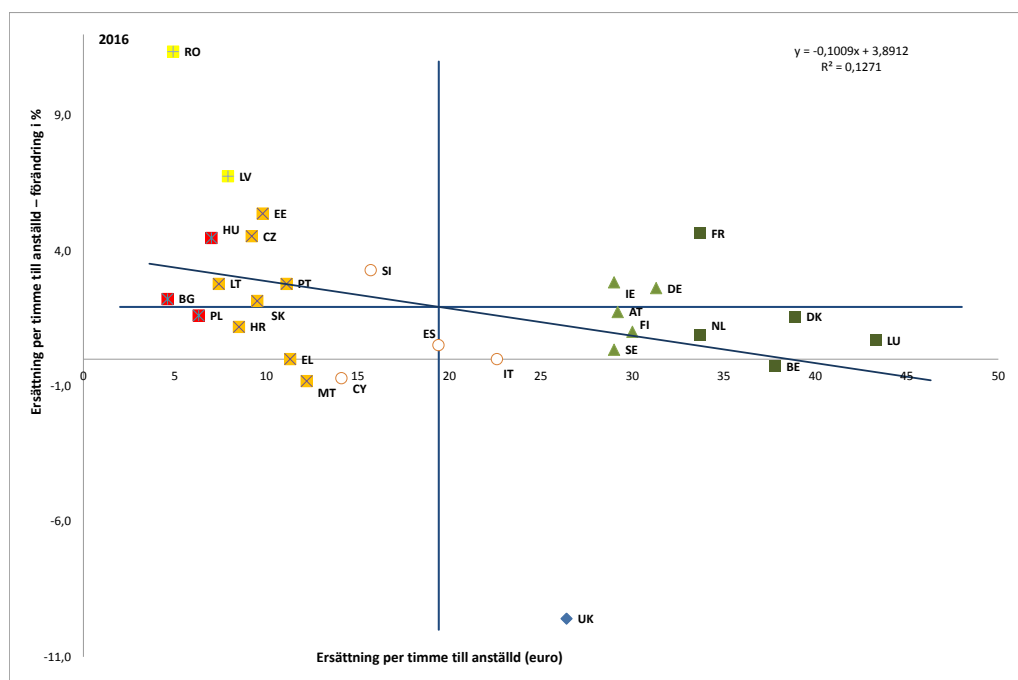
Reallönerna justerade efter förändringar i konsumentpriserna ökade i nästan alla medlemsländer och sammantaget med 1,3 % i EU²⁹. Ökningen var lägre i euroområdet där den allmänt låga inflationen 2015 och 2016 gjorde att reallönerna ökade med knappt 1 % under båda åren. Måttliga löneökningar, tillsammans med en liten nedgång i produktivitetstillväxten³⁰, ledde till en måttlig uppgång av arbetskostnaderna per enhet. Ersättningen till anställda varierar avsevärt: från 4,6 euro per arbetad timme i Bulgarien till 43,3 euro i Luxemburg. Diagram 9³¹ visar dessutom att EU i stort sett består av antingen låglöneländer eller höglöneländer, där endast Cypern, Slovenien, Italien och Spanien ligger nära EU-genomsnittet. I den nedre delen sticker särskilt Bulgarien, Polen och Ungern ut, samt Rumänien som rapporterade en stor ökning det senaste året. Vissa tecken på konvergens kan ses, även om sambandet mellan absoluta lönenivåer och förändringar inte är så starkt.

²⁹ *Labour Market and Wage Developments report 2017* (s. 44).

³⁰ Arbetskraftens produktivitet per arbetad timme ökade med endast 0,6 % under 2016, både i EU och i euroområdet.

³¹ Den årliga variationen för Storbritannien är starkt påverkad av stora förändringar av eurons växelkurs gentemot pundet.

Diagram 9: Ersättning till anställda per arbetad timme och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

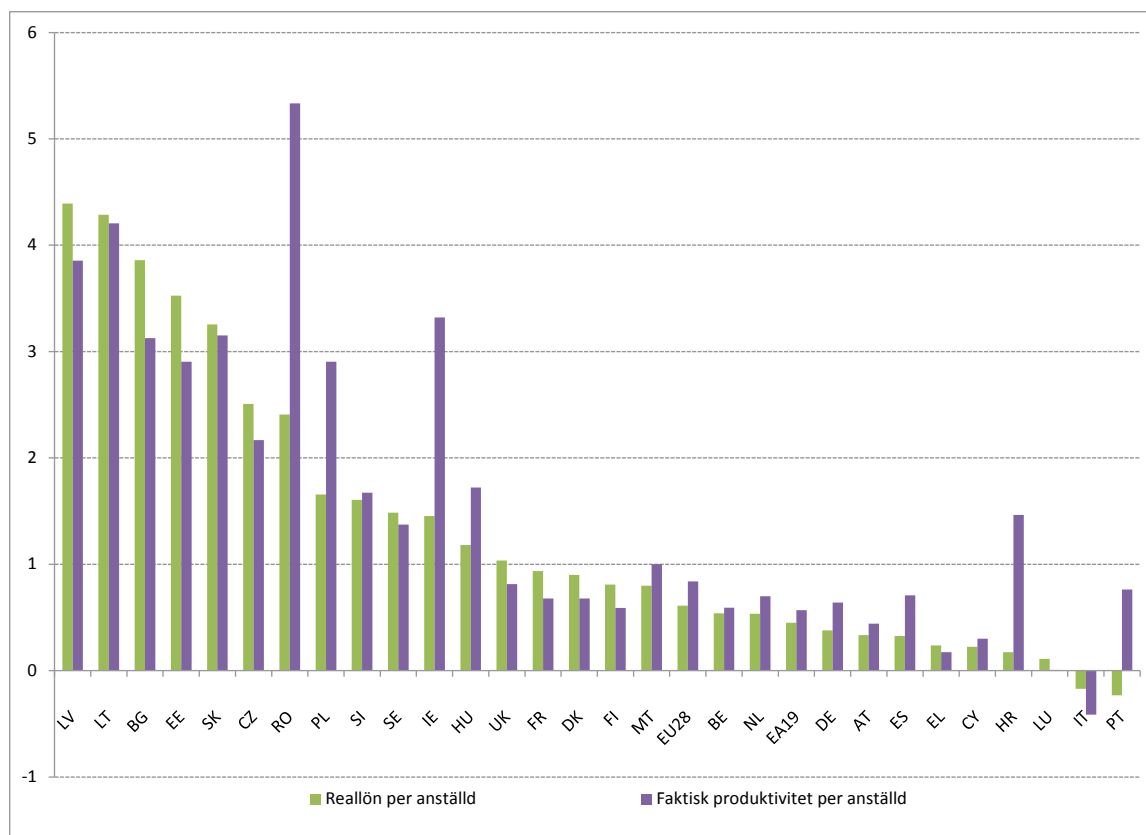

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper. Period: Nivåerna för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015.
Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Mellan 2011 och 2016 släpade reallöneökningen efter den genomsnittliga produktivitetsökningen i 18 av 28 medlemsländer. I sex länder (Belgien, Cypern, Finland, Kroatien, Grekland och Portugal) sänktes reallönerna under 2014–2016³². Också på längre sikt har den genomsnittliga reallöneökningen släpat efter produktiviteten (se diagram 10).

³² Labour Market and Wage Developments report 2017 (s. 45).

Diagram 10: Löne- och produktivitetsutveckling, genomsnittlig förändring 2000–2016 i procent

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper (beräkningar gjorda av GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering).

Utvecklingen för den kostnadsrelaterade konkurrenskraften var gynnsam för ombalanseringen i euroområdet, men framstegen har bromsats upp. Efter en långvarig återhållsam finanspolitik och löneutveckling, återgick de flesta euroländerna under 2015 till ett överskott i bytesbalansen. Mot bakgrund av den dämpade löneutvecklingen i euroområdet har den nominella enhetsarbetskostnaden ökat något snabbare i länder som utmärks av stora och ihållande överskott i bytesbalansen än i nettoskuldlanderna. Men skillnaden minskade något under 2016 och bromsade upp ombalanseringen³³.

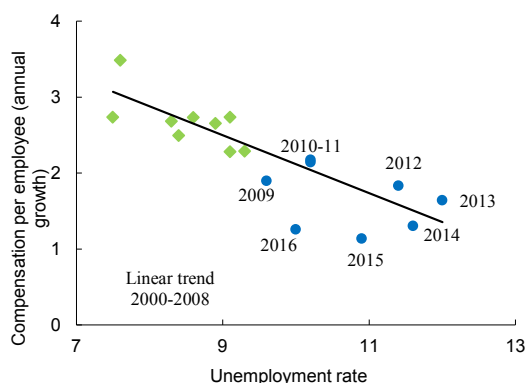
I de flesta medlemsländer var löneökningen 2016 lägre eller lika hög som förväntat mot bakgrund av arbetslösheten, och lönerna ökade inte i samma takt som arbetslösheten minskade. De länder som hade lägst löneökningar i förhållande till arbetslösheten var Belgien,

³³ *Labour Market and Wage Developments report 2017* (s. 49).

Bulgarien, Finland, Slovakien och Sverige. Phillipskurvan – sambandet mellan löneutveckling och arbetslöshet (normalt sett negativt) – bekräftar att lönerna har reagerat långsamt på återhämtningen, framför allt i euroområdet. Diagram 11 jämför den årliga förändringen i den nominella ersättningen per anställd med skillnaden mellan den faktiska arbetslösheten och dess utveckling³⁴. Sedan krisens början har kurvan varit flackare än tidigare, vilket tyder på att lönerna reagerar svagare på en minskad arbetslöshet. Dessutom har löneökningarna de senaste tre åren legat under den förväntade utvecklingen med hänsyn till det förbättrade läget på arbetsmarknaden.

Den måttliga löneutvecklingen kan förklaras av en svag produktivitetsutveckling, låga inflationsförväntningar, effekten av vissa arbetsmarknadsreformer och stagnationen på arbetsmarknaden. Framför allt kan arbetslöshetssiffrorna inte riktigt fånga hur resurserna faktiskt utnyttjas på arbetsmarknaden. Utöver de som faktiskt söker arbete (dvs. arbetslösa) finns det arbetslösa som inte söker jobb och undersysselsatta deltidsarbetare, vilket kan hålla nere lönerna ytterligare. Minskade inflationsförväntningar och avtagande produktivitet kan också påverka löneförhandlingarna och hålla nere löneökningarna, och på så vis undergräva en hållbar återhämtning. Avtalslönerna visar också tydligt att lönetrycket inte har förverkligats, särskilt i euroområdet: den årliga procentuella förändringen under första kvartalet 2017 var 1,5 %, det vill säga ungefär 0,5 procentenheter lägre än i början av återhämtningen.

Diagram 11: Phillipskurvan för euroområdet 2000–2016

Källa: GD Ekonomi och finans, databasen Ameco och Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

³⁴ *Labour Market and Wage Developments report 2017* (s. 16).

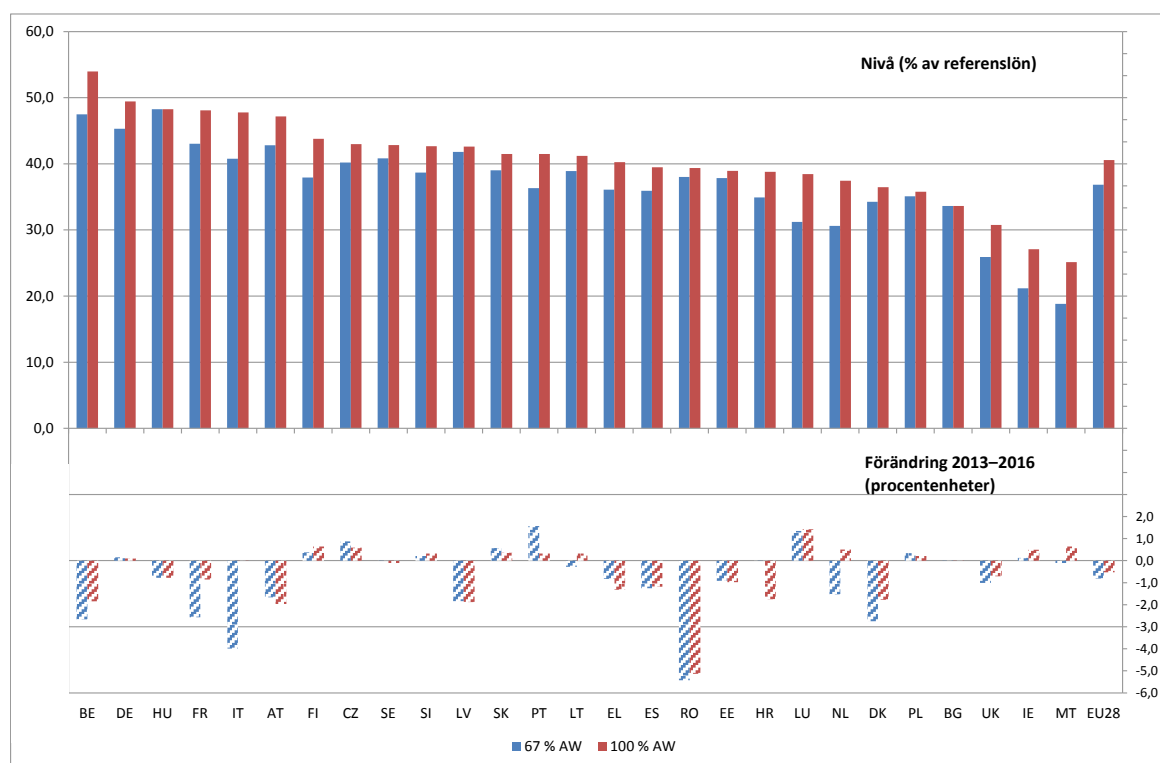
Skattetrycket på arbete är relativt stabilt i EU, men det finns stora skillnader mellan länderna. Under 2016 minskade skattekillen³⁵ för ensamförsörjande arbetstagare med en genomsnittslön mest³⁶ i Österrike (-2,4 procentenheter), Belgien (-1,4 procentenheter) och Italien (-1,2 procentenheter), medan den ökade markant i Nederländerna (1,3 procentenheter), Grekland (1,0 procentenheter) och Polen (0,9 procentenheter). Som vi kan se i diagram 12 varierar skattekillen från mindre än 30 % i Irland och Malta till cirka 50 % i Belgien, Tyskland, Ungern, Italien, Frankrike och Österrike. Liknande skillnader kan noteras för arbetstagare med lägre inkomster (de som tjänar 67 % av genomsnittslönen), även om länderna har olika skatteprogressivitet. Mellan 2013 och 2016 minskade den oviktade genomsnittliga skattekillen med 0,5 procentenheter (0,8 procentenheter för låginkomsttagare), med stora minskningar i vissa av de länder som har de högsta skattesatserna (Belgien, Österrike samt Italien och Frankrike för låginkomsttagare), och även i Rumänien och Danmark. Däremot ökade den betydligt i Luxemburg och, för låga löner, i Portugal³⁷.

³⁵ Skattekillen på arbete består av inkomstskatter samt arbetsgivarnas och arbetstagarnas sociala avgifter. Avgifter till tjänstepensionssystem och privata pensionssystem eller riktade skattelättnader ingår inte. När det till exempel gäller Frankrike redovisar inte indikatorn effekten av skatteavdraget för konkurrenskraft och sysselsättning (Cice – *Crédit d'impôt pour la compétitivité et l'emploi*).

³⁶ Databas över skatter och förmåner, Europeiska kommissionen/OECD.

³⁷ Detaljerad information om den senaste utvecklingen och om olika inkomstgrupper finns i översynen av ländernas skattepolitik: *Tax Policies in the European Union – 2017 Survey*, Europeiska kommissionen, GD Skatter och tullar.

Diagram 12: Skattekillen på arbete, nivå 2016 och förändringar 2013/2016

Källa: Databas över skatter och förmåner, Europeiska kommissionen/OECD. Anm.: Uppgifterna gäller hushåll med en förvärvsarbetande, utan barn. För Cypern saknas aktuella uppgifter.

3.1.2 Politiska åtgärder

Flera länder fortsatte att använda anställningsstöd för att främja efterfrågan på arbetskraft och nya jobb. De flesta åtgärder vänder sig till specifika grupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden, till exempel ungdomar, äldre, långtidsarbetslösa och flyktingar, och omfattar ekonomiska incitament (skatterabatter eller sänkta sociala avgifter) för arbetsgivare som anställer personer från dessa grupper. Under referensperioden (från andra halvåret 2016 och framåt) infördes riktat anställningsstöd i flera medlemsländer (mer information finns i avsnitt 3.2). Vissa länder införde också (eller planerar att införa) ett mer allmänt anställningsstöd utan eller med mindre strikta kriterier, vanligtvis för att främja tillsvidareanställningar. Italien införde i de södra regionerna sänkta sociala avgifter för arbetsgivare som tillsvidareanställer eller erbjuder en lärlingsplats åt unga under 25 år eller personer som varit arbetslösa i minst sex månader. Frankrike förlängde den premie på 4 000 euro som ett litet eller medelstort företag får för att anställa en person som tjänar upp

till 1,3 gånger minimilönen (förlängning med sex månader till första halvåret 2017, men nu fasas den ut). Nästan 1,6 miljoner arbetstagare har gynnats av bidraget. Österrike undersöker just nu möjligheterna att införa en bonus för att skapa nya jobb genom att minska lönekostnaderna för arbetsgivare som nyanställer. I andra fall är anställningsstödet inriktat på flera mindre gynnade grupper. Portugal har till exempel infört ekonomiska finansiella incitament för tillsvidareanställningar, där företagen delvis slipper sociala avgifter för vissa utsatta grupper (unga, långtidsarbetslösa och äldre). Ett anställningsstöd riktat till samma grupper ska dessutom bidra till att visstidsanställningar går över i tillsvidareanställningar. Europeiska socialfonden bidrar till både den här åtgärden och till ett nytt initiativ för att främja övergången från praktik till tillsvidareanställning. Cypern införde bidrag för att anställa personer från utsatta grupper, bland annat personer som får en garanterad minimiinkomst eller har någon funktionsnedsättning. I Ungern bidrar socialfonden till att öka sysselsättningen i sociala företag genom incitament och bidrag för att skapa nya jobb.

Vissa länder vidtar åtgärder för att främja entreprenörskap och nyföretagande. Inom ramen för ungdomsgarantin hjälper Ungern unga under 30 år och registrerade arbetssökande över 30 år att bli företagare. Rumänien har ett nationellt startup-system som får stöd från Europeiska socialfonden och ska bidra till fler nya små och medelstora företag. I Finland kan man från och med 2018 få arbetslöshetsersättning som ett starta eget-bidrag samtidigt som man arbetar med sitt företag på deltid. Dessutom pågår diskussioner om hur man kan göra det lättare för arbetslösa att starta företag. Många länder har vidtagit åtgärder för att se till att egenföretagare har tillräckliga sociala rättigheter (se avsnitt 3.3 om segmenteringen av arbetsmarknaden).

Flera medlemsländer har sänkt arbetskostnaderna genom att minska skattekiln på arbete, ofta för de lägsta inkomsterna. De senaste månaderna har skattekiln minskats i många länder, särskilt för låginkomsttagare, genom reformer av inkomstskatt, ofta genom höjda skatteavdrag (det vill säga skattefri inkomst). I Tyskland ändrade den federala regeringen till exempel inkomstskatten för att minska marginalskatteeffekten och höja grundavdraget, barnavdraget, barnbidraget och barntillägget. I Estland antog parlamentet den nya skattereform som träder i kraft 2018 och innebär en höjning av grundavdraget till 500 euro per månad (från 180 euro 2017). I Litauen ändrades lagen om inkomstskatt för att höja både grundavdraget och andra avdrag. Ungern höjde skatteavdragen för inkomsttagare

med två barn. Storbritannien höjde grundavdraget till 11 500 pund per år (ungefär 13 100 euro³⁸) och tröskeln för den högre skattesatsen från 43 000 pund till 45 000 pund (51 400 euro). Frankrike sänkte ytterligare inkomstkatten för låg- och medelinkomsttagare. I Belgien trädde den andra etappen av skattereformen i kraft den 1 januari 2017 med ytterligare sänkningar av inkomstkatten och en skatteväxling från skatt på arbete till fastighetsskatt. Lettland har genomfört en större skattereform där den schablonmässiga inkomstkatten på 23 % har ersatts med progressiva skatter. Cypern avskaffade den ”särskilda avgiften” – en progressiv skatt på bruttointkomster för alla anställda, egenföretagare och pensionärer. Slovenien ändrade lagen om inkomstskatt för att sänka inkomstkatten.

Många länder har också minskat skattekiln genom att sänka de sociala avgifterna. I Frankrike sänktes arbetsgivaravgifterna, vilket delvis uppvägdes av ökade inbetalningar från arbetstagarna. I andra länder hade de sänkta sociala avgifterna i stället som mål att stödja sysselsättning för särskilda målgrupper, till exempel unga och äldre arbetstagare (Belgien och Italien), personer med funktionsnedsättning (Malta), nyanställda med tillsvidareanställning (Italien) eller nyanställda hos egenföretagare (Sverige). Ungern sänkte socialförsäkringsskatten, vilket påverkade skattekiln för låginkomsttagare. Samtidigt införde eller höjde flera länder (Grekland, Litauen, Lettland och Kroatien) de sociala avgifterna för egenföretagare och personer med atypiska anställningsformer. Slutligen kommer Lettland från 2018 att höja de allmänna sociala avgifterna för både arbetsgivare och arbetstagare för att finansiera hälso- och sjukvården.

Vissa medlemsländer gör ytterligare förändringar i sina lönesättningssystem och bygger vidare på de senaste årens omfattande reformer. Belgien har i samråd med arbetsmarknadens parter slutfört sin översyn av 1996 års lag om lönesättning och inrättat en automatisk korrigeringsmekanism, infört en säkerhetsmarginal och stärkt den rättsliga grunden för lönenormen för att förhindra en försämring av den kostnadsrelaterade konkurrenskraften. Den federala regeringen aviserade dessutom i juli 2017 sin avsikt att förenkla och främja arbetstagarnas delaktighet i företagets vinster. Kroatien har förbättrat de kollektiva förhandlingarna om kollektivavtal som är bindande för regeringen för att garantera lika tillgång till förhandlingskommittéer, förbättra den ekonomiska förvaltningen av medel från statsbudgeten och säkerställa lönesystemets hållbarhet. Portugal har tillfälligt upphävt

³⁸ Den genomsnittliga växelkursen för 2017 fram till den 31 oktober används här och i liknande exempel i hela rapporten.

den automatiska tidsfristen för kollektivavtal under 18 månader fram till juli 2018, på grund av det låga antalet nya kollektivavtal. Efter grönboken om arbetsmarknadsrelationer och som en del av trepartsavtalet med arbetsmarknadens parter planerar regeringen dessutom åtgärder för att främja kollektivavtal. I Slovenien fortsatte fackliga organisationer inom den offentliga sektorn och regeringen sina förhandlingar om att luckra upp flera av de tillfälliga åtstramningsåtgärder som införts genom lagen om budgetbalans från 2012. Man har också förhandlat om ersättning för arbetsprestationer kopplade till ökad arbetsbelastning, löneökning för befordran, ersättning för årlig semester samt uppsägning av anställningsavtal för personer som uppfyller villkoren för pension. I Frankrike antogs en ny reform av arbetsrätten efter samråd med arbetsmarknadens parter, som ytterligare flyttar gränserna för när avtal på företagsnivå ska gälla och definierar i vilka fall avtal på branschnivå bör vara avgörande.

Vissa länder har justerat sina minimilöner eller gjort lönesättningssystemen mer förutsägbara i samråd med arbetsmarknadens parter. Bulgariens regering har föreslagit en lönesättningsmekanism för minimilön med tre scenarier och en konsekvensanalys, där man väntar på godkännande från arbetsmarknadens parter. Regeringen planerar att gradvis höja minimilönen från 230 euro per månad till 305 euro år 2020. Rumänien har fastställt minimilöner fram till 2020 i sitt regeringsprogram. Minimilönen har mer än fördubblats sedan 2010 och väntas öka från 315 euro i månaden till 380 euro 2020. I Irland höjdes minimilönen per timme från 9,15 euro 2016 till 9,25 euro 2017 efter rekommendationer från låglönekommittén (Low Pay Commission), som också bedömer de sociala konsekvenserna av ändrade minimilöner. Den irländska regeringen har nyligen aviserat en ytterligare höjning av minimilönen med upp till 9,55 euro per timme från januari 2018. Lettland höjer minimilönen till 430 euro per månad från och med den 1 januari 2018, vilket är en ökning från 380 euro. Polen höjde minimilönen per månad till 2 000 zloty och införde minimilön för de som har civilrättsliga anställningsavtal (13 zloty per timme, dvs. cirka 3 euro). Portugals regering höjde minimilönen den 1 januari 2017 från 530 euro till 557 euro per månad, efter ett trepartsavtal med arbetsmarknadens parter. Höjningen följdes av en tillfällig sänkning av arbetsgivarnas sociala avgifter för de arbetstagare som får minimilön. Den brittiska regeringen vill höja den nationella minimilönen för personer över 25 till 60 % av medianlönen senast 2020 (cirka 9 pund per timme, dvs. omkring 10,3 euro). Den årliga uppräkningsen i april 2017 justerade den nationella levnadslönen till 7,50 pund per timme (8,6 euro) och den nationella

minimilönen för unga arbetstagare och lärlingar kommer också att höjas. I Tyskland har den federala regeringen följt rekommendationen från den permanenta minimilönekommittén med arbetsmarknadens parter, och höjt den allmänna minimilönen från 8,50 euro per timme till 8,84 euro från och med den 1 januari 2017.

3.2 Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens färdigheter och kompetens

I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 6, som rekommenderar medlemsländerna att skapa förutsättningar för att öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens färdigheter och kompetens. Först presenteras indikatorer om hur utbildningen påverkar anställbarheten (grundläggande färdigheter, deltagande i livslångt lärande och övergången från skola till arbete för olika typer av utbildningar). Därefter diskuteras arbetsmarknadsresultaten för olika underrepresenterade grupper (t.ex. unga, äldre arbetstagare, personer med invandrarbakgrund och kvinnor). I avsnitt 3.2.2 beskrivs medlemsländernas politiska åtgärder på dessa områden och åtgärder riktade till dessa mindre gynnade grupper.

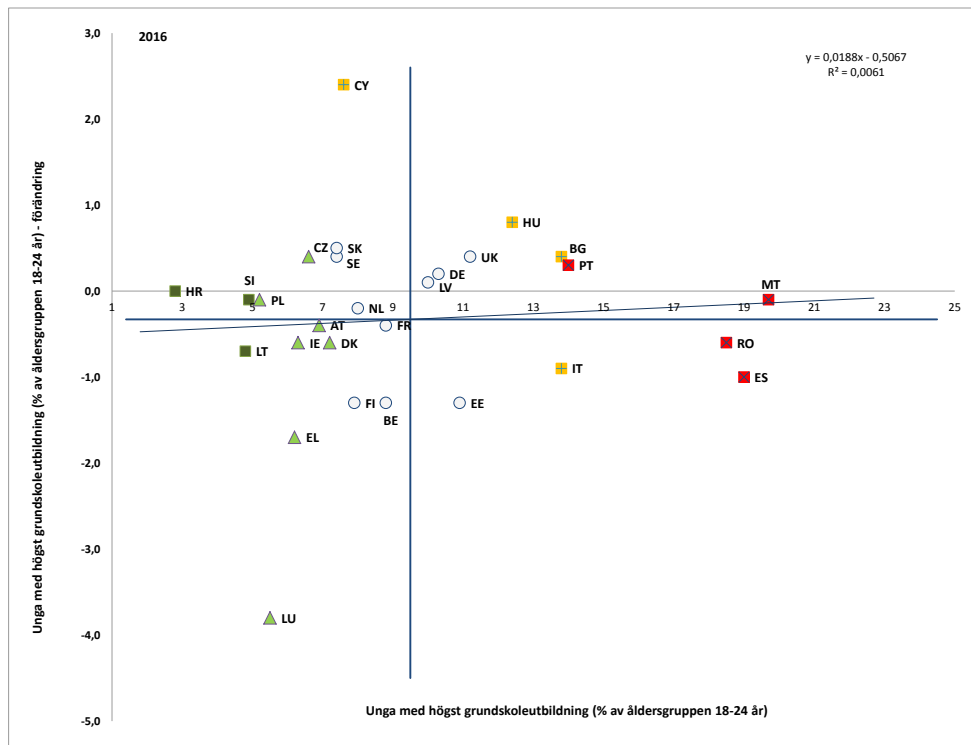
3.2.1 Nyckelindikatorer

Andelen unga med högst grundskoleutbildning minskade ytterligare i EU under 2016.

Andelen var då 10,7 %, vilket är 0,3 procentenheter lägre än under 2015. I sjutton medlemsländer var andelen lägre än EU-målet 10 %. I Malta, Spanien och Rumänien uppgick andelen däremot till nästan 20 % och situationen i dessa länder samt i Portugal anses vara kritisk, medan Kroatien, Litauen och Slovenien har de bästa resultaten med en andel under 5 %. I majoriteten av medlemsländerna har det inte skett någon större förändring under det senaste året vad gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning (se diagram 13). Andelen minskade mest i Luxemburg (3,5 procentenheter) och i Grekland (1,4 procentenheter) men ökade betydligt i Cypern (ökningen var 2,8 procentenheter, men nivån är ändå under genomsnittet i EU). Det finns inget som tyder på konvergens mellan medlemsländerna under 2016, utan regressionslinjen som visar årliga förändringar i andelen unga med högst grundskoleutbildning är nästan vågrät. Jämfört med 2008 (diagram 14) har dock andelen unga med högst grundskoleutbildning minskat i nästan alla medlemsländer – i snitt med 4 procentenheter. Mest minskade andelen i Portugal, Spanien, Grekland och Luxemburg medan den ökade i Ungern, Tjeckien, Slovakien och Rumänien. Skillnaden mellan andelen män och andelen kvinnor med högst grundskoleutbildning minskade till

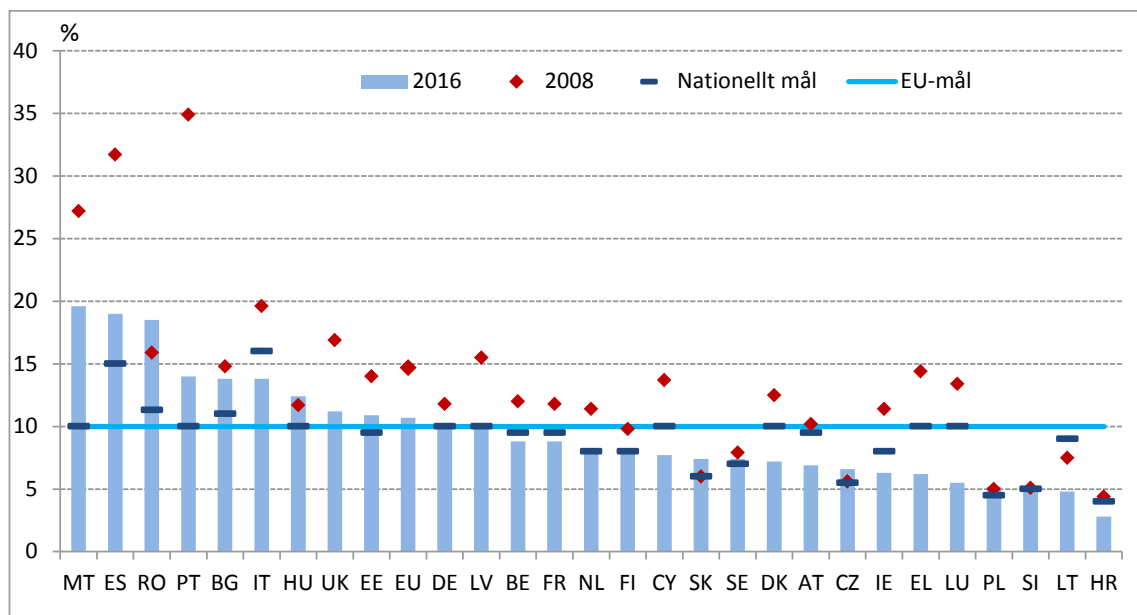
3 procentenheter 2016 från att 2008 ha legat på 3,9 procentenheter. Det är ovanligare att kvinnor har högst grundskoleutbildning.

Diagram 13: Andelen unga med högst grundskoleutbildning i åldersgruppen 18–24 år samt årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat. Period: Nivåerna för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Diagram 14: Andelen personer med högst grundskoleutbildning, 2008–2016

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Onlinedatakod: edat_lfse_14.

Att andelen unga med högst grundskoleutbildning under en längre tid har minskat är en positiv trend som till stor del beror på strukturreformer inom utbildningssystemen och riktade politiska åtgärder. Minskningen kan dock delvis hänga samman med att det efter krisen har varit svårt för unga att få tillgång till arbetsmarknaden i länder där ungdomsarbetslösheten är hög och att de därför har beslutat att fortsätta utbilda sig i stället. Det finns en stark koppling mellan unga med högst grundskoleutbildning och unga som har sämre sociala förutsättningar och lågutbildade föräldrar. Elever med invandrarbakgrund, särskilt de som är födda utomlands, hoppar oftare av skolan³⁹. Elever med funktionsnedsättning är också mer utsatta och skillnaden jämfört med elever utan funktionsnedsättning var 10,3 procentenheter 2015⁴⁰.

En viktig indikator på de grundläggande utbildningssystemens kvalitet är elevernas färdigheter i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Enligt OECD:s Pisaundersökning från 2015 hade 19,7 % av 15-åringarna i Europa bristande kunskaper i

³⁹ Cirka 19,4 % av unga (18–24 år) som är födda utanför EU hade högst grundskoleutbildning år 2016, vilket är nästan dubbelt mer än bland elever födda i EU (9,8 %).

⁴⁰ Enligt uppgifter i EU-Silc.

läsförståelse, 22,2 % i matematik och 20,6 % i naturvetenskap efter grundskolan. Jämfört med föregående undersökning från 2012 har resultaten försämrats på alla områden, både i genomsnitt i EU och i de flesta EU-länder. De grundläggande färdigheter som eleverna tillägnar sig varierar dock fortfarande kraftigt mellan länderna. EU-länderna är alltså längre från målet att minska andelen elever med svaga resultat i läsförståelse, matematik och naturvetenskap till under 15 % senast 2020.

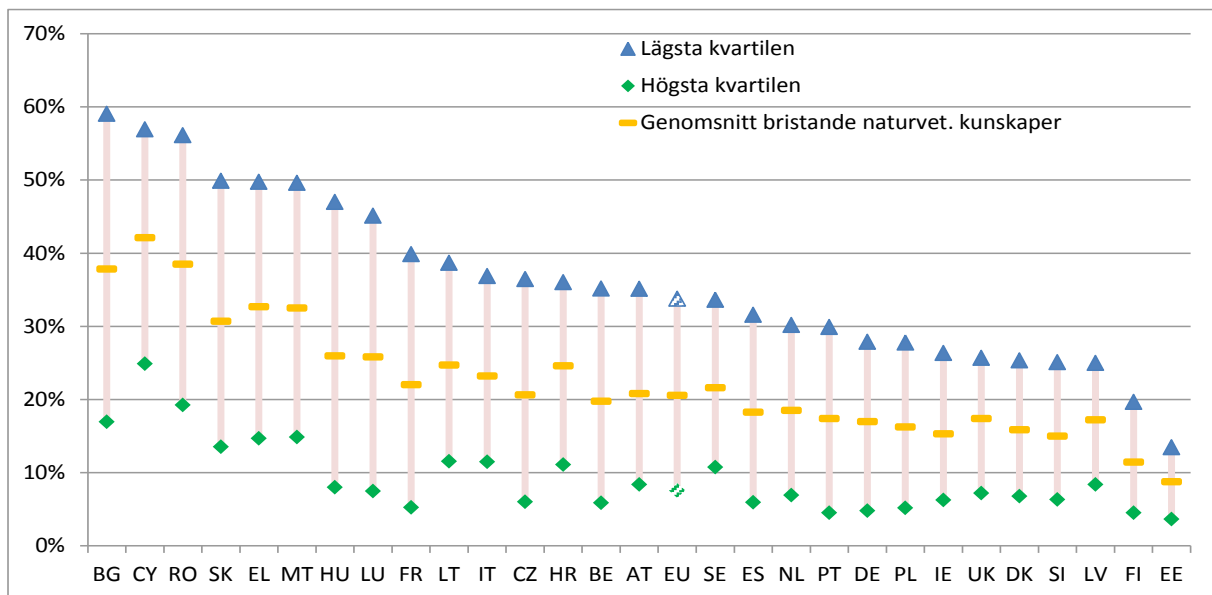
En mindre gynnad socioekonomisk bakgrund är den största enskilda orsaken till svaga utbildningsresultat. Elever som har särskilda behov och/eller invandrabakgrund klarar sig också sämre i skolan. Bland de elever som deltog i Pisaundersökningen 2015 hade i genomsnitt cirka 34 % av den lägsta socioekonomiska kvartilen i EU bristande kunskaper i naturvetenskap, vilket är 26 procentenheter mer än hos eleverna i den högsta kvartilen (diagram 15). I medlemsländer där många av eleverna har invandrabakgrund⁴¹ är andelen elever med svaga grundläggande färdigheter i allmänhet högre än genomsnittet⁴² och elevernas resultat korrelerar ofta starkt med deras socioekonomiska status⁴³. Såsom tidigare nämnts i denna rapport har inflödet av migranter till EU under de senaste åren visat att utbildningssystemen kan hjälpa tusentals unga människor att ta vara på sin potential och integreras i samhället.

⁴¹ I Pisaundersökningen anses elever ha en invandrabakgrund om de är födda utomlands (första generationen) eller om de är födda i landet men båda deras föräldrar är födda utomlands (andra generationen).

⁴² Utbildningsöversikten 2017, s. 38, diagram 15.

⁴³ I Pisa 2015 fick 39,1 % av de elever som var födda utomlands och 29,5 % av de elever som var födda i landet men hade utlandsfödda föräldrar svaga resultat i EU-länderna. Detta är mycket högre än andelen lågpresterande elever som inte har invandrabakgrund, som var 18,9 %.

Diagram 15: Bristande kunskaper i naturvetenskap vid 15 års ålder efter ekonomisk, social och kulturell status i Pisa 2015

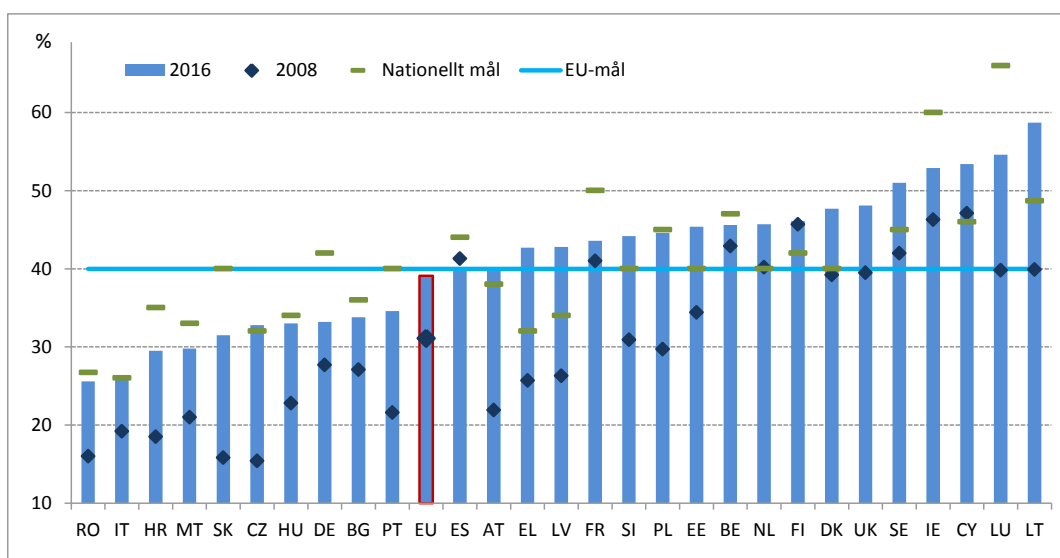
Källa: Europeiska kommissionen (2016), *PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe*.

Andelen 30–34-åringar med högskoleutbildning i EU har ökat stadigt och märkbart under mer än ett årtionde. I dag uppgår siffran till 39,1 % vilket är en ökning med 0,4 procentenheter enbart under det senaste året. I arton medlemsländer har mer än 40 % en högskoleutbildning, vilket är högre än Europa 2020-målet. Den genomsnittliga andelen i EU har ökat med 8 procentenheter sedan 2008 (diagram 16). Trots att det skett stora framsteg under åren är andelen i de medlemsländer som har sämre resultat fortfarande ungefär hälften av andelen i de länder som har flest högskoleutbildade.

Det finns betydande skillnader mellan könen när det gäller högskoleutbildning och kvinnor klarar sig bättre än män i alla EU-länder utom Tyskland. Skillnaden mellan män och kvinnor med högskoleutbildning i EU är nästan 10 procentenheter. Föräldrarnas bakgrund har fortfarande betydelse när det gäller högskolestudier och andelen med högskoleutbildning är ungefär 5 procentenheter lägre bland utlandsfödda personer. I Danmark, Irland, Luxemburg, Lettland och Storbritannien är dock förhållandet det motsatta. Unga som har invandrat mitt i eller i slutet av den skolpliktiga åldern har större svårigheter än elever som invandrat när de var yngre och de kan behöva gå en annan väg än den traditionella för att komma in på en

högskoleutbildning och få erkännande för färdigheter de kanske har tillägnat sig utanför den traditionella gymnasieutbildningen⁴⁴. Bland personer med funktionsnedsättning är andelen högskoleutbildade konstant lägre, med en klyfta på 13,6 procentenheter under 2015⁴⁵.

Diagram 16: Andelen personer med högskoleutbildning i åldersgruppen 30–34 år, 2008–2016

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Onlinedatakod edat_lfse_03.

Utbildningens relevans för arbetsmarknaden är avgörande för ungas möjligheter att få jobb och bidra till den ekonomiska tillväxten. Sysselsättningen bland personer med högskoleutbildning (i åldern 20–34 år) är i genomsnitt 82,8 % i EU, medan den för personer med gymnasieutbildning är 72,6 % (och 75 % för personer som gått en yrkesutbildning). Skillnaderna är större i länder med lägre sysselsättning bland unga överlag.

Skillnaderna i sysselsättningsgrad respektive arbetslöshet mellan olika utbildningsnivåer ger en fingervisning om att det finns ett kompetensglapp. Om utbudet på arbetskraft matchade efterfrågan i samma utsträckning för olika utbildningsnivåer borde sysselsättningsgraden vara densamma i de olika grupperna. Under 2016 var skillnaderna i sysselsättningsgrad efter utbildningsnivå (grundskoleutbildning, gymnasieutbildning och

⁴⁴ Europeiska kommissionen, *Utbildningsöversikt*, se http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_sv.

⁴⁵ Enligt uppgifter i EU-Silc.

eftergymnasial utbildning samt högskoleutbildning) störst i Bulgarien, Tjeckien, Kroatien, Litauen, Polen, Slovenien och Slovakien.

Trots att personer med yrkesutbildning klarar sig förhållandevis bra på arbetsmarknaden har antalet elever som deltar i en grundläggande yrkesutbildning i EU minskat stadigt sedan 2013 i de flesta länder. Det sammanlagda antalet elever inom den grundläggande yrkesutbildningen på gymnasienivå i EU har minskat med cirka 500 000 personer sedan 2013 (4,7 %) och uppgick 2015 till 10,3 miljoner. I absoluta tal minskade antalet elever inom den grundläggande yrkesutbildningen mest i Storbritannien – med nästan 200 000 personer. Deltagandet i allmän utbildning har däremot legat kvar på samma nivå. Andelen elever som går en yrkesutbildning minskade därför från 48,9 % av alla elever på gymnasienivå 2013 till 47,3 % under 2015.

Sysselsättningsgraden hos personer som gått en yrkesutbildning och som kommer in på arbetsmarknaden direkt efter att de fått en kvalifikation på gymnasienivå är relativt hög i de flesta länder. Detta märks tydligt i länder med välfungerande yrkesutbildningssystem med starka kopplingar till arbetslivet och smidiga övergångar från utbildning till arbete, t.ex. i Malta, Storbritannien, Tyskland, Nederländerna, Sverige, Österrike och Danmark (med undantag för personer med hälso- och sjukvårdsutbildning). I andra länder, t.ex. Ungern, Litauen, Slovenien, Polen, Frankrike, Bulgarien och Rumänien, verkar dock personer med yrkesutbildning inom vissa områden klara sig sämre (detta gäller särskilt ekonomi, förvaltning och juridik). I Italien och Grekland, där arbetsmarknaden överlag inte fungerar särskilt väl, är det särskilt stor skillnad i sysselsättningsgrad mellan olika utbildningar.

Inte bara anställbarhet utan även förväntade löner är en viktig faktor för hur attraktiva olika utbildningar är. Lönepremien för personer med en yrkesutbildning på medelnivå jämfört med personer med en allmän utbildning på medelnivå varierar från 60 % i Tyskland till ett lönestraff på cirka –25 % i Tjeckien (som visserligen är ett särfall eftersom majoriteten av de yrkesutbildade går vidare till högre utbildning)⁴⁶. Allmänt taget tjänar unga med en yrkesutbildning i EU cirka 25 % mer än personer som bara har en utbildning på lägre nivå

⁴⁶ Med utbildning på lägre nivå avses Iscednivåerna 0–2, utbildning på medelnivå omfattar Iscednivåerna 3–4 och högre utbildning omfattar Iscednivåerna 5–8.

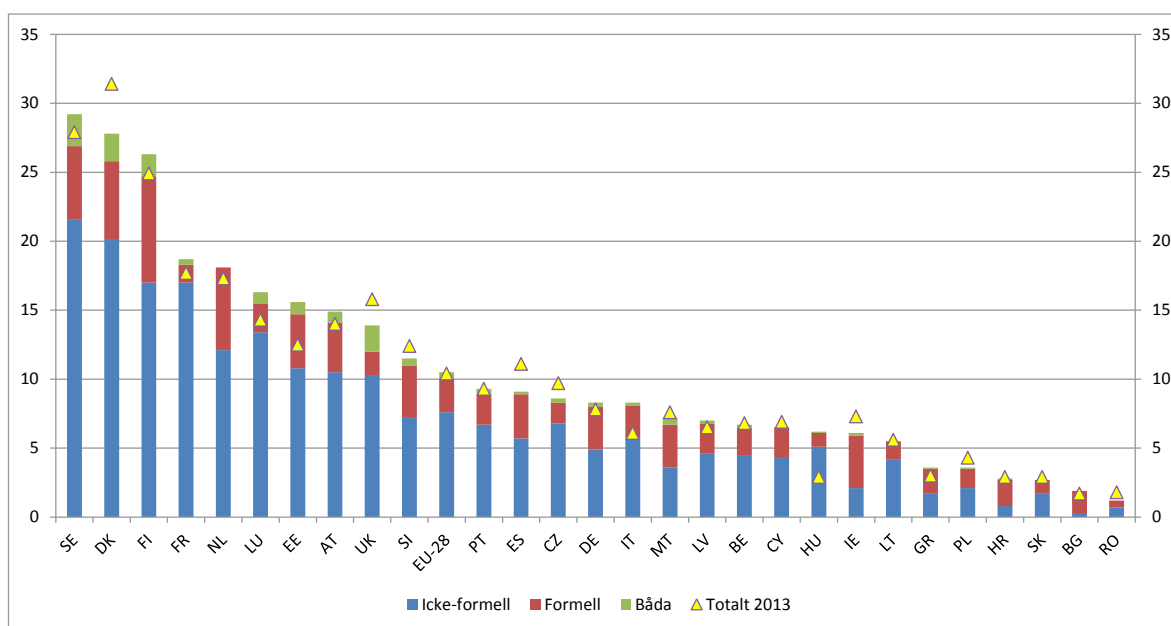
(Isced 0–2), 17 % mer än allmänt inriktad utbildning på medelnivå och 40 % mindre än personer med högre utbildning⁴⁷.

Ett av de mest utmärkande dragen i de yrkesutbildningssystem som möjliggör en smidig övergång till och framgång på arbetsmarknaden är att utbildningsprogrammen inbegriper lärande i arbetet. Enligt 2016 års utbildningsöversikt deltog cirka 2,8 miljoner studerande under 2015 i utbildningsprogram där teoretiska studier kombineras med lärande i arbetet (minst 25 % av utbildningen sker i en riktig arbetsmiljö i ett företag) i EU. I de flesta EU-länder finns det emellertid ett begränsat utbud av program där en betydande del av utbildningen är förlagd till en arbetsplats, och situationen har inte blivit bättre. Mellan 2013 och 2015 noterades ingen större förändring i EU vad gäller antalet utbildningsprogram där teoretiska studier kombineras med lärande i arbetet. I flera länder minskade antalet studenter i sådana program – t.ex. i Storbritannien, Österrike, Frankrike, Luxemburg och Finland. Bara i Slovakien och Ungern har man kunnat se en märkbar ökning, och i det senare fallet beror ökningen eventuellt på förändringar i sättet att klassificera vilka program som inkluderar en tillräcklig mängd lärande i arbetet.

Den totala andelen vuxna som deltar i utbildning i EU har inte ändrats nämnvärt sedan 2013 (diagram 17). I alla länder är vuxnas utbildning i de flesta fall icke-formell. Utbildningen är vanligtvis arbetsrelaterad och den både tillhandahålls och finansieras antingen av arbetsgivaren eller av den enskilda individen. Denna typ av utbildning är ofta avsedd för arbetstagare som redan har kompetens på högsta nivå och som utför de mest komplicerade arbetsuppgifterna, medan övriga arbetstagare ofta har mycket sämre möjligheter att få utbildning. Det faktum att utbildningen till största delen är icke-formell tyder också på att den vanligen rör sig om kort utbildning som syftar till att utveckla en specifik kompetens för företaget i fråga. Detta leder till en situation där de vuxnas utbildning inte bidrar till att ge dem sådan kompetens som i högre grad är överförbar mellan olika företag, som grundläggande färdigheter i läsförståelse, matematik eller it.

⁴⁷ I vissa länder (t.ex. Finland och Bulgarien) når dock personer med yrkesutbildning endast upp till liknande löner som personer som inte ens har en utbildning på medelnivå, medan personer med yrkesutbildning i andra länder endast har något lägre löner än högskoleutbildade (t.ex. Danmark och Italien).

Diagram 17: Vuxnas deltagande i utbildning efter typ (2016)

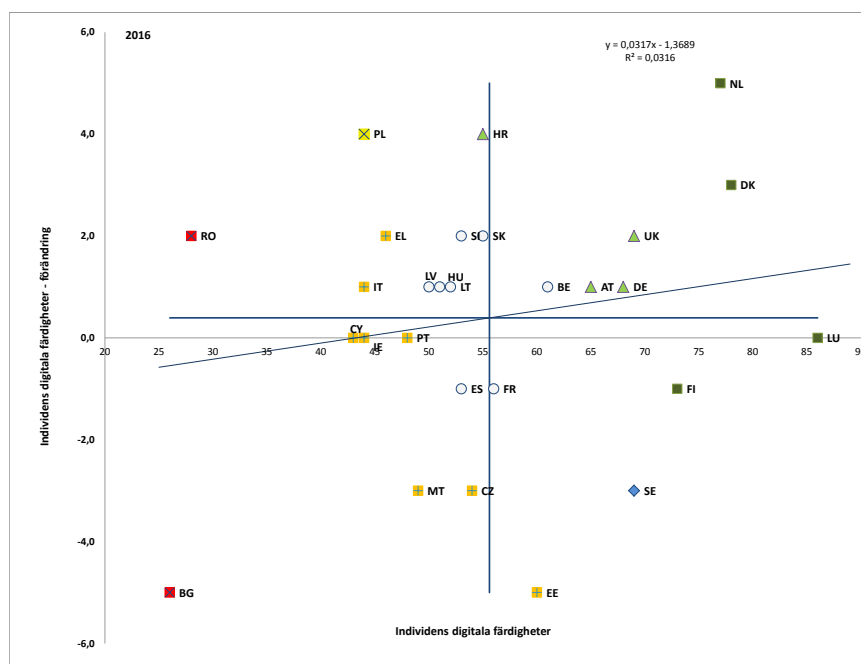
Källa: Eurostat, särskilt utdrag ur arbetskraftsundersökningen, 2016. Anm.: Indikatorn beskriver deltagandet i formell och icke-formell utbildning (de senaste fyra veckorna) bland personer mellan 25 och 64 år. Kategorin "båda" avser andelen personer som under referensperioden på fyra veckor har deltagit i både formell och icke-formell utbildning. Uppgifterna om deltagandet i "båda" utbildningsformerna i Kroatien, Ungern och Lettland är inte tillförlitliga. För Cypern, Litauen, Slovakien, Bulgarien och Rumänien finns inga uppgifter.

De digitala färdigheterna håller på att förbättras, men det sker mycket långsamt och delar av befolkningen kan fortfarande inte dra nytta av den digitala omvandlingen.

Detta inverkar på innovationen, produktiviteten och så småningom på tillväxten. Under 2016 hade 44 % av alla 16–74-åringar i EU inte de grundläggande digitala färdigheter som krävs i dag, medan 19 % inte hade några digitala färdigheter alls (motsvarande siffror 2015 var 45 % respektive 21 %)⁴⁸. Situationen varierar avsevärt mellan medlemsländerna, och i tio länder (Portugal, Polen, Slovenien, Kroatien, Litauen, Italien, Grekland, Cypern, Bulgarien och Rumänien) hade minst en fjärdedel av befolkningen inga digitala färdigheter alls 2016. Nivån är särskilt låg i Bulgarien och Rumänien (kritisk situation) medan den är mycket högre än genomsnittet i Finland, Nederländerna, Danmark och Luxemburg (bästa resultat). Det finns belegg för att denna indikator divergerar i EU-länderna och nivån på de digitala färdigheterna förbättras i snitt förhållandevis snabbare i de länder som har de bästa resultaten.

⁴⁸ Europeiska kommissionen, index för digital ekonomi och digitalt samhälle.

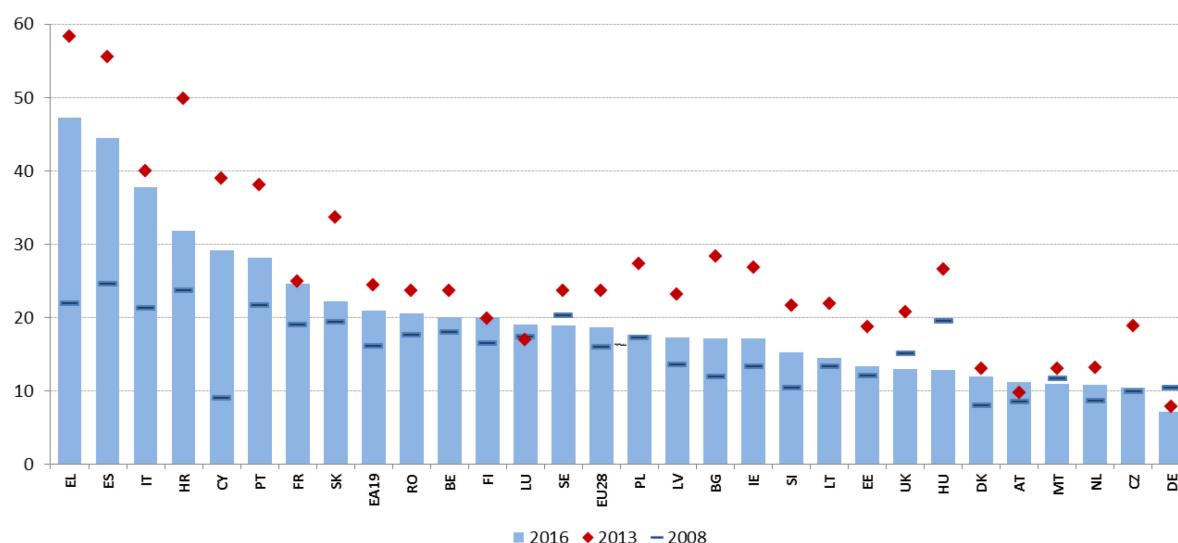
Diagram 18: Andel av befolkningen som har grundläggande digitala färdigheter och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat. Period: Nivåerna för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Arbetsmarknadssituationen för unga förbättras kontinuerligt i takt med att ekonomin stärks. Ungdomsarbetslösheten i EU har minskat med 5 procentenheter från den topp på 23,7 % som nåddes 2013 till 18,7 % under 2016. Under andra kvartalet 2017 minskade den ytterligare till 17 % . Den ligger dock fortfarande 1,4 procentenheter över nivån för andra kvartalet 2008. Ungdomsarbetslösheten varierar stort mellan medlemsländerna och i vissa länder är andelen nära eller över 40 % (Italien, Spanien och Grekland), men den minskar över tid (se diagram 19). Arbetslösheten är lägre bland unga kvinnor än bland unga män (17,9 % jämfört med 19,4 % under 2016). Detta kan bero på högre utbildningsnivå men också på att arbetskraftsdeltagandet är lägre. Trots att ungas utsikter på arbetsmarknaden håller på att förbättras har de oftare atypiska anställningsformer som tidsbegränsad anställning, ofrivilligt deltidsarbete och låglönejobb (under 2016 hade 43,8 % av unga arbetstagare – över 70 % i Slovenien, Spanien och Polen – en tidsbegränsad anställning jämfört med 13,1 % av 25–49-åriga arbetstagare). I avsnitt 3.4 konstateras också att dessa avtal inte alltid utvecklas i en mer stabil riktning.

Diagram 19: Ungdomsarbetslöshet (15–24 år), jämförelse över flera år

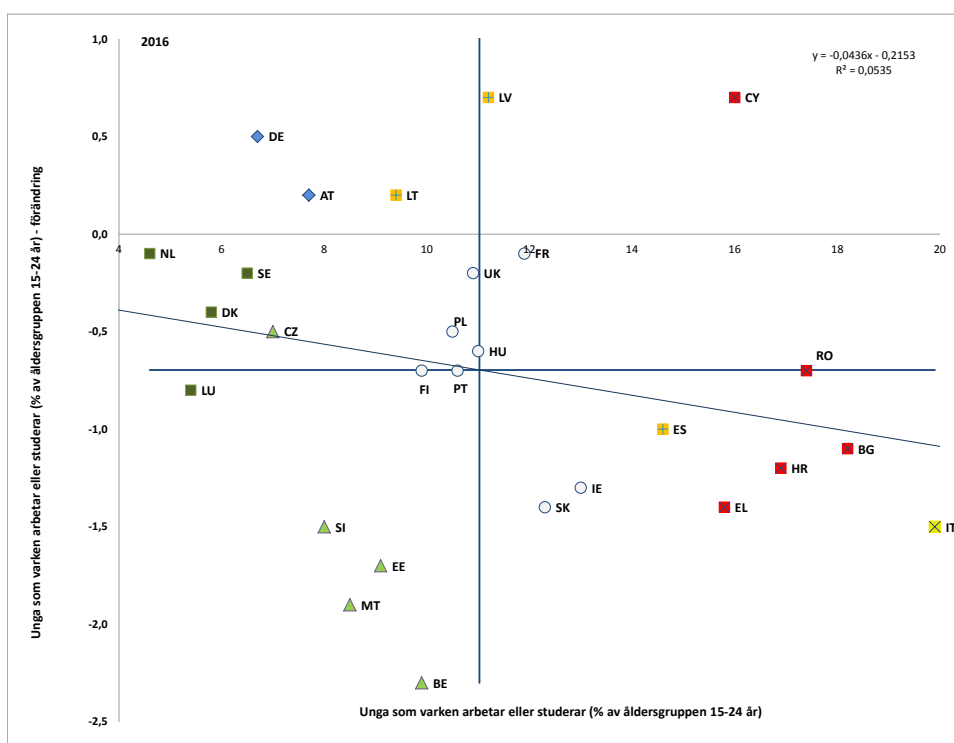

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Förutom de unga som jobbar eller söker jobb står en stor del av 15–24-åringarna i EU utanför arbetskraften. Fler än 6 miljoner unga mellan 15 och 24 år i EU varken jobbade eller gick någon utbildning under 2016. Det motsvarar 11,5 % av befolkningen i den åldersgruppen, vilket är mer än 2008 års nivå på 10,9 % men en minskning från högstannivån på 13,2 % som nåddes 2012. Minskningen berodde främst på att arbetslösa unga som varken arbetade eller studerade fick jobb. Av diagram 20 framgår det att andelen unga som varken arbetar eller studerar fortfarande ligger på mer än 15 % i flera länder (Bulgarien, Rumänien, Kroatien, Cypern och Grekland, som alla hör till kategorin ”kritisk situation”). Även i Italien uppgick andelen till mer än 15 % men den minskade med 1,5 procentenheter 2016 (”svag men förbättras”). Resultaten är bäst i Nederländerna, Luxemburg, Danmark och Sverige. Antalet unga som varken arbetar eller studerar ökar i Tyskland, Österrike, Litauen, Lettland och oroväckande nog i Cypern, där andelen redan nu är hög. Andelen har minskat snabbt i Belgien, Malta, Estland och Slovenien. Regressionslinjen som visar årliga förändringar har en negativ lutning, vilket tyder på en pågående konvergens mellan EU-länderna. Av de unga som varken arbetar eller studerar i EU är lika många arbetslösa som utanför arbetskraften, men skillnaderna mellan medlemsländerna är stora (andelen utanför arbetskraften är högst i

Bulgarien och Rumänien och andelen arbetslösa är högst i Kroatien och Spanien). Lågutbildade unga löper störst risk att hamna i kategorin som varken arbetar eller studerar⁴⁹. Bland kvinnor som varken arbetar eller studerar är det vanligare att de står utanför arbetskraften helt än att de är arbetslösa, medan det motsatta gäller för män.

Diagram 20: Andelen unga som varken arbetar eller studerar (15–24 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

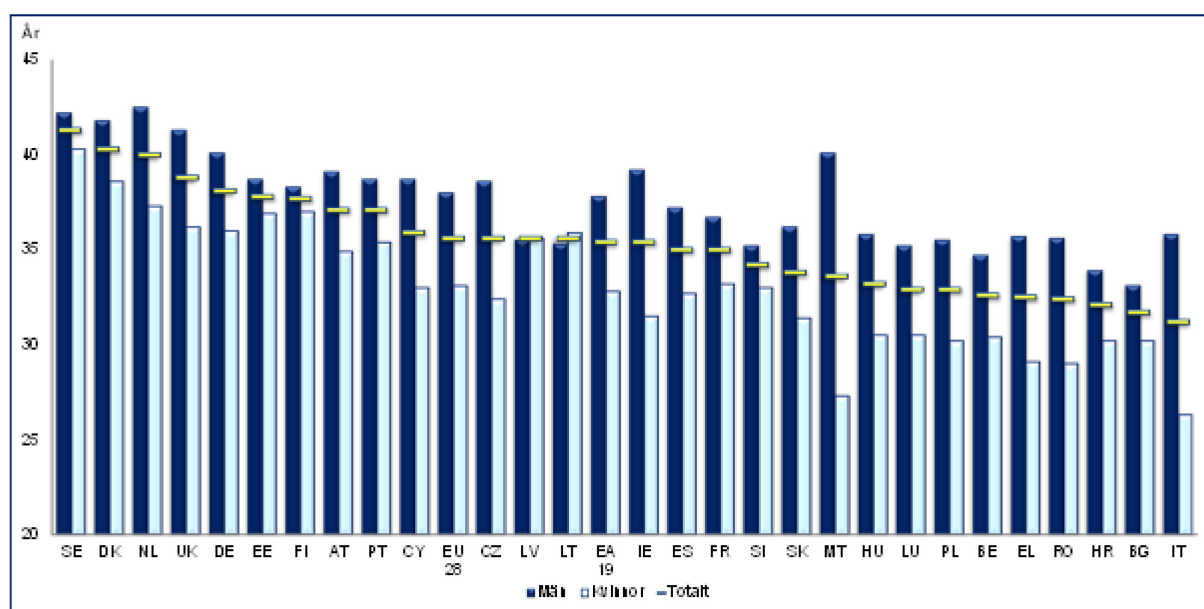
Källa: Eurostat. Period: Nivåerna för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Under det senaste årtiondet har sysselsättningsgraden bland äldre ökat betydligt. Äldre arbetstagare har klarat krisen relativt sett bättre än andra åldersgrupper. Som konstaterades i kapitel 1 har åldersgruppen 55–64 år bidragit mest till sysselsättningsgradens totala ökning under de senaste tio åren. Under 2016 var sysselsättningsgraden bland 55–64-åringar 55,3 % vilket är 2 procentenheter högre än året innan, och mot bakgrund av befolkningsutvecklingen förväntas den öka stadigt. Sysselsättningsgraden bland äldre arbetstagare varierar från 75,5 %

⁴⁹ Eurofound (2016), *Exploring the Diversity of NEETs*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

i Sverige till 36,3 % i Grekland. Sysselsättningen bland kvinnor mellan 55 och 64 år håller också på att öka och var 48,9 % år 2016. Yrkeslivets längd skiljer sig fortfarande kraftigt mellan könen, men minskar, och kvinnor arbetar i snitt 4,9 år färre än män (33,1 år jämfört med 38,0 år 2016). Detta genomsnitt är en följd av de stora variationerna mellan medlemsländerna och beror på flera olika faktorer, som bristande tillgång till vård- och omsorgstjänster samt lägre pensionsålder för kvinnor i vissa medlemsländer, vilket leder till ett kortare yrkesliv (se diagram 21). Slutligen är äldre arbetstagare med större sannolikhet deltidsanställda än arbetstagare i den mest aktiva åldern, men de arbetar med mindre sannolikhet deltid än unga arbetstagare. De är även i fler fall tillsvidareanställda (endast 5,3 % av äldre arbetstagare mellan 55 och 64 år hade en tidsbegränsad anställning).

Diagram 21: Yrkeslivets genomsnittliga längd, 2016

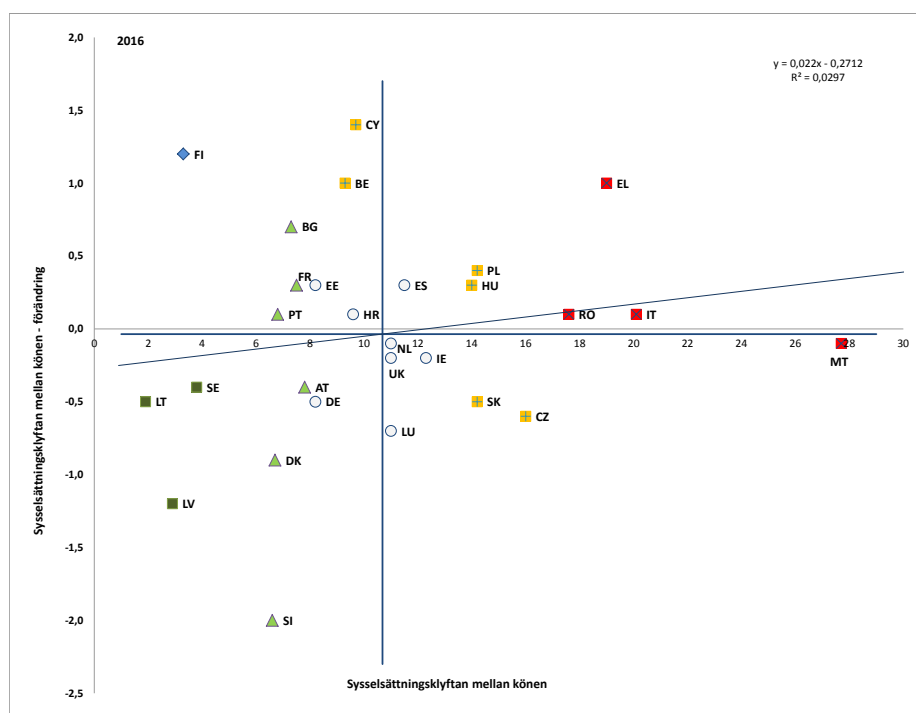

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Kvinnor är underrepresenterade på arbetsmarknaden i samtliga EU-länder. Den sociala resultattavlans huvudindikator för jämställdhet på arbetsmarknaden är sysselsättningsklyftan mellan könen, dvs. skillnaden mellan mäns och kvinnors sysselsättningsgrad. Under 2016 var sysselsättningsklyftan mellan könen 11,6 procentenheter för EU. Sysselsättningsgraden var 76,9 % bland män och 65,3 % bland kvinnor (diagram 22). Klyftan är särskilt stor för dem som inte är födda i EU och för romer. Överlag har den inte ändras märkbart sedan 2015, såsom visades i kapitel 1. I ett långtidsperspektiv är den dock betydligt lägre än 2008, då

sysselsättningsklyftan mellan könen var 15 procentenheter. Den långsiktiga förbättringen beror främst på att sysselsättningsgraden bland kvinnor har ökat. I sex medlemsländer var dock sysselsättningsgraden bland kvinnor under 60 % år 2016, och skillnaderna mellan mäns och kvinnors sysselsättningsgrad var stora (högst var värdena i Malta, Italien, Grekland och Rumänien där situationen betraktas som kritisk). Skillnaden ökar även i ett antal medlemsländer. Ökningen sker betydligt snabbare än genomsnittet i Finland, Belgien, Cypern och Grekland (i dessa länder ökade sysselsättningsgraden bland både kvinnor och män, men den ökade snabbare för män än för kvinnor). Litauen, Lettland och Sverige hör till de länder som har bäst resultat. Regressionslinjen för förändringar i sysselsättningsklyftan mellan könen i diagram 22 har en positiv lutning, vilket tyder på att medlemsländernas resultat i genomsnitt divergerar något för denna indikator.

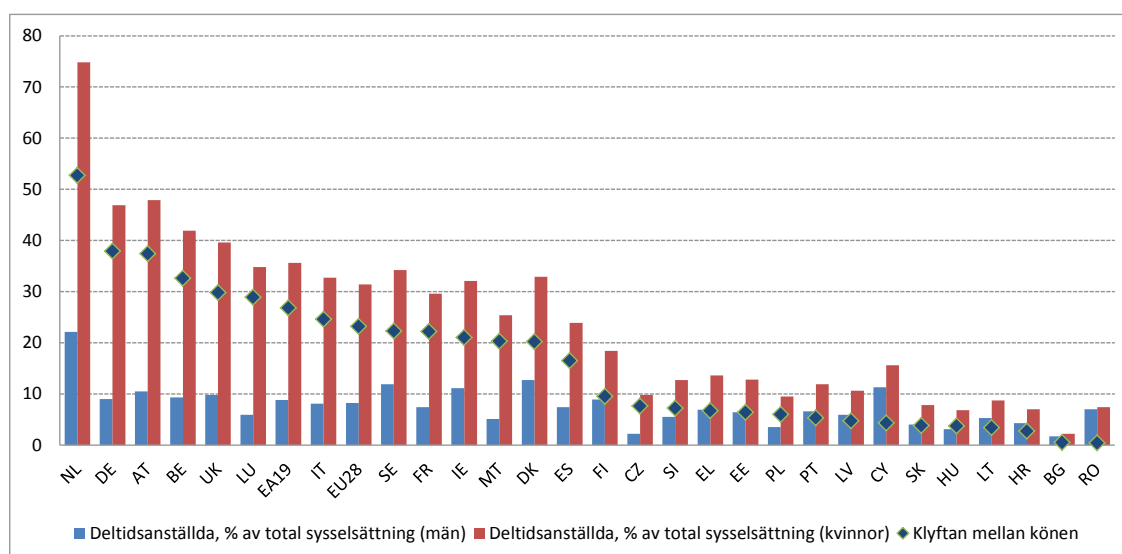
Diagram 22: Sysselsättningsklyftan mellan könen och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Period: Nivåerna för 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Ett tecken på den bristande jämställdheten i fråga om deltagande på arbetsmarknaden är att det finns en stor klyfta mellan könen när det gäller deltidsanställning. Klyftan var 23 procentenheter 2016 i EU (en liten nedgång från 23,2 procentenheter 2015). Variationen mellan länderna är stor. I de flesta central- och östeuropeiska EU-länder är klyftan liten, men den uppgår till mer än 30 procentenheter i fyra EU-länder. Störst är den i Nederländerna, där den är 52,7 procentenheter (diagram 23). Dessutom var 23,5 % av deltidsanställningarna bland kvinnor ofrivilliga 2016.

Diagram 23: Andelen deltidsanställningar och klyftan mellan könen, 2016

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Sysselsättningsklyftan mellan könen är särskilt stor bland personer med familjeansvar, eftersom kvinnor fortfarande tar ett större familjeansvar än män. I genomsnitt är sysselsättningsgraden för kvinnor med minst ett barn under 6 år 9 procentenheter lägre än för kvinnor utan barn (med en större effekt på lågutbildade mammor och ensamförsörjare), och i vissa länder är skillnaden över 30 procentenheter (Tjeckien, Slovakien och Ungern). Föräldraskap har däremot motsatt effekt på mäns sysselsättningsgrad, eftersom pappor mer sannolikt förvärvsarbetar (diagram 24). Det är också vanligare att kvinnor tar ansvar för långvarig vård och omsorg än att män gör det. Mer än 19 % av den potentiella kvinnliga arbetskraften i EU stod utanför arbetskraften 2016 på grund av att de tog hand om barn eller andra anhöriga. Siffran uppgick till mer än 28 % i Tjeckien, Estland, Irland, Ungern, Slovakien och Storbritannien. Sysselsättningsgraden bland kvinnor tenderar att vara högre än

genomsnittet i länder som har genomtänkta och jämställda åtgärder för balans mellan arbete och privatliv (särskilt Sverige och Danmark).

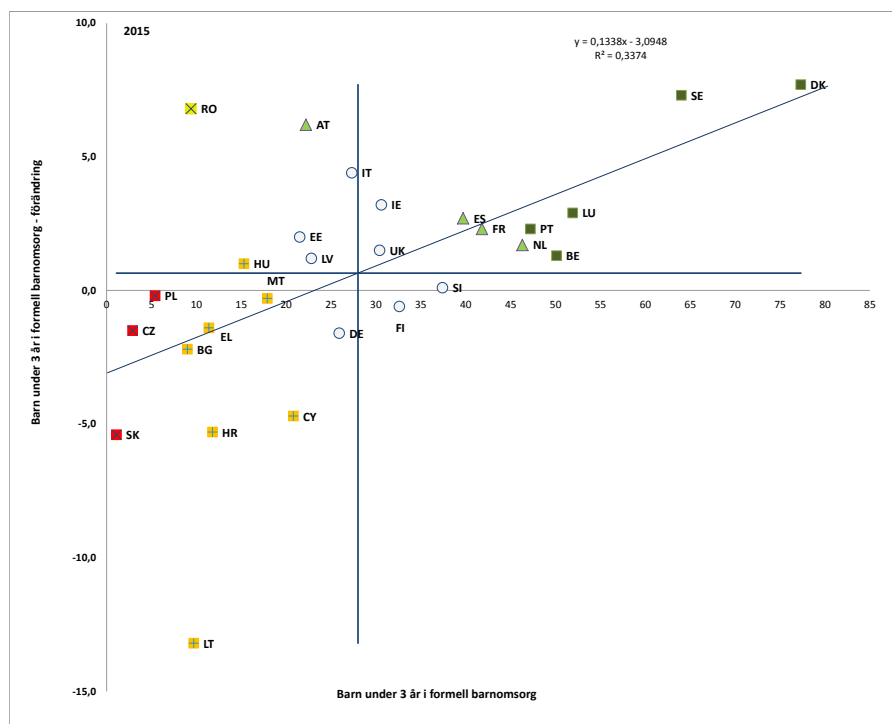
Diagram 24: Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen för män och kvinnor (20–49 år), 2016

Källa: Eurostat. Anm.: Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen mäts som skillnaden mellan sysselsättningsgraden för kvinnor (män) med minst ett barn under 6 år och sysselsättningsgraden för kvinnor (män) utan barn.

Bristen på tillgänglig formell omsorg av hög kvalitet, särskilt för barn, är en av de faktorer som hindrar kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Den sociala resultattavlans huvudindikator för deltagande i barnomsorg visar att bara 30,5 % av alla barn mellan 0 och 3 år omfattades av formell barnomsorg under 2015. Andelen hade ökat från 28,5 % under 2014 och 28,0 % under 2008. Det finns stora skillnader mellan medlemsländerna. I Danmark och Sverige deltog mer än 60 % av barnen i formell barnomsorg, medan motsvarande andel var under 10 % i Slovakien, Tjeckien och Polen ("kritisk situation") samt i Bulgarien, Rumänien och Litauen. Vid sidan av Sverige och Danmark hör Luxemburg, Belgien och Portugal till länderna med bästa resultat. Skillnaderna beror till viss del på att möjligheterna till föräldraledighet varierar mellan länderna. Medlemsländernas resultat för denna indikator divergerar, vilket man kan se på att regressionslinjen har en positiv lutning för årliga förändringar i nivåerna. I de länder som har de bästa resultaten sker förbättringarna snabbare.

Diagram 25: Andelen barn i åldersgruppen 0–3 i formell barnomsorg och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Period: Nivåerna för 2015 och årliga förändringar jämfört med 2014. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

I många medlemsländer är det fortfarande en utmaning att tillgodose utbudet av tillgängliga, kvalitativa och hållbara formella omsorgstjänster vid långvarigt vårdbehov. Otillräckliga omsorgstjänster är ofta ett stort hinder för kvinnor som vill förvärvsarbeta, eftersom informell vård för många familjer ofta är det enda alternativet. Antalet vårdbehövande äldre kommer enligt uppskattningar att öka med 12 miljoner (från 40 miljoner till 52 miljoner mellan 2013 och 2016)⁵⁰.

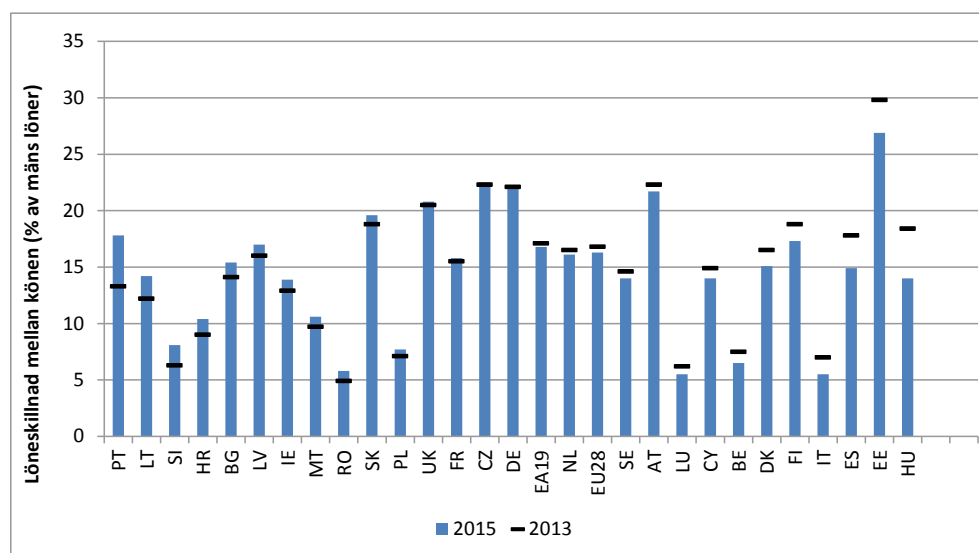
Förutom att kvinnor jobbar mindre omräknat i heltid, har de också ofta betydligt lägre lön än män. Löneskillnaden var 16,3 % under 2015, vilket var en långsam nedgång jämfört med 2014 (16,7 %)⁵¹. Löneskillnaderna varierar dock betydligt mellan medlemsländerna –

⁵⁰ Ageing Report 2015.

⁵¹ Referensindikatorn är den ojusterade löneskillnaden mellan könen (där hänsyn inte har tagits till individuella faktorer som delvis skulle kunna förklara inkomstskillnaderna) som borde ge en övergripande bild av den bristande jämställdheten i fråga om lön. Forskning visar att skillnaden mellan mäns och kvinnors löner till största

från 26,9 % i Estland till 5,5 % i Italien och Luxemburg. Under de två senaste år för vilka det finns uppgifter ökade löneskillnaden mest i Portugal (+4,5 procentenheter) medan den snabbt minskade i Ungern (-4,4 procentenheter), Estland (-2,9 procentenheter) och Spanien (-2,9 procentenheter). Skillnaderna mellan mäns och kvinnors löner kan eventuellt bero på att de har olika arbetslivserfarenhet eller arbetstider, eller på att de jobbar med olika uppgifter eller i olika sektorer, delvis på grund av diskriminering på arbetsmarknaden. Det finns en risk för att detta även resulterar i skillnader mellan mäns och kvinnors pension. År 2015 var skillnaden 38,3 %⁵².

Diagram 26: Ojusterad löneskillnad mellan könen 2013 och 2015

Källa: Eurostat.

Anm.: Ojusterad löneskillnad mellan könen mäts som skillnaden mellan genomsnittlig bruttotimlön för manliga avlönade anställda och kvinnliga avlönade anställda uttryckt som andel av de manliga avlönade anställdas bruttotimlön. Uppgifter för Grekland saknas. För Kroatien, Malta och Irland är uppgifterna från 2014 och inte från 2015.

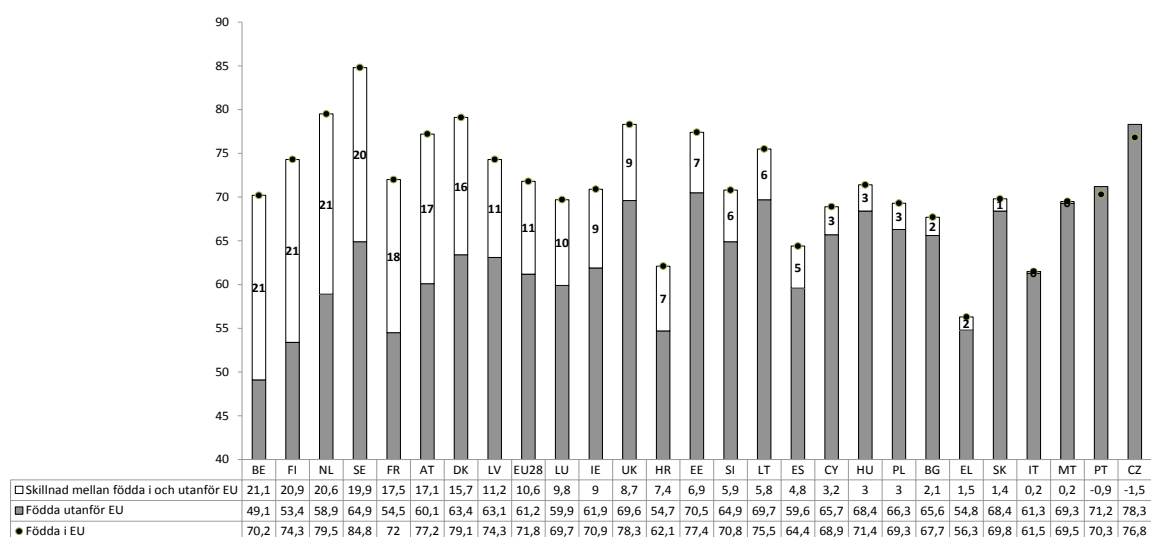
Arbetsmarknadspotentialen hos migranter är kraftigt underutnyttjad. En allt större andel av befolkningen i EU består av personer som är födda utanför unionen (6,6 % under 2014 och 6,9 % under 2016). Ändå är det mindre sannolikt att de deltar på arbetsmarknaden

delen kvarstår även när man beaktar skillnader i utbildningsnivå, yrkesval, arbetstider och andra mätbara faktorer (t.ex. http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/2016_factors_gpg_en.pdf).

⁵² Europeiska kommissionen, *2017 Report on equality between women and men in the EU*.

är de som är födda i EU. Svårigheterna att integrera utlandsfödda på arbetsmarknaden har ökat till följd av den ekonomiska krisen och den senaste tidens ökade tillströmning av flyktingar som har svårare att få fotfäste på arbetsmarknaden än andra grupper⁵³. Under 2008 var arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden bland personer födda utanför EU 1,0 procentenhet respektive 4,6 procentenheter lägre än bland personer födda i EU, men 2016 hade skillnaden mellan dem ökat till 4,8 procentenheter respektive 10,6 procentenheter (i åldersgruppen 20–64 år). I sju EU-länder (Belgien, Finland, Nederländerna, Sverige, Frankrike, Österrike och Danmark) är sysselsättningsklyftan nu större än 15 procentenheter. Bland kvinnor födda utanför EU är andelen som står utanför arbetskraften särskilt hög – 9,1 procentenheter högre än bland kvinnor födda i EU.

Diagram 27: Sysselsättningsgrad per födelseland, 20–64 år, 2016

Källa: Eurostat [lfsa_ergacob]. Anm.: För Tyskland anges inte om personer är födda utanför EU (skillnaden mellan värdlandets medborgare och personer från länder utanför EU är 26,5 procentenheter, vilket är sjätte högst i EU).

Arbetsmarknadsresultaten skiljer sig markant på grund av migration.

Sysselsättningsgraden bland personer födda utanför EU är högre bland personer som kommit till unionen för att studera eller arbeta (71 % under 2014, dvs. till och med högre än för EU-medborgare) och lägre bland personer som kommit av familjeskäl och bland flyktingar⁵⁴. Även om lägre sysselsättningsgrader bland migranter delvis beror på att en högre andel av

⁵³ Se *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2016*, kapitel 3.

⁵⁴ Största delen av de personer som är födda utanför EU har invandrat av familjeskäl (52 % under 2014). Deras sysselsättningsgrad var 53 % under 2014, vilket är ännu lägre än bland flyktingar (56 %).

dem har låg utbildning, så leder inte en stigande utbildningsnivå⁵⁵ till bättre sysselsättningsresultat och migranternas kompetens och kvalifikationer utnyttjas till stor del inte⁵⁶. Sociala problem tenderar att överföras från en generation till nästa. Detta är en risk som är särskilt viktig att beakta, med tanke på att andelen unga med invandrarbakgrund är hög och ökar i vissa medlemsländer⁵⁷.

När arbetsmarknaden återhämtar sig ökar risken för att personer med funktionsnedsättning halkar efter. Skillnaden i sysselsättningsgrad (och arbetskraftsdeltagande)⁵⁸ mellan personer med och utan funktionsnedsättning är fortfarande stor och uppgick till 25,7 procentenheter (47,4 % respektive 73,1 %) under 2015. Klyftan håller på att öka (den var 22,9 procentenheter 2012) eftersom de som inte har en funktionsnedsättning har större chans att få jobb. I Irland och Malta var sysselsättningsklyftan över 40 procentenheter och i sju länder var den över 30 procentenheter. Minst var sysselsättningsklyftan i Italien (13,8 procentenheter) och i Slovenien (16 procentenheter).

3.2.2 Politiska åtgärder

Policyarbete har resulterat i en kartläggning av centrala aspekter som måste förbättras för att utbildningen ska bli mer inkluderande, relevant och av bättre kvalitet, inte minst för att minska andelen unga som har högst grundskoleutbildning. I maj 2017 offentliggjorde kommissionen två meddelanden⁵⁹ där man beskrev hur EU-åtgärder kan

⁵⁵ Andelen personer födda utanför EU (25–54 år) med en hög utbildningsnivå ökade från 25,4 % till 30,9 % mellan 2010 och 2016, se [edat_lfs_9912].

⁵⁶ De mest uttalade skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan personer födda utanför EU och personer födda i EU finns bland dem som har en högstskoleutbildning, vilket visar att det är mindre lönsamt för migranter att utbilda sig än för personer födda i EU (se även *Employment and Social Developments in Europe 2015*). Under 2016 arbetade 35 % av dem som var födda utanför EU och hade en hög utbildningsnivå i låg- eller mellankvalificerade yrken, jämfört med 21 % av dem som var födda i EU. Andelen överkvalificerade bland dem som är födda utanför EU var högre än 50 % i länder som Grekland, Italien, Cypern och Spanien.

⁵⁷ Andelen personer med invandrarbakgrund ligger på ungefär 20 % eller något över i länder som Frankrike och Tyskland. Mer än 30 % av alla barn under sex år har invandrarbakgrund.

⁵⁸ Sysselsättningssiffrorna för personer med funktionsnedsättning visar inte helt och hållet hur begränsat deras deltagande på arbetsmarknaden är. De måste ses tillsammans med arbetskraftsdeltagandet som också är oproportionerligt lågt. Under 2015 var skillnaderna i arbetskraftsdeltagande (åldersgruppen 20–64 år) mellan personer med och utan funktionsnedsättning i EU 22,4 procentenheter (59,5 % respektive 81,9 %).

⁵⁹ *Om en ny EU-agenda för högre utbildning*, COM(2017) 247 final och *Utveckling av skolan och utbildning av hög kvalitet för en bra start i livet*, COM(2017) 248 final. I det senare meddelandet konstateras att praktiskt taget alla medlemsländer står inför tre viktiga utbildningspolitiska utmaningar: 1) Bristande kunskaper i läsning, matematik och naturvetenskap. 2) Utbildningsresultaten påverkas i alltför hög grad av elevens socioekonomiska

hjälpa medlemsländerna och utbildningsanordnarna att nå dessa mål. I rådets slutsatser om att minska andelen elever som lämnar skolan i förtid och främja framgång i skolan⁶⁰ från 2015 uppmanades medlemsländerna att utveckla och genomföra övergripande strategier och specifika åtgärder för att minska andelen unga som har högst grundskoleutbildning. Flera medlemsländer vidtar åtgärder på detta område. Den flamländska gemenskapen i Belgien godkände 2016 ett diskussionsunderlag om politiska åtgärder som gäller studiebehörighet, skolkning och avhopp från skolan och som ska ersätta de gällande handlingsplanerna. I den franskspråkiga gemenskapen i Belgien pågår en skolreform, där ett av de viktigaste målen är att minska andelen unga med högst grundskoleutbildning. Fokus i reformen ligger på att förbättra ändamålsenligheten, effektiviteten och rättvisan. I Bulgarien har en interinstitutionell samarbetsmekanism införts för att öka antalet som börjar och även slutför skolan. Lokala team arbetar på gräsrotsnivå med att kartlägga barn som inte går i skolan och elever som riskerar hoppa av, med att förbättra informationsgången mellan relevanta institutioner och förbättra uppgiftsinsamlingen. I Estland satsar man på yrkesvägledning och på att göra yrkesutbildningen mer attraktiv och därmed hindra att eleverna hoppar av. Frankrike har vidtagit åtgärder för att se till att unga mellan 16 och 25 år som har hoppat av skolan utan att få ett betyg eller en kvalifikation har möjlighet att återuppta utbildningen. I november 2016 antog Ungern en handlingsplan med målet att minska andelen unga med högst grundskoleutbildning och det blev obligatoriskt att samla in uppgifter om elevernas framgång i skolan. Rumänien utvecklar en tidig varningsmekanism och planerar att införa vuxenutbildningsprogram och fritidsaktiviteter efter skoltid med finansiering från ESF.

EU-länderna kombinerar allt oftare åtgärder för att förbättra de grundläggande färdigheterna med åtgärder för att främja en inkluderande utbildning. Målet är att minska den socioekonomiska bakgrundens inverkan på elevernas resultat, att minska utbildningsklyftan för mindre gynnade elever och att främja en högklassig utbildning. I Portugal samarbetar lokala myndigheter och grupper av skolor vid genomförandet av den nationella handlingsplanen för främjande av goda skolresultat, som är regeringens flaggskeppsinitiativ för att förebygga att unga lämnar skolan med högst grundskoleutbildning och minska andelen elever som måste gå om. Irland ställde 2017 för första gången upp

bakgrund. 3) Otillräckliga digitala färdigheter. I meddelandet anges även att EU-länderna måste vidta åtgärder för att utveckla bättre och mer inkluderande skolor, stödja lärare och skolledare för utbildning av hög kvalitet, och styra skolsystemen så att de blir mer ändamålsenliga, rättvisa och effektiva.

⁶⁰ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14441-2015-INIT/sv/pdf>

specifika mål för läsförståelse och räknefärdighet i mindre gynnade skolor. Landet har också som mål att andelen lågpresterande elever ska hållas under 10 % medan andelen högpresterande ska ha ökat senast 2025, vilket är relativt ambitiöst. Tjeckien genomför ESF-finansierade projekt som syftar till att stödja förskolor, grundskolor och gymnasier genom att införa och genomföra individuell inkludering. I Sverige har regeringen anslagit mer medel för att motverka ojämlikhet och lanserat en långsiktig investeringsplan (2017–2025) för att stärka kommuners och friskolors möjligheter att erbjuda nyanlända elever en utbildning av hög kvalitet. I Tyskland har förbundsregeringen och förbundsstaterna gjort en gemensam insats för att öka lärarutbildningens kvalitet och uppmuntra rörlighet bland lärarstuderande och lärare. I Bulgarien ägnas större uppmärksamhet åt inkluderande utbildning och Nederländerna planerar ytterligare investeringar för att göra utbildningen rättvisare.

Inkludering av romer i utbildningen är en utmaning av många orsaker, till exempel segregerade skolor, icke-inkluderande undervisning och hinder som beror på allvarlig fattigdom. Det är viktigt att se till att lagstiftningsändringarna följs. Bulgarien har infört ett förbud mot indelning av elever i olika klasser baserat på etnisk tillhörighet. Det har också vidtagits åtgärder för romska elever, t.ex. stipendier, fritidsaktiviteter, extralektioner i bulgariska och verksamhet som involverar föräldrarna. I september 2016 trädde ett nytt reformpaket i kraft i Tjeckien, med individuella stödåtgärder för barn med särskilda behov, inbegripet av socioekonomiska skäl. Ungern ändrade 2017 lagen om likabehandling och allmän utbildning för att förbjuda segregering. Dessutom kommer skolor där en stor andel elever avbryter skolgången att väljas ut för fortbildnings- och utvecklingsstöd under 2017 så att de kan införa nya undervisningsmetoder. I Rumänien har segregering förbjudits i skolor före universitetsnivån och projekt som riktar sig till romska elever och grupper har prioriterats inom ESF. Slovakien godkände i februari 2017 handlingsplaner för att stödja genomförandet av den nationella strategin för integrering av romer fram till 2020. Målet är att minska skillnaderna mellan romers och den övriga befolkningens genomsnittliga utbildningsnivå genom att ge barn från marginaliserade grupper en bättre utbildning. Grekland har inlett ett program för integrering och undervisning av romska barn, med samfinansiering från EU:s struktur- och investeringsfonder.

Medlemsländerna utvecklar politiska åtgärder som uppmuntrar integreringen av migranter i utbildningen. I Belgien har alla gemenskaper höjt mottagningsklassernas kapacitet, ökat antalet språklärare och anslagit mer medel för att stödja nya elever med

migrantbakgrund. Danmark har ökat antalet mottagningsklasser något och även höjt antalet flyktingar per klass från 12 till 15. Man har också gjort det möjligt för utlandsfödda unga att integreras i den obligatoriska skolan upp till 25 års ålder. Finland tog i mitten av 2017 fram en ny utbildningsmodell som kombinerar språkstudier och yrkesutbildning och som kommer att genomföras med hjälp av vuxenutbildningsorganisationerna. Utbudet på utbildning har utökats och målgruppen breddats. I Sverige erbjuds kurser i svenska för invandrare (SFI) för alla nyanlända vuxna tillsammans med yrkesutbildning eller annan utbildning. Grekland har skapat särskilda mottagningsklasser för barn till asylsökande. Undervisningen ges för närvarande efter ordinarie skoltid, men målet är att barnen så småningom ska integreras i vanliga skolor. I Cypern genomförs en handlingsplan som även innefattar undervisning i grekiska som andraspråk, rutiner för mottagning, inslussning och inkludering av migranter, lärarutbildning och åtgärder mot diskriminering. Som ett gensvar på flyktingströmmen och för att underlätta integreringen av flyktingar (samt av andra behövande personer från länder utanför EU) tog EU-kommissionen 2015 fram ett verktyg för att kartlägga kompetensen hos personer från länder utanför EU. Verktöget ska göra det lättare att förstå dessa personers kompetens och kvalifikationer i olika medlemsländer.

De politiska åtgärderna för att öka andelen med högskoleutbildning inriktas på tillgång och deltagande samt på att minska andelen som avbryter sina studier. I kommissionens meddelande om en ny EU-agenda för högre utbildning⁶¹ understryks att detta kan uppnås genom att man ger studenter från en mindre gynnad bakgrund tydligare information om utbildningsmöjligheter och utbildningsresultat, skräddarsydd vägledning och ekonomiskt stöd. Tjeckien har höjt studiebidragen för mindre gynnade studenter och utökat antalet yrkesinriktade program för att främja en större social mångfald bland studenter inom den högre utbildningen. Estland såg 2017 över finansieringssystemet inom högre utbildning för att ge studenterna incitament att slutföra sina studier i tid. Sverige har inlett en utredning om styrningen och finansieringen av den högre utbildningen i syfte att öka andelen studenter som har en mindre gynnad bakgrund. Kroatien utnyttjar ESF för att tillhandahålla stöd till studenter med en mindre gynnad bakgrund.

Det är också mycket viktigt att den högre utbildningens relevans ökar. För att lyckas med detta krävs det att valmöjligheterna ökar i fråga om studieform (deltid, distans osv.), att

⁶¹ COM(2017) 247 final.

kompetensprognoser och uppgifter om högskoleutbildades sysselsättning används i större utsträckning vid strategisk planering, att arbetsgivare involveras i utvecklingen av läroplaner och att yrkesutbildning och fortbildning på högskolenivå vidareutvecklas. Bulgarien har infört prestationsbaserad finansiering och satsat på att öka deltagandet på områden som rör naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik. I Malta har flera initiativ tagits för att öka andelen som avlägger examen i naturvetenskapliga ämnen. Den flamländska gemenskapen i Belgien har utarbetat en handlingsplan för naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik som omfattar samtliga utbildningsnivåer, och den franskspråkiga gemenskapen i Belgien satsar på varvad utbildning inom sektorer där man har konstaterat att det finns kompetensbrist eller där sådan förväntas uppstå. ESF-finansierade stipendier beviljas studenter inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik i Kroatien. Estland har utarbetat ett prognosverktyg för förutseende av behoven på arbetsmarknaden och kompetensbehoven, med rekommendationer till framtidsplanering när det gäller utbildning. Polen införde 2017 ett nationellt system för uppföljning av utexaminerade eftersom det behövs bättre information om arbetsmarknadsresultaten. Cypern, Portugal, Slovakien och Sverige har nyligen vidtagit åtgärder för att stärka kvalitetssäkringen inom den högre utbildningen.

Medlemsländerna fortsätter att arbeta för tydligare färdigheter och kvalifikationer. I 24 medlemsländer har man redan slutfört arbetet med att koppla de nationella kvalifikationsnivåerna till nivåerna i den europeiska referensramen för kvalifikationer, vilket visar att medlemsländerna stöder det övergripande målet att möjliggöra insyn och jämförbarhet. Rumänien och Slovakien har lagt fram preliminära rapporter om detta, medan Finland och Spanien har för avsikt att koppla nationella utbildningsnivåer till den europeiska referensramen 2017–2018. Ett annat delmål – att ange kvalifikationsnivå enligt den europeiska referensramen på utbildnings- och examensbevisen – har nåtts av 16 medlemsländer (Belgien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Frankrike, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Ungern, Malta, Nederländerna, Portugal, Slovenien och Storbritannien). Fler länder förväntas ha gjort detta före utgången av 2017.

Utvecklingen av digitala färdigheter ges allt högre prioritet i medlemsländerna. I linje med en av de centrala åtgärderna i den nya kompetensagendan för Europa – att skapa en koalition för digital kompetens och digitala arbetstillfällen – har 17 medlemsländer lanserat sådana nationella koalitioner för att möjliggöra åtgärder med stor genomslagskraft på lokal

nivå. Fler koalitioner håller på att utvecklas. Medlemsländerna planerar att vidta eller har redan antagit konkreta åtgärder för att främja digitala färdigheter, t.ex. att införa grundläggande digital utbildning redan i grundskolans lägre klasser och stärka den digitala utbildningen i hela skolans läroplan (Österrike, Tyskland), att erbjuda mer utbildning i kodning (Polen, Belgien, Rumänien, Sverige), att ge lärare utbildning i digitala färdigheter (Österrike, Bulgarien, Tyskland), att öka antalet studieplatser på högskolenivå inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (Österrike, Polen) och att ge gymnasieelever möjlighet till frivillig certifiering av det europeiska datakörkortet (Cypern). Även enstaka initiativ har tagits, t.ex. it-akademin i Slovakien.

EU stöder en rad olika politiska initiativ för att bättre anpassa den yrkesinriktade utbildningen till behoven på arbetsmarknaden. I oktober 2017 antog kommissionen ett förslag till rådets rekommendation om en europeisk ram för ändamålsenliga lärlingsutbildningar av god kvalitet. I ramen ingår 14 kvalitetskriterier för lärlingsutbildning som både ger lärlingarna arbetsrelaterad kompetens och bidrar till deras personliga utveckling. För att fler studerande inom yrkesutbildningen ska kunna delta i längre praktikperioder utomlands har en ny verksamhet kallad Erasmus Pro införts inom ramen för programmet Erasmus+. Erasmus Pro börjar genomföras i praktiken från oktober 2017. För att stödja lärande i arbetet infördes den europeiska alliansen för lärlingsutbildning 2013 som en gemensam plattform på EU-nivå för olika parter. Syftet med plattformen är att förbättra lärlingsutbildningarnas kvalitet, utbud och image. På senare tid har man även velat öka mobiliteten. Kommissionen stöder även den europeiska pakten för ungdomsfrågor, som skapades på initiativ av det europeiska nätverket för företagens sociala ansvar (CSR Europe) och inom vilken såväl företag som deras intressenter arbetar för ungas sysselsättningsmöjligheter, genom att skapa lärlingsprogram, praktikplatser och arbetstillfällen för nyutexaminerade. De grundläggande yrkesutbildningsprogrammen skulle kunna göras ännu attraktivare och i ännu högre grad anpassas till arbetsmarknadens behov. Under 2015 kom medlemsländerna överens om att de grundläggande färdigheterna måste betonas mer i yrkesutbildningsprogrammets läroplaner och att det måste finnas bättre möjligheter att tillägna sig eller utveckla dessa färdigheter⁶².

⁶² EU-kommissionen lanserade 2016 ett nytt initiativ för att lyfta fram spetskompetens och kvalitet inom den yrkesinriktade utbildningen och öka medvetenheten om möjligheterna till yrkesutbildning för både unga och

Lågutbildade vuxnas svårigheter att få jobb måste bli föremål för politiska åtgärder, särskilt mot bakgrund av att kompetensbehoven ändras i takt med den tekniska utvecklingen. För att komma till rätta med den ihållande sysselsättningsklyftan och det låga deltagandet i vuxenutbildning hos lågutbildade och lågkvalificerade vuxna (som sannolikt också är äldre, bor på landsbygden eller av någon anledning har sämre förutsättningar) antog EU i slutet av 2016 en rekommendation om kompetenshöjningsvägar. Syftet med rekommendationen är att stödja lågutbildade och lågkvalificerade vuxna som vill förbättra sina färdigheter och skaffa sig högre kvalifikationer (se ruta 2).

Ruta 2. Kompetenshöjningsvägar: nya möjligheter för vuxna

Rådet antog i december 2016 en rekommendation om kompetenshöjningsvägar⁶³, där medlemsländerna uppmanas att utveckla en sammanhängande serie målinriktade insatser för att stödja de 63 miljoner lågutbildade och lågkvalificerade vuxna som fanns i EU 2016.

Målet är att stödja dessa vuxna så att de kan förbättra sina läs-, skriv- och räknefärdigheter och sina digitala färdigheter eller bredda sin kompetens genom att skaffa sig högre kvalifikationer. Varje deltagare i insatsen ska erbjudas

- en kompetensbedömning för att identifiera befintliga kunskaper och behov av kompetenshöjning,
- ett erbjudande om utbildning utformat efter kompetensbedömningen, och
- möjligheter att få den nya kompetensen validerad och erkänd.

Dessa tre steg kommer att åtföljas av uppsökande verksamhet, vägledning och stödåtgärder.

De övergripande målen för initiativet är att

- förbättra sysselsättningsmöjligheterna och framtidsutsikterna för lågutbildade vuxna (dvs. vuxna som inte har gymnasieutbildning) i EU,
- bidra till kompetenshöjning och omskolning av hela arbetskraften och
- se till att vuxna som kämpar med grundläggande färdigheter inkluderas i samhället och förbättra den sociala sammanhållningen.

Medlemsländerna kan få stöd till genomförandet från ESF, Erasmus+ och andra källor. I mitten av 2018 ska medlemsländerna redogöra för vilka åtgärder de har för avsikt att vidta för att genomföra rekommendationen och vilka grupper av lågutbildade vuxna som kommer att prioriteras.

Vissa medlemsländer har vidtagit åtgärder för att uppmuntra ett aktivare deltagande i vuxenutbildning, särskilt utbildning som ger bättre grundläggande färdigheter.

vuxna. Första gången den europeiska veckan för yrkeskompetenser anordnades kunde man mobilisera 800 000 berörda parter i EU med målet att öka yrkesutbildningens image och attraktionskraft.

⁶³ EUT C 484/1, 24.12.2016.

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=OJ:JOC_2016_484_R_0001

Bulgarien har infört en åtgärd för att ge läs- och skrivsvaga personer över 16 år de färdigheter som krävs för en grundläggande utbildning. Kroatien planerar att se till att utbildningsåtgärderna bidrar till att förbättra anställbarheten för arbetslösa i områden med störst brist på kvalificerad arbetskraft. Cypern har infört ändringar i det ekonomiska stödet till företag som investerar i livslångt lärande för att uppmuntra vuxna med lägre utbildning att delta i vuxenutbildning. Portugal har lagt fram ett omfattande program (kallat *Qualifica*) som är avsett att ge vuxna kvalifikationer på grundval av den kompetens de skaffat sig genom erfarenhet och komplettera denna med ytterligare utbildningsmoduler.

Medlemsländerna har vidtagit åtgärder för att underlätta den sociala dialogen om yrkesutbildning. I Spanien har regeringen nyligen skapat nationella forum för diskussion med arbetsmarknadens parter om olika frågor som gäller sysselsättning, däribland yrkesutbildningens kvalitet. I Grekland kommer pilotupphandlingar att inledas 2017 för en serie näringslivsledda partnerskap för yrkesutbildning. I partnerskapen deltar sektorvisa och lokala arbetsgivarorganisationer och arbetsmarknadens parter. I Lettland har arbetsmarknadens parter, särskilt arbetsgivarna, varit med och påverkat många aspekter av yrkesutbildningsreformerna. Under 2016 antogs sekundärlagstiftning i syfte att införa sektorvisa expertråd och förfaranden för uppdatering av läroplaner. Denna ändrade 2015 års lag om yrkesutbildning. Genom planen för genomförande av vuxenutbildningens styrningsmodell 2016–2020 inrättades en styrelse för vuxenutbildning med företrädare för ministerier, arbetsmarknadens parter, kommuner, vuxenutbildningsföreningar och andra berörda parter. Styrelsen ser över och godkänner prioriteringarna för vuxenutbildningen, med beaktande av situationen på arbetsmarknaden, och gör regelbundna bedömningar av resultaten inom vuxenutbildningen (inklusive utbudet och efterfrågan på utbildningsprogram).

Det är särskilt relevant att validera färdigheter som förvärvats utanför det formella utbildningssystemet. Detta gäller i synnerhet för lågutbildade personer, arbetslösa eller personer som riskerar arbetslöshet, migranter och personer som vill byta jobb eller yrke. De nationella strategierna varierar, men valideringssystem finns eller planeras i samtliga EU-länder. Nationella mekanismer för samordning av valideringssystemen mellan utbildningssektorer, arbetsmarknaden och den tredje sektorn har införts av 15 medlemsländer (Belgien, Danmark, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Spanien och Sverige).

Nationella strategier för kompetensutveckling kan bidra till att minska de fragmenterade politiska åtgärderna i många länder och skapa enhetlighet mellan olika politikområden, de olika finansiella resurserna för att stödja kompetens och alla de berörda aktörerna. Inom ramen för strategierna kan man göra en systematisk bedömning av ett lands kompetenssystem, kartlägga de största problemen på området och utarbeta en handlingsplan för att komma till rätta med dessa. Kommissionen stöder med teknisk hjälp från OECD utarbetandet av strategier för kompetensutveckling i Italien, Portugal och Slovenien (samt tidigare även i Spanien). Nederländerna och Österrike har också inlett projekt för nationella strategier för kompetensutveckling och finansierar dessa enbart med nationella medel.

Om medlemsländerna vet vilken typ av kompetens som behövs nu och i framtiden kan de anpassa sin politik så att de kan undvika eventuella kompetensrelaterade obalanser på arbetsmarknaden. Flera medlemsländer har redan vidtagit åtgärder med anledning av att kompetensen måste anpassas till arbetsmarknadens behov. För att locka fler arbetstagare och företagare med it-expertis har Estland reviderat utlänningslagen och har bland annat ändrat kravet på stadigvarande bosättning i Estland och undantagit större investerare, it-anställda och uppstartsföretagare från invandringskvoten. Frankrike öppnar 500 nya särskilda utbildningar som motsvarar de framtida behov som har konstaterats på arbetsmarknaden (t.ex. it, grön ekonomi) eller i rekryterande sektorer (tillverkningsindustrin, säkerhet, hotell och restaurang), anpassade till lokala eller regionala profiler. Irland har tillsatt ett nationellt kompetensråd och nio regionala kompetensforum som ska bidra till att förutse och reagera på de snabbt föränderliga kompetensbehoven inom alla sektorer. I Ungern har projekt delfinansierade av ESF hjälpt arbetslösa att skaffa sig de färdigheter och den arbetslivserfarenhet som behövs för bristyrken.

Medlemsländerna satsar mer på att utvidga och utveckla yrkesvägledningstjänsterna. I Cypern erbjuds unga soldater gratis yrkesvägledningstjänster. Inom ett pågående projekt finansierat av ESF och sysselsättningsinitiativet för unga strävar man efter att bredda yrkesvägledningstjänsterna för att nå ut även till personer som varken arbetar eller studerar. I Malta kommer yrkesvägledningsprogram att inledas i alla statliga skolor från och med läsåret 2017–2018 för att uppmuntra eftergymnasial utbildning eller arbete.

Arbetsmarknadssituationen för unga har förbättrats avsevärt, inte minst tack vare de reformer som gjorts med stöd av ungdomsgarantin. Ungdomsgarantiprogrammen är

väletablerade, men i de flesta länder krävs det fler insatser för att de ska nå ut till fler och få ett större genomslag. Ett hållbart genomförande måste också säkerställas. Enbart under 2015 deltog 5,5 miljoner unga i olika ungdomsgarantiprogram och 3,5 miljoner fick ett jobb eller plats på en lärlingsutbildning, ett praktikprogram eller en fortbildning. Nästan hälften av alla unga mellan 15 och 24 år som varken arbetar eller studerar deltog i ungdomsgarantin 2015.

Att nå ut till unga och uppmuntra dem att registrera sig hos den offentliga arbetsförmedlingen så att de får det stöd de behöver är en viktig prioritering, särskilt i medlemsländer med en hög andel unga som varken arbetar eller studerar och som står helt utanför arbetskraften och inte har registrerat sig. I Spanien antogs ett kungligt dekret i december 2016 som uppmuntrar och underlättar för unga att registrera sig i det nationella systemet för ungdomsgarantin. Portugal presenterade i juni 2017 en ny nationell strategi för uppsökande verksamhet riktad till unga som varken arbetar eller studerar, med målet att minst 30 000 fler ska registrera sig och i syfte att utöka det nationella nätverket av samarbetsparter inom ungdomsgarantin. Rumänien inför nya uppsökande åtgärder som syftar till att få 200 000 fler unga som varken arbetar eller studerar att registrera sig vid den offentliga arbetsförmedlingen. Detta ska ske genom förebyggande kartläggning, en informationskampanj, stödnätverk och särskilda insatsteam bestående av den offentliga arbetsförmedlingen, socialarbetare och studievägledare. De bulgariska myndigheterna har tagit initiativ till nya uppsökande åtgärder som syftar till aktivering och arbetsmarknadsintegrering av icke-registrerade unga under 29 år som varken arbetar eller studerar.

En utmaning är att unga som av flera skäl har svårt att komma in på marknaden måste ges bättre stöd. I Frankrike inleddes i oktober 2013 försöksverksamheten *Garantie jeunes* som 2017 utvidgades till att gälla alla unga mellan 16 och 25 som varken arbetar eller studerar och som löper risk att stängas ute från samhället eller som har en lägre inkomst än minimiinkomsten. Med hjälp av en kombination av intensiv rådgivning och arbetspraktik ska unga snabbt slussas ut på arbetsmarknaden. I Slovakien inleddes ett nationellt projekt i juli 2017 för att skapa arbetstillfällen för långtidsarbetslösa unga och ge dem en ny start. Målet är att motivera unga arbetssökande att hitta ett jobb med hjälp av 30 timmar rådgivning kombinerat med ett ekonomiskt incitament till dem som får jobb.

Sysselsättnings-, utbildnings- och ungdomsåtgärderna måste samordnas på bästa möjliga sätt för att de ska stödja ungas övergång från utbildning eller arbetslöshet till arbete. Nya partnerskap håller på att skapas. I Cypern kommer man inom gymnasieutbildningen att satsa på mer skraddarsydd väglednings- och rådgivningstjänster till unga mellan 15 och 24 år. Dessutom erbjuder Cyperns ungdomsnämnd via sina informationscentrum för unga specialiserad studie- och yrkesvägledning både till studerande som till unga som varken arbetar eller studerar. I Litauen genomfördes 2016 ett första landsomfattande mentorsprogram där den offentliga arbetsförmedlingen samarbetade med ett nätverk av psykologer och akademiska läroinrättningar för att ge bättre stöd till unga (samt till långtidsarbetslösa och äldre arbetstagare).

Medlemsländerna investerar i omskolning och kompetenshöjning för unga i syfte att förbättra deras anställbarhet. Inom ramen för ett nationellt projekt i Slovakien investeras 30,9 miljoner euro för att stödja unga arbetssökandes anställbarhet genom omskolning, förbättring av nyckelkompetenser eller utbildning som deltagarna själva tagit initiativ till och som förbereder dem för arbetsmarknaden. I Spanien har det sedan februari 2017 funnits ett utbildningsprogram för utveckling av digitala färdigheter, med särskild inriktning på den digitala industrin och nya affärsmodeller. I Sverige infördes i juli 2017 studiestartsstödet, som varje år förväntas ge cirka 15 000–20 000 lågutbildade personer med särskilt stort behov av utbildning (inklusive nyanlända migranter med begränsad utbildning) incitament att delta i utbildning på grundskole- och gymnasienivå.

Den makroekonomiska situationen är fortfarande svår och många medlemsländer stöder efterfrågan på unga på arbetsmarknaden med hjälp av lönesubventioner och anställningsstöd. Ofta finansieras dessa med stöd från Europeiska socialfonden och sysselsättningsinitiativet för unga. Åtgärderna riktas vanligen till de unga som står långt utanför arbetsmarknaden (t.ex. långtidsarbetslösa, lågutbildade eller unga utan arbetslivserfarenhet) för att undvika dödvikts- eller substitutionseffekter. Ett starkt inslag av utbildning tillsammans med uppföljning av målgruppen bidrar till att maximera effekterna. I Belgien beslutade den federala regeringen i juli 2017 om sänkta socialförsäkringsavgifter för arbetsgivare som rekryterar unga mellan 18 och 21 år. I Cypern finns sedan november 2016 ett särskilt program för att hjälpa unga arbetslösa som har en examen men bara begränsad arbetslivserfarenhet att få en sex månaders praktikplats i ett företag eller en organisation. En

av tre deltagare hade fått anställning fyra månader efter deltagandet. I juni 2017 ändrade Estland programmet ”Mitt första jobb” till att även omfatta unga mellan 16 och 29 år, med flexibla villkor och ökade utbildningsmöjligheter. Inom programmet får arbetsgivare ersättning för arbetsrelaterad utbildning till ett värde på högst 2 500 euro. Italien införde genom 2017 års budgetlag tre nya typer av sänkta sociala avgifter för arbetsgivare som tillsvidareanställer unga eller erbjuder en lärlingsplats åt unga. I Portugal håller man på att utveckla ett kombinerat anställningsstöd (*Contrato-Geracao*) för arbetsgivare som samtidigt anställer en ung arbetslös person (eller en ung person som söker sitt första jobb) och en långtidsarbetslös äldre person.

Medlemsländerna har fortsatt anpassa sin lagstiftning till EU:s kvalitetskriterier för praktikprogram⁶⁴. Praktikprogramsreformerna har bidragit till att bättre anpassa unga kompetens till arbetsmarknadens behov och till att stärka näringslivets medverkan. I Polen enades arbetsmarknadens parter i juni 2017 om nationella kvalitetskriterier för praktikprogram. De rumänska myndigheterna antog i juli 2017 en ändring av lagen om lärlings- och praktikprogram för att ge arbetsgivare fler fördelar (genom att ge dem ökade incitament och anpassa stödnivåerna i den nationella budgeten med ESF-stödets nivå, dvs. bättre integrering av budgetarna).

Ruta 3. Bättre utnyttjande av Europeiska socialfonden (ESF) och sysselsättningsinitiativet för unga

Europeiska socialfonden (ESF) har en budget på 86,4 miljarder euro för 2014–2020 och är ett av EU:s viktigaste redskap för att hantera de utmaningar som lyfts fram i de landsspecifika rekommendationerna. De operativa program som antogs 2014 och 2015 har utformats på ett sådant sätt att de ligger i linje med de landsspecifika rekommendationerna. Länderna kan också omprioritera sina åtgärder om det uppstår nya behov.

En central prioriteringsfråga inom ESF under 2014–2020 är ungdomsarbetslösheten, som motverkas både med ESF:s egna medel (6,3 miljarder euro) och genom sysselsättningsinitiativet för unga (3,2 miljarder euro från sysselsättningsinitiativet, matchat med 3,2 miljarder euro från ESF). Sysselsättningsinitiativet vänder sig särskilt till unga som varken arbetar eller studerar och som bor i de regioner som hade den högsta ungdomsarbetslösheten 2012. Initiativet har varit framgångsrikt. I slutet av 2016 hade cirka 8 miljoner deltagare deltagit i EU-finansierade projekt – främst genom praktik,

⁶⁴ Rådets rekommendation av den 10 mars 2014 om kvalitetskriterier för praktikprogram, 2014/C 88/01.

lärlingsutbildningar, stöd till egenföretagande och fortsatt utbildning. Av deltagarna var 39 % under 25 år.

I de flesta EU-länder ses sysselsättningsinitiativet för unga som ett centralt verktyg för utformningen av berörda sysselsättningspolitiska åtgärder och för dess omfattning. I många länder finansieras största delen av åtgärderna inom ungdomsgarantin genom sysselsättningsinitiativet för unga.

Rådet och Europaparlamentet har godkänt en tilläggsbudget på 1,2 miljarder euro för sysselsättningsinitiativet för 2017–2020 och detta bör göra det möjligt för EU-länderna att fortsätta stödja arbetslösa unga och unga som står utanför arbetskraften.

EU-länderna använder också ESF för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. ESF-insatserna till stöd för den sociala pelaren uppgår till 27,5 miljarder euro för tillgång till arbetsmarknaden och 21,2 miljarder euro för social inkludering. Varje år når projekt som samfinansieras av ESF direkt ut till cirka 15 miljoner personer i EU.

För att stödja sysselsättningen bland kvinnor har medlemsländerna antagit jämställdhetsåtgärder som ska göra det möjligt för arbetstagare att uppnå balans mellan yrkesansvar och omsorgsansvar. Om båda föräldrarna ges lika rättigheter till familjeledighet och man stöder en bättre fördelning av omsorgsansvar mellan kvinnor och män blir det möjligt för kvinnor att återvända till yrkeslivet snabbare så att deras omsorgsansvar får mindre negativa effekter på karriärutvecklingen. Både Tjeckien och Cypern införde 2017 en ny rättighet till pappaledighet (en respektive två veckor). I Portugal förlängdes ledigheten från 20 till 25 dagar, av vilka 15 måste tas ut (tidigare var 10 dagar obligatoriska). Luxemburg antog 2016 en reform för att göra föräldraledighetssystemet flexiblere och höja ersättningsnivån. Tyskland och Österrike har nyligen infört en ekonomisk bonus i fall båda föräldrarna tar ut en del av föräldraledigheten. Särskilda åtgärder som omfattar även föräldrar som är egenföretagare antogs 2017 i Danmark och Italien. Spanien förlängde i januari 2017 rätten till pappaledighet (vid födelse, adoption eller fostervård av ett barn) från två till fyra veckor för anställda pappor. Kroatien har nyligen höjt maximibidraget för den andra halvan av den ettåriga mammaledigheten, både för förvärvsarbetande och arbetslösa föräldrar. I Slovakien har moderskapsförmånen höjts från 70 % till 75 % av det dagsbelopp som använd som beräkningsunderlag och förteckningen över sociala tjänster har utökats till att även gälla barnomsorg för barn under tre år. I Nederländerna trädde en lag om flexibelt arbete i kraft 2016 och gav arbetstagare rätt att begära en permanent eller tillfällig

ändring av arbetstiden, en ändring av arbetstidens förläggning och en ändring av arbetsplatsen.

Det är oftast kvinnor som tar hand om vårdbehövande och äldre släktingar. Genom att införa eller stärka vårdgivares rätt till ledighet, såsom man gjorde i Tjeckien i juli 2017, kan man göra det möjligt för kvinnor att hitta en balans mellan yrkesansvar och omsorgsansvar. Både familjeledighet och flexibla arbetstidsarrangemang har en starkt positiv inverkan på kvinnors sysselsättning. Under 2016–2017 införde Belgien, Tjeckien och Italien åtgärder för att möjliggöra större flexibilitet vad gäller arbetets organisation. Rumänien har inlett ett offentligt samråd om ett förslag om distansarbete. Flera medlemsländer har dessutom höjt det ekonomiska stödet till vårdgivare. I Rumänien har regeringen godkänt en finansiell centralisering av lönekostnaderna för personliga assistenter till personer med svår funktionsnedsättning. I Malta har pensionerna och bidragen för vårdgivare setts över och höjts. Beloppen höjdes också i Ungern och Tjeckien. Estland planerar att ändra jämställdhetslagen så att yrkesinspektionerna ges i uppdrag att noggrannare övervaka jämställheten i den privata sektorn, bland annat genom att samla in konsuppdelade uppgifter om lön, tillhandahålla utbildning om åtgärder mot löneskillnaderna mellan könen och sprida information om det.

Ett effektivt sätt att motverka hinder för kvinnors sysselsättning är att utöka tillgången till formell barnomsorg. Tjeckien har fastställt att alla barn har rätt att delta i skolförberedande undervisning. Ett obligatoriskt förskoleår har införts med garanti om förskoleplats och barn med särskilda behov har fått bättre stöd. Dessutom pågår ett ESF-stött pilotprojekt med mikrodaghem för barn från 6 månader till 4 år. Storbritannien tillämpar nu fullt ut barnomsorgslagen från 2016, som ger vissa arbetande föräldrar till tre- och fyraåringar i England ytterligare 15 timmars gratis barnomsorg, utöver de 15 timmars gratis barnomsorg som redan finns för alla barn i samma åldersgrupp. En ambitiös reform för att förbättra förskoleverksamhetens tillgänglighet och kvalitet inleddes 2016 i Luxemburg. I Slovakien planeras investeringar i infrastruktur för att öka kapaciteten inom barnomsorgen. Den finska regeringen föreslog i april 2017 att fler låg- och medelinkomstfamiljer skulle få tillgång till gratis dagvård eller sänkta dagvårdsavgifter. Vissa medlemsländer införde 2017 även åtgärder för att utveckla tjänsterna för barn från mindre gynnade bostadsområden (Ungern) och barn till arbetssökande (Frankrike).

Vissa medlemsländer har vidtagit riktade åtgärder för att uppmuntra kvinnor att återgå till arbetslivet när deras barn fortfarande är mycket små. I Bulgarien till exempel antogs en åtgärd i juni 2017 för att bevilja mammor som har barn under ett år och börjar arbeta igen 50 % av vårdbidraget för barn, utöver lönen. I Rumänien höjdes likaså de ekonomiska incitamenten att förvärvsarbeta för föräldrar som varit lediga för vård av barn från och med april 2017. Andra EU-länder har utarbetat särskilda program för kvinnor som redan har haft långa avbrott i yrkeslivet. I Storbritannien anslogs 5 miljoner pund (cirka 5,4 miljoner euro) i vårbudgeten 2017 till ett sådant program. I Luxemburg har man antagit en lag som stärker principen om lika lön för kvinnor och män och stött informationskampanjer och åtgärder för att avlägsna hindren för kvinnors sysselsättning. Sverige kommer inom kort att lägga fram ett förslag om mer jämställda pensioner för att mildra de negativa konsekvenserna av att kvinnor är underrepresenterade på arbetsmarknaden. Den estniska regeringen har antagit ett utkast till lag som kommer att ändra systemet med föräldraledighet och föräldraförmåner. Pappor kommer att få en extra månad, perioden under vilken man kan få föräldraförmåner kommer att förlängas och tröskeln för förvärvsinkomster under föräldraledigheten kommer att höjas. I Malta är barnomsorgen gratis om båda föräldrarna arbetar eller studerar.

Flera medlemsländer har vidtagit åtgärder för att underlätta för äldre arbetstagare att få ett jobb. Tyskland har antagit en lag för att göra övergången mer flexibel för äldre arbetstagare som vill gå i pension (*Flexi-Rente*). Reformen innebär bland annat minskade avdrag på pensionen om man har extra inkomster, vilket uppmuntrar en kombination av förtida pension och deltidsarbete. Den innehåller också incitament för sysselsättning efter pensionsåldern genom att arbetstagarna kan samla ytterligare pensionsrättigheter och arbetsgivarna slipper skyldigheten att betala arbetslöshetsförsäkringsavgifter. Grekland lanserade i februari 2017 två nya program med anställningsstöd för personer över 50 år. Cypern har börjat tillhandahålla incitament för arbetsgivare att anställa över 50-åriga arbetslösa som vill arbeta heltid. I Nederländerna har man inom handlingsplanen för över 50-åringar lagt fram ett förslag om ersättning till arbetsgivare (riskfri premie) om äldre arbetstagare (över 56 år) som varit arbetslösa i mer än ett år och får arbetslöshetsersättning blir sjuka. I Österrike har sysselsättningskampanjen 20 000 som mål att underlätta anställning av äldre personer och att minska långtidsarbetslöshet. Kampanjen kommer enligt planerna att ha genomförts fullt ut i januari 2018 och bör resultera i 20 000 nya jobb i den ideella sektorn

på medellång sikt. Dessutom gör lagen om ändring av socialförsäkringslagen det möjligt för personer som uppnått pensionsåldern att fortsätta arbeta så att de kan få en högre ålderspension. Denna åtgärd gäller främst kvinnliga pensionstagare som löper större risk för fattigdom än män. I Slovenien har man utformat en handlingsplan för äldre arbetstagare på arbetsmarknaden, med 49 åtgärder som ska genomföras 2017–2018. Åtgärderna omfattar stöd till arbetsgivare som genomför program för att främja en god arbetsmiljö, incitament för arbetsgivare att investera i humankapital och utbildning för arbetstagare, incitament för arbetstagare att stanna längre i arbetslivet och aktivering av äldre arbetstagare genom aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Till följd av det ökade antalet asylsökande anpassar medlemsländerna sin politik för integrering av personer från länder utanför EU. Åtgärderna är främst inriktade på bättre språkkunskaper och arbetsmarknadsdeltagande. I Frankrike infördes genom lagen om utländska medborgares rättigheter individanpassade integrationsvägar som bygger på individanpassat mottagande, förnyade samhällskurser och intensivare språkkurser. I Finland syftar regeringens handlingsplan för integration och statens program för integrationsfrämjande till att ge asylsökande snabbare tillgång till utbildning och sysselsättning. Dessutom har ett försök inletts där man använder sig av en modell med sociala obligationer (*Social Impact Bonds*) för att snabbare integrera invandrare på arbetsmarknaden. Målet med projektet är att pröva nya sysselsättnings- och utbildningsmodeller som bidrar till att invandrare sysselsätts fortare och till att arbete och studier kan kombineras på ett flexibelt sätt. I Österrike antogs en integrationslag i juni 2017 enligt vilken det är obligatoriskt för personer som har rätt till internationellt skydd att delta i språkkurser och kurser om kulturen och värdegrunden och att skriva på en integrationsdeklaration. Dessutom kommer man att införa obligatorisk integration på arbetsmarknaden under ett år (förvaltat av den offentliga arbetsförmedlingen) för alla erkända flyktingar och sådana asylsökande som med stor sannolikhet kommer att beviljas asyl och är arbetslösa. I Tjeckien trädde ett nytt statligt integrationsprogram i kraft i januari 2016 och inom det får alla personer som har rätt till internationellt skydd stöd när det gäller boende, sysselsättning, hälso- och sjukvård samt utbildning. De får också hjälp att förbättra sina språkkunskaper. Sedan den nya integrationslagen infördes i Tyskland 2016 kan man göra det obligatoriskt för asylsökande som inte arbetar att delta i integrationskurser. Tyskland har också infört en ny slags arbetsinriktad språkkurs som erbjuds flyktingar som redan har gått en integrationskurs och

som redan förvärvsarbetar eller deltar i aktiva arbetsmarknadsåtgärder eller i yrkesutbildning. I Danmark har ett trepartsavtal ingåtts med fokus på tidiga insatser, individuell kompetensbedömning och arbetsinriktade åtgärder. När asylsökandes ansökningar behandlas granskas deras kompetens så att de kan placeras i den kommun där de har störst chans att få jobb. Dessutom ska flyktingar få arbetslivserfarenhet inom en månad efter att de har anlänt.

Många åtgärder som medlemsländerna har antagit vänder sig inte bara till nyanlända flyktingar utan även till andra migranter eller personer med invandrarbakgrund. Till exempel i Finland har man vidtagit förberedande åtgärder för att effektivare kunna kartlägga invandrares kompetens och slussa dem vidare till lämpliga utbildningsprogram eller lämpligt arbete. I Österrike trädde en lag om erkännande och bedömning i kraft den 12 juli 2016 och den underlättar för personer som har en utländsk kvalifikation att komma in på arbetsmarknaden och fastställer särskilda förfaranden för personer som beviljats asyl eller alternativt skydd och som inte kan uppvisa ett utbildningsbevis. Sverige har nyligen aktivt arbetat för att kunna tillgodose det växande behovet av bedömning av utländska kvalifikationer, bland annat genom höjda anslag till Universitets- och högskolerådet, som är den myndighet som ansvarar för erkännandet av utländska kvalifikationer. Landet har också satsat betydande medel på att öka tillgången på särskilda utbildningsprogram för migranter som har en utländsk utbildning inom juridik, medicin, hälso- och sjukvård, tandvård, pedagogik eller farmaci och som måste komplettera sin utbildning så att de kan utöva sitt yrke. I samband med reformen av programmet för nystartsjobb ökades stödet för nyanlända migranter och flyktingar. Estland har uppmuntrat it-anställda, uppstarts företagare och storföretagare att flytta till landet genom att ändra kraven på stadigvarande bosättning. Malta tillhandahåller kurser för personer som inte pratar maltesiska som modersmål och som har bristande läs- och skrivkunskaper, med målet att öka migranternas anställbarhet. Slovenien har grundat en myndighet för stöd till och integration av migranter som ska samordna det arbete och de uppgifter som utförs av andra statliga myndigheter samt icke-statliga och andra organisationer. Myndighetens viktigaste uppgift är att tillhandahålla stöd för olika kategorier av migranter.

Utöver åtgärder som främst syftar till att integrera nyanlända har flera medlemsländer försökt motverka diskriminering. I Frankrike har lagen om likabehandling och medborgarskap som utfärdades i slutet av januari 2017 förbättrat det allmänna skyddet mot

diskriminering, bland annat genom att garantera rätten att gå kurser i franska som en del av fortbildningen. I Sverige trädde den ändrade diskrimineringslagen i kraft i januari 2017, med bestämmelser om nya aktiva åtgärder för motverkande av diskriminering i arbetslivet och inom utbildning, krav på årliga lönekartläggningar och skyldighet för arbetsgivare att införa riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier (inklusive sexuella trakasserier) samt vidta åtgärder om sådana förekommer. Spanien har tillsatt flera arbetsgrupper för att övervaka verksamhet som bedrivs för att sprida information om rasism, främlingsfientlighet och andra former av intolerans inom olika yrkesgrupper som ska motverka diskriminering (t.ex. poliser, domare, åklagare och andra anställda inom den offentliga förvaltningen). I Estland genomfördes ett pilotprojekt med utbildning som ökar medvetenheten om diskriminering hos brottsbekämpande myndigheter, domare, åklagare och specialister på stöd till offer. Finland inledde i början av 2016 det tvååriga projektet *Trust* för att främja goda relationer mellan olika befolkningsgrupper och motverka diskriminering av asylsökande i kommuner och regioner. Projektet är ett samarbete mellan flera ministerier. Portugal har utarbetat att interkulturellt utbildningsmaterial som delats ut i skolor och som bland annat innehåller nätbaserat undervisningsmaterial för lärare.

Medlemsländerna strävar aktivt efter att hjälpa personer med funktionsnedsättning att komma in på arbetsmarknaden. I Belgien har den federala regeringen skapat strukturer för att uppmuntra arbetstagare som inte längre kan utföra sina arbetsuppgifter att söka andra lämpliga arbeten. Regionerna inför sänkta socialförsäkringsavgifter för arbetsgivare som anställer personer med funktionsnedsättning. Brysselregionen har infört en obligatorisk kvot (2,5 %) för anställning av personer med funktionsnedsättning vid myndigheter. Tyskland har reviderat beräkningsgrunden för behovsprövning av invaliditetsförmåner och höjt stödet för anställning av personer med funktionsnedsättning. Detta kommer att omfatta cirka 300 000 personer med allvarlig funktionsnedsättning som har ett skyddat arbete. Bulgarien arbetar för att reformera systemet för bedömning av arbetsförmågan hos personer som är i arbetsför ålder och har en funktionsnedsättning. Estland har antagit ett arbetsmarknadsprogram för perioden 2017–2020 som erbjuder aktiva åtgärder för att förebygga arbetslöshet, särskilt bland personer med hälsoproblem. Cypern har infört anställningsstöd för utsatta grupper som personer med funktionsnedsättning eller med kroniska sjukdomar. Lettland har ändrat sin lag om sociala tjänster och socialt bistånd för att förbättra de professionella rehabiliteringstjänster som erbjuds personer med funktionsnedsättning. I Ungern genomförs ett ESF-projekt som syftar

till att öka möjligheterna till rehabilitering i organisationer som anställer personer med funktionsnedsättning. I Österrike har man lyckats minska uttagen av invaliditetspension och öka antalet äldre arbetstagare genom att gradvis höja åldersgränsen för invaliditetspension till 60 år och samtidigt införa stödåtgärder som till exempel laglig rätt till yrkesrehabilitering. I Irland har en arbetsgrupp med företrädare från olika ministerier (*Make Work Pay Interdepartmental Group*) kartlagt de centrala faktorer som avskräcker personer med funktionsnedsättning från att arbeta och utfärdat rekommendationer till regeringen, som kommer att lägga fram förslag till åtgärder och eventuellt lagstiftning före utgången av 2017. Portugal har infört en ny social förmån för inkludering av personer med funktionsnedsättning och för att uppmuntra dem att antingen fortsätta arbeta eller söka jobb (för närvarande har personer med funktionsnedsättning inte rätt till några invaliditetsförmåner om de får någon form av lön). Ett pilotprojekt finansierat av ESF kommer att inriktas på att stödja personer med funktionsnedsättning som vill leva ett självständigt liv.

3.3 Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion

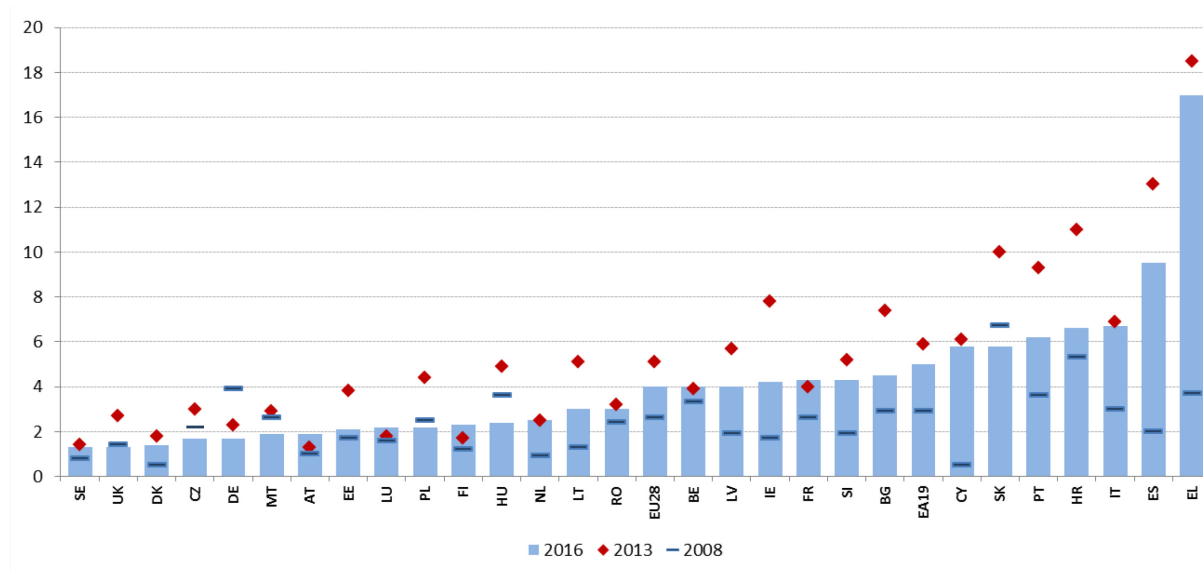
I detta avsnitt presenteras tillämpningen av sysselsättningsriktlinje nr 7, enligt vilken medlemsländerna ska förbättra arbetsmarknadens funktion, vilket omfattar att se till att övergångarna från arbetslöshet till sysselsättning och mellan arbeten är hållbara och att förbygga segmentering av arbetsmarknaden. Avsnittet inleds med en kort introduktion av nyckelindikatorerna som visar på utmaningar på detta område, framför allt långtidsarbetslöshet och en segmentering mellan tillsvidareanställning och tidsbegränsad anställning. Därefter beskrivs relevanta politiska insatser, framför allt hur adekvat lagstiftning, optimalt utformade arbetslöshetsförmåner och ändamålsenlig aktiveringspolitik kan förbättra arbetsmarknadens funktion. I detta sammanhang presenteras resultatet av en referensundersökning om arbetslöshetsförmåner och aktiv arbetsmarknadspolitik, enligt överenskommelse med medlemsländerna. Sedan beskrivs täckningsgraden av de offentliga arbetsförmedlingarnas verksamhet och aktiveringsåtgärder, vilka är avgörande för att främja integrationen av arbetslösa på arbetsmarknaden och för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. I avsnitt 3.3.2 beskrivs slutligen medlemsländernas politiska åtgärder på dessa områden.

3.3.1 Nyckelindikatorer

Den fortsatta återhämtningen på arbetsmarknaden bidrog till en minskning av långtidsarbetslösheten i medlemsländerna. Alla medlemsländer har dock inte gynnats av förbättringen i samma utsträckning. Som diagram 28 visar, var långtidsarbetslösheten 2016 högre än under tiden före krisen (2008) i nästan alla medlemsländer, bortsett från vissa undantag som sticker ut (t.ex. Sverige, Tjeckien, Tyskland, Malta och Ungern). Under de senaste tre åren har situationen förbättrats märkbart i nästan alla medlemsländer, med en minskning på tre procentenheter eller mer i länder som Kroatien, Irland, Polen, Slovakien och Spanien. Vissa länder med en relativt hög långtidsarbetslöshet (dvs. högre än genomsnittet i EU) märkte däremot inte av någon tydlig förbättring, utan i vissa fall ökade långtidsarbetslösheten snarare (Belgien, Frankrike, Cypern och Italien). Utmaningen med långtidsarbetslöshet ter sig 2016 fortfarande akut i Grekland (17 %) och Spanien (9,5 %), följda av Italien, Kroatien, Portugal, Slovakien och Cypern (runt 6 %). Motsatsen, dvs. de

lägsta nivåerna av långtidsarbetslöshet, återfinns i Sverige, Storbritannien och Danmark (under 1,5 % av arbetskraften). I tio medlemsländer omfattar de långtidsarbetslösa mer än 50 % av de arbetslösa, med toppar på 72 % i Grekland och 60 % i Slovakien.

Diagram 28: Långtidsarbetslöshet som andel av arbetskraften

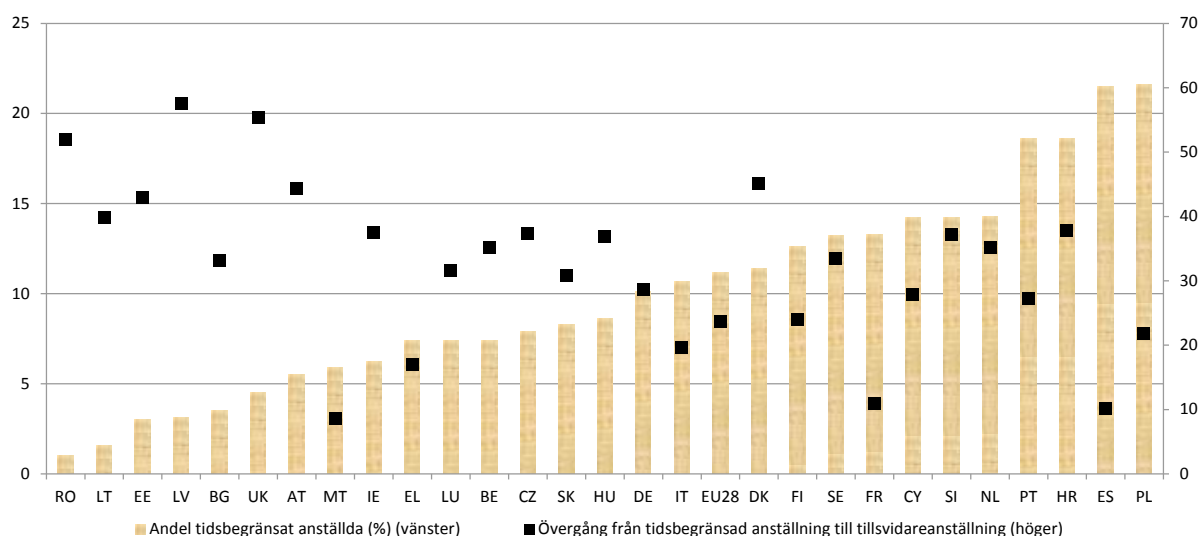
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Segmenteringen av arbetsmarknaden förblir stabil över tid och påverkar fortfarande flera medlemsländer. Skillnaden mellan tillsvidareanställning och atypiska anställningsavtal och begränsade möjligheter att få en tillsvidareanställning utgör ett hot mot välfungerande och rättvisa arbetsmarknader. I detta hänseende är situationen nästan oförändrad jämfört med den gemensamma sysselsättningsrapporten 2017⁶⁵. I länder såsom Polen, Spanien, Kroatien och Portugal har närmare eller mer än 20 % i åldersgruppen 20–64 år tidsbegränsad anställning och i nio andra länder uppgår andelen till 10–15 % (Nederländerna, Slovenien, Cypern, Frankrike, Sverige, Finland, Danmark, Italien och Tyskland). I Polen och Spanien är andelen som övergår i tillsvidareanställning dessutom särskilt låg. Detta är även vanligt i Frankrike, men där är andelen tidsbegränsat anställda jämförelsevis lägre (även om den ligger över genomsnittet i EU). Detta antyder att en tidsbegränsad anställning kan utgöra en återvändsgränd i stället för en språngbräda till en tillsvidareanställning. Ur ett

⁶⁵ En mer detaljerad analys av segmenteringen av arbetsmarknaden och dess bestämningsfaktorer finns i del 2 av Europeiska kommissionens årliga rapport från 2017 om arbetsmarknaden och löneutvecklingen, *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2017*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2017.

flerårsperspektiv har andelen tidsbegränsat anställda inte förändrats nämnvärt sedan krisen började (genomsnittet i EU har legat på ungefär 14 % sedan 2008) och är stabil i de flesta medlemsländer. Däremot har andelen ökat märkbart i Malta, Luxemburg, Slovakien, Cypern, Danmark, Nederländerna och Kroatien. I Spanien sjönk andelen märkbart i början av krisen (till följd av att visstidsanställningar upphörde), för att öka igen i takt med återhämtningen.

Diagram 29: Andelen tidsbegränsat anställda 20–64 år (2016) och andelen som övergår från tidsbegränsad anställning till tillsvidareanställning (2015).

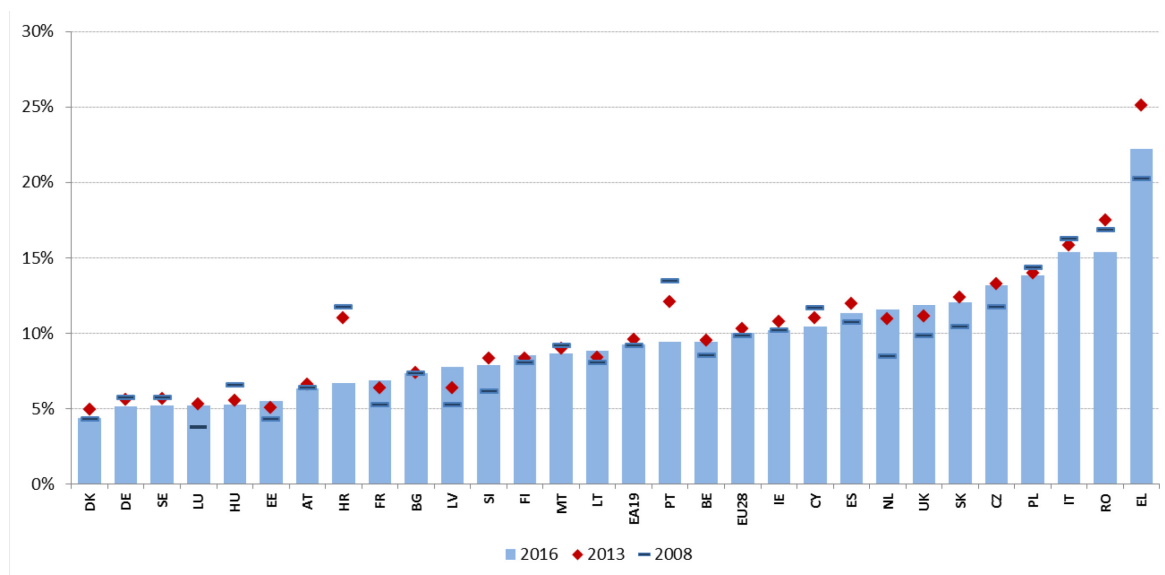

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, EU-Silc.

Länder med en stor andel egenföretagare kan också vara mer utsatta för en segmentering av arbetsmarknaden. Detta kan förekomma om egenföretagandet döljer ekonomiskt beroende egenföretagande (s.k. falskt egenföretagande) och/eller när systemen för social trygghet inte är anpassade för att på ett tillfredsställande sätt omfatta egenföretagarna. Även om graden av egenföretagarnas oberoende inte kan mätas med hjälp av tillgängliga statistiska uppgifter, kan en del av egenföretagandet utan anställda (som andel av den totala sysselsättningen) handla om potentiellt osäkra arbetstillfällen, vilket är ett tecken på att ytterligare utvärdering behövs. Rankningen enligt denna indikator 2016 visar att Grekland (22,2 %), Rumänien och Italien (15,4 %) har den största andelen, medan Sverige, Tyskland och Danmark har den lägsta andelen (nära eller under 5 %). Om man ser på dynamiken sedan 2008, har andelen egenföretagare utan anställda ökat markant i vissa länder, framför allt i Nederländerna (med 3,1 procentenheter), Lettland (med 2,2 procentenheter) och

Storbritannien (med 2 procentenheter). Tvärtom sjönk denna andel mest i Portugal (med -4 procentenheter) och Kroatien (med -5,1 procentenheter).

Diagram 30: Egenföretagare utan anställda som andel av den totala sysselsättningen

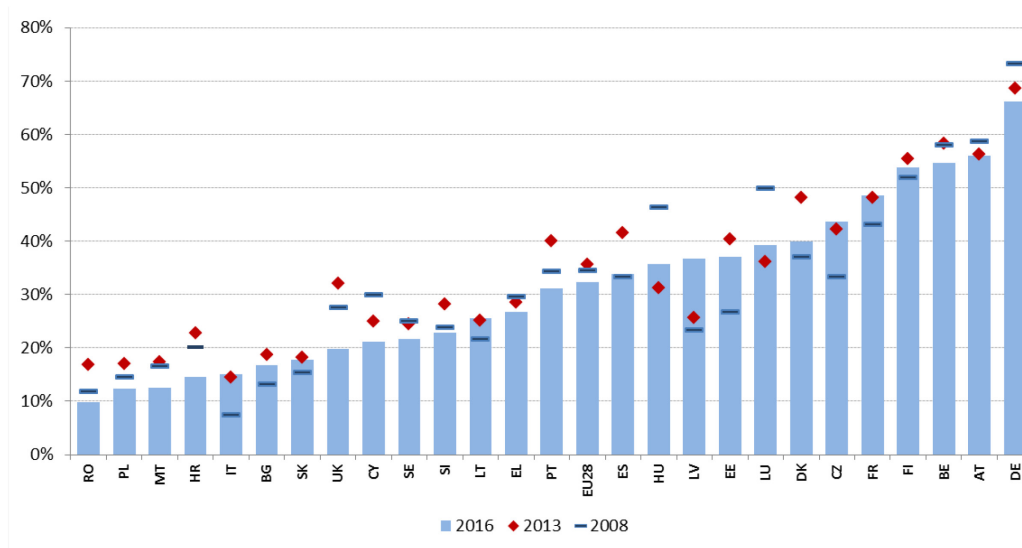

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Optimalt utformade system för arbetslöshetsförmåner, som kännetecknas av lämpliga nivåer och bred täckning, samt av en ändamålsenlig aktiveringspolitik, stöder de arbetslösa, vilket resulterar i att fler återgår till arbetslivet. Den jämförande analysen av särdragen hos systemen för arbetslöshetsförmåner och deras samspel med tillhandahållande av aktiverings- och stödåtgärder kan ge värdefull insyn i hur systemen fungerar. Följande analys baserar sig på den referensundersökning som sysselsättningskommittén har genomfört under perioden 2016–2017, enligt det tillvägagångssätt som beskrivs i kapitel 2. Eftersom medlemsländernas utmaningar som rör hög arbetslöshet, framför allt långtidsarbetslöshet, har beskrivits i tidigare avsnitt av rapporten, kommer detta avsnitt framför allt att inriktas på hur väl systemen för arbetslöshetsförmåner fungerar och på särskilda politiska redskap, utgående från de överenskomna indikatorerna.

I genomsnitt får ungefär en tredjedel av de korttidsarbetslösa⁶⁶ arbetslöshetsförmåner i EU. Denna andel har minskat något efter krisen (från 34,4 % 2008 till 32,4 % 2016), men det finns stora skillnader mellan länderna. Skillnaderna beror både på politiken (framför allt villkoren för stödberättigande, arbetslöshetsförmånernas längsta varaktighet och överlappningar med andra system för social trygghet) och på konjunkturutvecklingen. Å ena sidan har andelen som får förmåner mer än fördubblats i Italien (från 7,3 % till 15,1 %) och den har även ökat markant (med mer än 10 procentenheter) i Lettland, Estland och Tjeckien. Å andra sidan har andelen minskat i Ungern (-10 procentenheter), Luxemburg (-10 procentenheter), Cypern (-9 procentenheter) och Storbritannien (-8 procentenheter). Märkbara minskningar har också noterats i de medlemsländer som har den lägsta andelen som får förmåner, framför allt i Rumänien, Polen, Malta och Kroatien, där andelen låg på under 15 % 2016. I Finland, Belgien, Österrike och Tyskland fick däremot mer än 50 % av de korttidsarbetslösa arbetslöshetsförmåner. I Tyskland ligger andelen på hela 66 %.

Diagram 31: Andelen korttidsarbetslösa som får arbetslöshetsförmåner

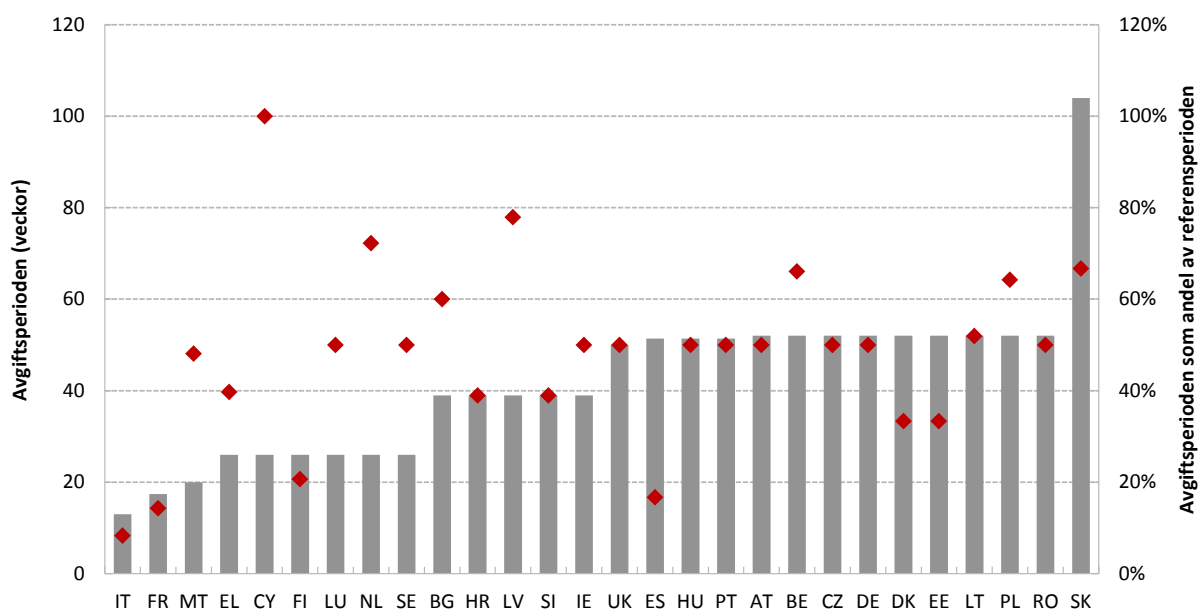
Källa: Eurostat, beräkning baserad på uppgifter i arbetskraftsundersökningen. Anm.: Uppgifter för Irland (IE) och Nederländerna (NL) är inte tillgängliga.

I alla medlemsländer ligger tidigare förvärvsverksamhet och/eller inbetalade sociala kostnader till grund för rätten till förmåner vid arbetslöshet. Strängare villkor resulterar i

⁶⁶ De som har varit arbetslösa i mindre än ett år.

färre arbetslösa som är berättigade till förmåner och därmed till en lägre täckningsgrad. För att vara stödberättigad krävs det i allmänhet att den arbetslösa personen har utövat förvärvsverksamhet i viss utsträckning en viss tidsperiod. Det leder till att personer med korta anställningsperioder och en mindre sammanhängande arbetshistorik ofta får sämre förmåner eller inga alls. Som framkommer i diagram 32, varierar antalet veckor som krävs för att ha tillgång till arbetslöshetsförmåner mellan 20 veckor eller mindre i Malta (där en person måste ha betalat socialförsäkringsavgifter i 50 veckor sedan arbetet inleddes), Frankrike och Italien till mer än 100 veckor i Slovakien. Ett år, dvs. 52 veckor, är den vanligaste perioden som krävs. En annan viktig parameter är förhållandet mellan avgiftsperioden och en längre referensperiod, vilket i flera länder gör det möjligt att ta hänsyn till perioder av icke-sysselsättning i beräkningen. Det vanligaste värdet i medlemsländerna är 0,5 – dvs. förmånstagaren bör ha betalat sociala avgifter under minst hälften av referensperioden. Kortare intjänandeperioder gör det lättare för arbetstagare med avbrott i yrkeslivet att få tillgång till arbetslöshetsförmåner, även om det i sin tur kan främja onödiga personalomsättningar.

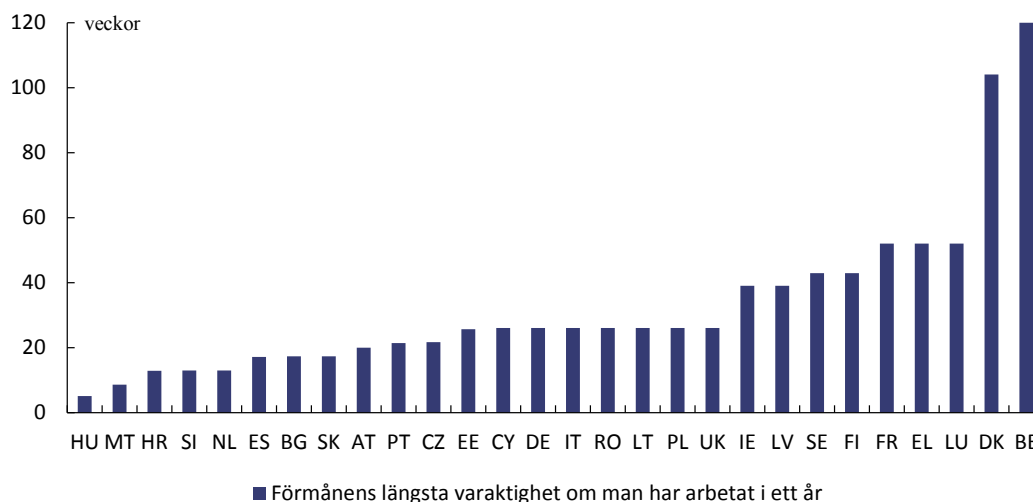
Diagram 32: Kvalifikationstidernas längd, 2016

Källa: Databasen för EU:s gemensamma informationssystem om socialt skydd (Missoc) och nationell lagstiftning. Röda romber anger förhållandet mellan avgiftsperioden och referensperioden. I Malta (MT) måste en person ha betalat socialförsäkringsavgifter i 50 veckor sedan arbetet inleddes. I Irland (IE) måste en person ha betalat socialförsäkringsavgifter i 104 veckor sedan arbetet inleddes.

Arbetslöshetsförmånernas varaktighet är i allmänhet kortare än avgiftsperioden, bortsett från några undantag. Förmånens varaktighet kan antingen vara fast eller öka på grundval av inbetalningar av sociala avgifter. Efter att rätten till arbetslöshetsförmåner har upphört finns det dessutom alternativa förmåner i många medlemsländer. Diagram 33 visar arbetslöshetsförmånernas längsta varaktighet efter en avgiftsperiod på ett år. Även om arbetslöshetsförmånernas varaktighet är kortare än avgiftsperioden i de flesta medlemsländer (halva tiden, dvs. 26 veckor, är den vanligaste varaktigheten), är den lika lång som avgiftsperioden i fyra länder (Frankrike, Nederländerna, Grekland och Luxemburg) och längre än avgiftsperioden i tre fall (71 veckor i Finland, 104 veckor i Danmark och obegränsad varaktighet i Belgien, även om förmånerna minskar till en lägsta nivå över tid). Slovenien, Kroatien, Malta och Ungern befinner sig på andra sidan av spektrumet. Där är arbetslöshetsförmånernas varaktighet tre månader eller mindre.

Diagram 33: Arbetslöshetsförmånernas längsta varaktighet om man har arbetat i ett år, 1 januari 2017

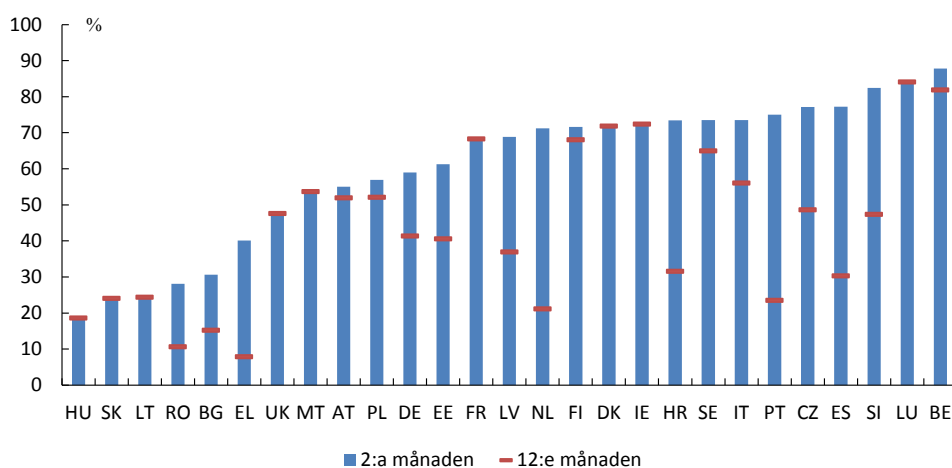

Källa: Databasen för EU:s gemensamma informationssystem om socialt skydd (Missoc) och nationell lagstiftning. Anm.: I Belgien (BE) finns det ingen begränsning av arbetslöshetsförmånernas varaktighet. I de medlemsländer där varaktigheten även är beroende av ålder visar diagrammet varaktigheten för den yngsta åldersgruppen, som motsvarar den kortaste möjliga varaktigheten. I Slovakien (SK) avser varaktigheten (4 månader) personer som har en visstidsanställning (annars är det 6 månader). I Polen (PL) varierar varaktigheten beroende på arbetslösheten i regionen i förhållande till genomsnittet i landet.

Arbetslöshetsförmånernas nivå och täckning varierar stort mellan medlemsländerna.

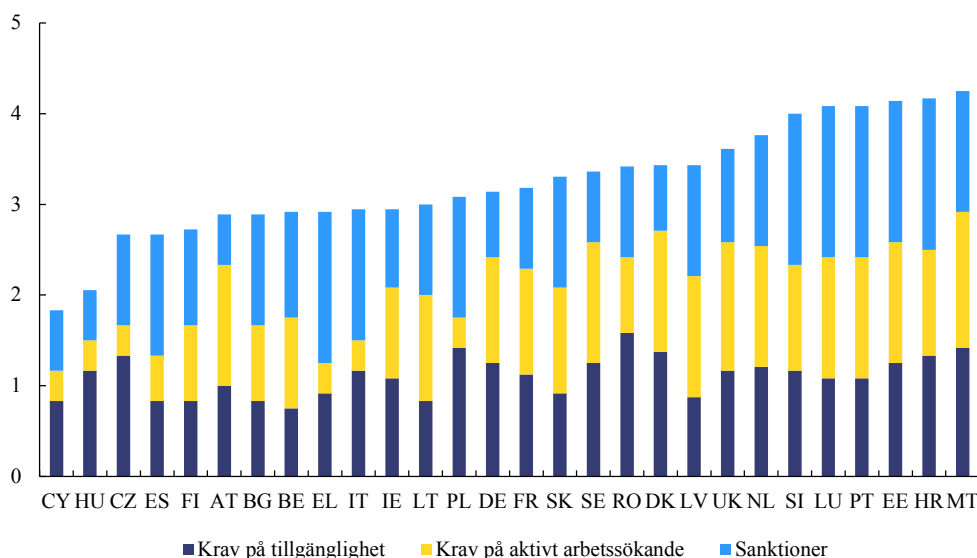
Nettoersättningsnivån ger en fingervisning om arbetslöshetsförmånernas tillräcklighet när det gäller att ersätta inkomstbortfall. Nivån beror på ett antal faktorer, inbegripet den tidigare inkomsten av förvärvsarbete, tjänstgöringstid, arbetslöshetens varaktighet, ålder och hushållets sammansättning (framför allt när hänsyn tas till skattesystemet och andra förmåner). Om man tar en lågavlönad arbetstagare med kort arbetshistorik (ett år) som exempel, varierar nettoersättningsnivån efter en månads arbetslöshet mellan 20 % av tidigare (netto)inkomster och 90 % (diagram 34). I den lägre änden återfinns medlemsländer där förmånen upphör redan vid den andra månaden av arbetslöshet (Ungern), eller där en person som har arbetat i ett år inte har rätt till arbetslöshetsförsäkring (Slovakien). Efter dessa länder kommer de medlemsländer som tillhandahåller en schablonförmån utan koppling (eller med svag koppling) till tidigare inkomster av förvärvsarbete (Rumänien, Bulgarien, Grekland, Storbritannien, Malta). En jämförelse av nettoersättningsnivån under den tolfte månaden av arbetslöshet visar resultatet av att förmånerna upphör (och personerna kommer in i andra förmånssystem, såsom arbetslöshetsunderstöd eller socialt bistånd), eller att förmånernas nivå eventuellt minskar.

Diagram 34: Arbetslöshetsförmånernas nettoersättningsnivå motsvarande 67 % av genomsnittslönen, under den 2:a och 12:e månaden av arbetslöshet (januari 2016)

Källa: Europeiska kommissionen, på grundval av OECD:s skatteförmånsmodeller

Diagram 35: Indikator för kravens stränghet när det gäller aktivt arbetssökande och tillgänglighet, 2014

Källa: OECD.

Medlemsländerna anammar olika strategier för att säkerställa att mottagarna av arbetslöshetsförmåner aktiveras. Rent konkret innebär detta att man kräver att förmånstagarna söker arbete och står till arbetsmarknadens förfogande för att de ska fortsätta få förmåner. På detta sätt säkerställer man att personer som får arbetslöshetsförmåner aktivt söker arbete och inte hamnar utanför arbetskraften. Diagram 35 är en sammanfattning av indikatorerna för krav på att mottagarna av arbetslöshetsförmåner söker arbete och står till arbetsmarknadens förfogande, enligt OECD:s beräkningar⁶⁷, på följande områden: i) tillgänglighet för arbete även vid deltagande i arbetsmarknadsåtgärder och lämpliga arbetskriterier (t.ex. under vilka omständigheter man kan tacka nej till ett arbetserbjudande utan sanktioner), ii) övervakning av arbetssökandet (hur ofta man söker arbete, handlingar som måste lämnas in), iii) sanktioner (t.ex. vid frivillig arbetslöshet, när man vägrar ta emot ett arbete eller när man inte deltar i vägledningskurser eller arbetsmarknadsåtgärder)⁶⁸. De uppskattade kraven på aktivt arbetssökande och tillgänglighet verkar vara strängast i Malta, Kroatien, Estland, Portugal, Luxemburg och Slovenien, medan de är minst stränga i Cypern och Ungern. Den relativa betydelsen av delkomponenterna varierar märkbart mellan

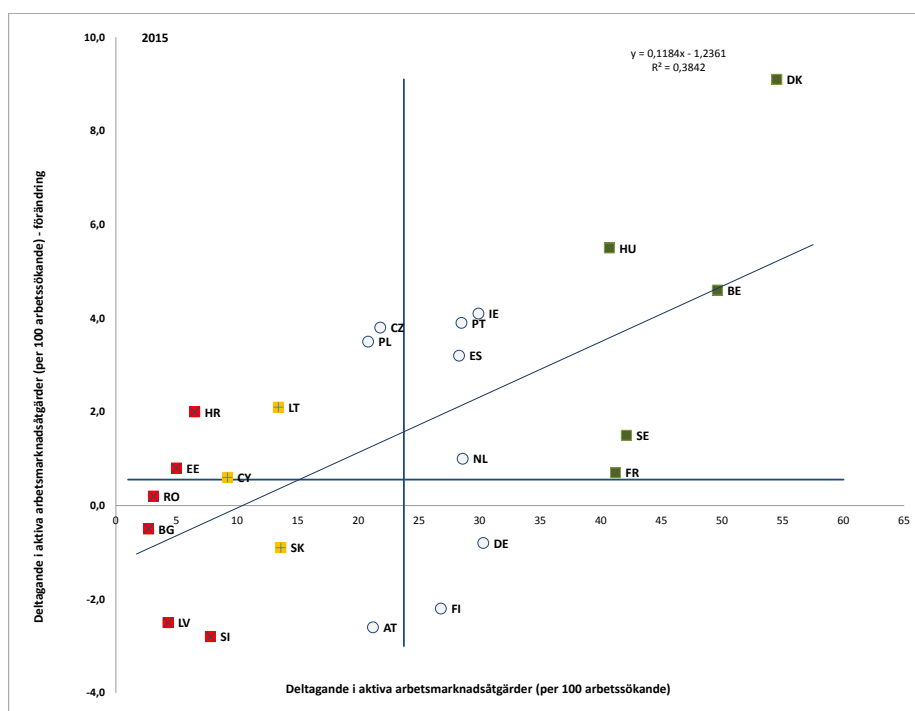
⁶⁷ För mer information, läs dessa OECD-rapporter: Venn (2012), *Eligibility Criteria for Unemployment Benefits: Quantitative Indicators for OECD and EU Countries*, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, nr 131, OECD Publishing, Paris, och Langenbucher, K. (2015), *How demanding are eligibility criteria for unemployment benefits, quantitative indicators for OECD and EU countries*, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, nr 166, OECD Publishing, Paris.

⁶⁸ Indikatorerna bygger på en aggregering av flera faktorer, på en skala från 1 (minst sträng) till 5 (strängast).

medlemsländerna. Det är viktigt att betona att denna indikator inte mäter kontrollen av efterlevnaden.

Långa perioder av arbetslöshet ökar risken för att arbetslösa personer hamnar utanför arbetsmarknaden och successivt tappar sin kompetens och anställbarhet. För att förebygga denna situation kan man hjälpa de arbetslösa att snabbt (åter)integreras på arbetsmarknaden genom att tidigt sätta in ändamålsenliga och aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Diagram 36: Deltagare i aktiva arbetsmarknadsåtgärder (per 100 arbetssökande) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, databas för arbetsmarknadsåtgärder och arbetskraftsundersökningen. Period: Nivåerna för 2015 och årliga förändringar jämfört med 2014. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för Grekland (EL), Italien (IT), Malta (MT), och Storbritannien (UK) saknas. Luxemburg (LU) ingår inte på grund av problem med kontroll av uppgifter.

Deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder följer mycket tydliga mönster i medlemsländerna. I en stor del av länderna (Bulgarien, Rumänien, Lettland, Estland, Kroatien, Slovenien och Cypern) var deltagandet per 100 arbetssökande (dvs. personer som antingen är arbetslösa eller står till arbetsmarknadens förfogande men inte aktivt söker arbete) lägre än 10 % 2015 och visade bara en blygsam förbättring eller försämrades till och med under det senaste året. Med undantag av Cypern markeras situationen i dessa medlemsländer

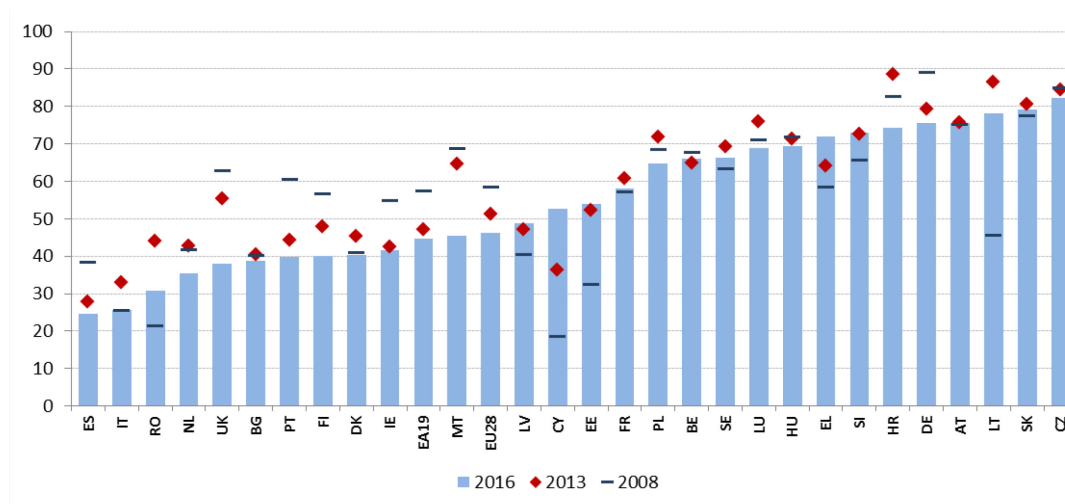
som ”kritisk”. I en annan rätt stor grupp av medlemsländer ligger deltagandet däremot en bra bit över genomsnittet och i alla fall över 40 %: Frankrike, Ungern, Sverige, Belgien och Danmark (bästa resultat). I dessa länder har deltagandet ökat (i olika mån) under det senaste året. Denna utveckling bekräftar tendensen att skillnaderna mellan länderna ökar, vilket tydliggörs genom regressionslinjens positiva lutning, som visar årliga nivåändringar. Denna indikator bör dock tolkas med försiktighet, eftersom den enbart mäter deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder och inte hur verkningsfulla åtgärderna är. Dessutom finns det problem med statistisk tillförlitlighet när det gäller flera länder, som har att göra med uppgiftsinsamlingen. Ur ett flerårsperspektiv visar uppgifterna för de flesta medlemsländer att indikatorn försämrades under krisen (framför allt på grund av den konjunkturberoende ökningen av arbetslösheten efter 2008), för att sedan förbättras i takt med återhämtningen.

Registrering vid en offentlig arbetsförmedling är i de flesta fall en förutsättning för att kunna delta i arbetsmarknadsåtgärder. Registrerade arbetslösa personer kan ha tillgång till profilering, rådgivning och individanpassade tjänster, inbegripet stöd till jobbsökande och hänvisning till särskilda aktiverings- eller utbildningsprogram. Det kvarstår dock stora skillnader vad gäller andelen registrerade i medlemsländerna, vilket framkommer i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2017. Dessa skillnader beror på olika faktorer, såsom de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet, kvaliteten på tjänsterna, skyldigheterna och sanktionssystemen som är kopplade till arbetslöshetsförmånerna och andra inkomststödssystem.

Bortsett från de formella registreringskraven, är de offentliga arbetslöshetsförmedlingarna till stor hjälp i arbetssökandet. Även i detta avseende visar uppgifterna att det finns stor variation. I medlemsländer som Tjeckien, Slovakien, Litauen, Österrike och Tyskland är andelen arbetslösa som anger sig använda de offentliga arbetsförmedlingarnas tjänster i arbetssökandet närmare 80 %. I Rumänien, Italien och Spanien gäller raka motsatsen – där använder 30 % eller färre de offentliga arbetsförmedlingarna. Detta kan även avspegla det faktum att kvaliteten på tjänsterna varierar, framför allt vad gäller jobbmatchning med arbetsgivare. Sedan krisen bröt ut har färre arbetslösa överlag använt sig av de offentliga arbetsförmedlingarnas tjänster i EU. I stället har användningen av privata arbetsförmedlingar och alternativa metoder för arbetssökande ökat, såsom att skicka en ansökan direkt till arbetsgivaren och att publicera och/eller besvara

arbetsannonser (även på internet), vilket inte framgår av diagrammet. En motsatt trend kan dock skönjas i några medlemsländer, där användningen av de offentliga arbetsförmedlingarna faktiskt har ökat de senaste åren, framför allt i Lettland, Cypern, Estland, Grekland, Slovenien och Litauen.

Diagram 37: Andel arbetslösa som använder de offentliga arbetsförmedlingarnas tjänster för arbetssökande

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

3.3.2 Politiska åtgärder

Reformerna av arbetsrätten fortsätter. Målet med dessa är att stödja dynamiska arbetsmarknader och minska segmenteringen. Åtgärder som nyligen antagits eller som planeras på detta område syftar ofta till att minska segmenteringen av arbetsmarknaden och till att främja tillsvidareanställning, vilket framför allt görs genom att införa strängare lagstiftning avseende visstidsanställda och arbetstagare med atypiska anställningsavtal, samt genom att öka flexibiliteten när det gäller att anställa och säga upp arbetstagare med tillsvidareanställning. För att uppmuntra nyrekrytering har t.ex. Belgien på nationell nivå gjort uppsägningstiden under de första sex månaderna av anställning mer progressiv – den har minskats till en vecka under de tre första månaderna och ökats till fem veckor efter den sjätte månaden. Tjeckien har skärpt lagstiftningen vad gäller bemanningsföretag genom att införa strängare etableringskrav för dessa företag och strängare sanktioner när skyldigheterna inte uppfylls. Grekland har ersatt systemet för administrativt förhandsgodkännande när det gäller

kollektiva uppsägningar (arbetsmarknadsministern får vetorätt) med ett anmälningförfarande för att se till att arbetstagarnas krav på information och samråd respekteras. I Frankrike infördes en lag den 9 augusti 2016⁶⁹ som preciserar omständigheterna för uppsägning av enskilda arbetstagare av ekonomiska skäl och som tillför mer flexibilitet vad gäller arbetsvillkor på företagsnivå. Lagen har stegvis trätt i kraft och de flesta åtgärder inleddes i januari 2017. Den franska regeringen antog ytterligare en omfattande reform i september 2017. Genom denna har framför allt obligatoriska trösklar och tak för kompensation vid uppsägning utan saklig grund införts, samtidigt som avgångsvederlaget höjts vid uppsägningar av ekonomiska skäl. Dessutom har möjligheten att använda gemensamt överenskomna förfaranden vid kollektiva uppsägningar (*rupture conventionnelle collective*) och ytterligare avtal som ska förbättra arbetsvillkoren införts. I juni 2017 införde Litauen en omfattande reform av sin arbetsrättslagstiftning, vilken gällde flera aspekter av lagstiftningen om anställningsskydd: tydliggörande av orsakerna till upphörande av anställning, en förkortning av uppsägningstiden, nya regler för att fastställa ett avgångsvederlag (nuvarande standard är två månader), en förkortning av den längsta varaktigheten av visstidsanställning från fem till två år (med undantag) och införande av flexibel arbetstid. Genom reformen har även ett antal atypiska anställningsavtal införts, inbegripet avtal med bemanningsföretag och projektanställningar, vars inverkan på segmenteringen på arbetsmarknaden måste följas upp. Det fördes en omfattande diskussion om lagstiftningen med arbetsmarknadens parter. Polen har även planer på att ersätta sin nuvarande arbetsrättslagstiftning. Den är ytterst komplex, har ändrats många gånger och återspeglar inte till fullo den nuvarande ekonomiska modellen, eftersom lagstiftningen härrör från 1974. Syftet med Polens planer är att främja tillsvidareanställning och arbetsmarknadens parter är involverade i arbetet med att ta fram ett utkast till lagstiftning. Österrike har upphävt sin exceptionella bestämmelse enligt vilken arbetstagare som är äldre än 50 år inte kan sägas upp efter att de har arbetat i samma företag i två år. Syftet är att öka äldre arbetstagares sysselsättning genom att undanröja detta hinder.

Få medlemsländer har vidtagit åtgärder för att främja en snabb lösning av arbetsmarknadskonflikter. Syftet med detta är att förbättra förutsägbarheten när det gäller resultaten och att sänka kostnaderna för både arbetsgivare och arbetstagare. Estland har antagit en lag som reglerar den verksamhet som bedrivs av enskilda kommittéer för

⁶⁹ Även känd som ”El Khomri-lagen”. En detaljerad beskrivning av lagen finns i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2017.

arbetsmarknadskonflikter (som infördes 1996). Den nya lagen syftar till att stärka dessa kommittéers ställning genom att göra deras arbete mer flexibelt och möjliggöra skriftliga förfaranden, inbegripet godkännande av kompromisser för att lösa arbetsmarknadskonflikter. I Frankrike har stegvisa åtgärder vidtagits för att reformera de regler som tillämpas vid rättstvister när det gäller uppsägningar av enskilda arbetstagare (*prud'hommes*) för att stärka samrådet och påskynda förfarandena, även genom att minska ovissheten avseende kompensationen för arbetstagare vid olagliga uppsägningar. I november 2016 infördes genom två dekret ett vägledande referensvärde baserat på tjänstgöringstid och i september 2017 infördes nya obligatoriska tak och trösklar som ska underlätta tvistlösning vid förlikningsfasen, vilket därmed ska påskynda förfarandena.

Att förbättra arbetsförhållandena för egenföretagare och se till att de har tillräckliga sociala rättigheter, samt att förhindra utnyttjande av atypiska anställningsformer, står högt upp på dagordningen i flera medlemsländer. Danmark har ändrat reglerna för föräldraledighet för egenföretagare, så att de får arbeta i sitt företag upp till 25 % av normal arbetstid och samtidigt få föräldraledighetsersättning till 75 %. Därmed kan de hålla liv i sin verksamhet. I maj 2017 antog Italien en arbetslag om flexibelt och självständigt arbete, som utvidgar tryggheten för egenföretagare, framför allt vad gäller mammaledighet, föräldraledighet, sjukdom, arbetslöshetsförmåner och avdrag från beskattningsbar inkomst av utgifter som är kopplade till yrkesutbildning. I Frankrike införs genom lagen som antogs den 9 augusti 2016 principen om delningsplattformars sociala ansvar för egenföretagare som använder dem som mellanhand. Principen börjar gälla den 1 januari 2018. Plattformarna kommer att delta i arbetsolycksfallsförsäkringen och finansieringen av bidrag till yrkesutbildning, samtidigt som arbetstagare kommer att åtnjuta fullständiga rättigheter att demonstrera, inrätta eller medverka i fackföreningar. I Lettland anses taxichaufförer och personer som arbetar för nystartade företag som får statligt stöd vara arbetstagare och har därmed både bättre sociala rättigheter och strängare krav på sig att betala socialförsäkringsavgifter. Portugal har ändrat sin arbetsprocessrätt och utvidgat de särskilda åtgärder som är på plats för att känna igen falskt egenföretagande (*falsos recibos verdes*) till andra områden, såsom falsk praktik, falskt volontärarbete och andra former av odeklarerat arbete. I Spanien antogs en reform av lagen om självständiga arbetstagare under sommaren 2017. Reformen innehåller nya åtgärder som syftar till att förbättra situationen för egenföretagare (till exempel genom att minska socialförsäkringsavgifterna som de måste

betala, göra pensionsbetalningarna förenliga med att utveckla en frilansverksamhet och förbättra utbildningsmöjligheterna). Slovenien har antagit åtgärder för att förhindra arbete på grundval av civilrättsliga avtal i fall då vanliga anställningsavtal borde ingås, vilket framför allt stärker yrkesinspektionernas befogenheter och relaterade påföljder. Landet föreslog också att bevisbördan ska gå över på arbetsgivaren vid tvister som rör skälen för ett kortfristigt avtal och att det ska införas högre böter för överträdelser (även för arbetstagare). Finland har utarbetat ett lagförslag för att begränsa användningen av anställningsavtal där antalet arbetstimmar ej avtalats (s.k. nolltimmesavtal) till situationer då arbetsgivaren kan visa att efterfrågan på arbetskraft varierar.

En minskning av den stora andelen tidsbegränsat anställda i den offentliga sektorn skulle i vissa medlemsländer kunna bidra till att få bukt med segmenteringen av arbetsmarknaden överlag. Spanien vidtar åtgärder på detta område, i enlighet med rekommendationer från en särskild expertgrupp. I april 2017 ingicks en överenskommelse med arbetsmarknadens parter om att anordna uttagningsprov för 250 000 tillsvidareanställningar inom den offentliga sektorn under tre år. Liknande åtgärder har också aviserats i Portugal. I Cypern antogs 2016 en ny lag om visstidsanställningar i den offentliga sektorn, som fastställer begränsningar av avtalens löptid (som regel får den inte överstiga tolv månader, men avtalet kan förnyas) och tydliggör i vilka fall myndigheterna får använda visstidsanställningar.

Samtidigt vidtar flera medlemsländer åtgärder för att öka den interna flexibiliteten, framför allt genom mer flexibla arbetstider och arbetsvillkor. I mars 2017 antog Belgien en lag om flexibelt arbete som syftar till att främja flexibilitet för både arbetsgivare och arbetstagare och göra det lättare att förena arbete och privatliv. Arbetstiden kan nu fastställas på årsbasis, användningen av övertid är mer flexibel, formaliteterna för deltidsarbete har förenklats och en rättslig ram för tillfälligt distansarbete har också inrättats. Arbetsmarknadens parter har dessutom nu möjlighet att ytterligare anpassa arbetstiden på sektorsnivå. Tjeckien har infört ändringar av arbetsrättslagen för att få större flexibilitet vad gäller arbetsformer, särskilt planeringen/rättigheterna i fråga om arbetstider och ledighet och bestämmelserna om distansarbete. Möjligheterna att förena arbete och privatliv, t.ex. genom att arbeta hemifrån, har stärkts. I Litauen har det i samband med den ovan nämnda reformen av arbetsrättslagstiftningen införts en möjlighet till flexibla arbetsformer och distansarbete. I

Rumänien har arbetsmarknadsministeriet lagt fram ett förslag om distansarbete för samråd. Förslaget syftar till att göra arbetsförhållandena mer flexibla och att reglera en tidigare inte använd form av arbete. Samrådet pågår till slutet av juli. Finland har utarbetat ett lagförslag för att göra sin arbetstidslagstiftning mer specifik när det gäller flextid och en arbetstidsbank samt för att utöka den tillåtna övertiden.

Den ovan nämnda italienska lagen om flexibelt och självständigt arbete syftar till att främja en mer flexibel lösning för underordnat arbete för att öka produktiviteten och göra det lättare att förena arbete och privatliv (t.ex. genom att reglera möjligheten att med hjälp av it-verktyg arbeta utanför företagets lokaler och ha rätt till samma lön som de anställda som arbetar i företagets lokaler och utför samma arbetsuppgifter).

Några medlemsländer håller på att stärka yrkesinspektionerna och vidtar ytterligare åtgärder för att ta itu med odeklarerat arbete. I Grekland genomförs exempelvis en treårig handlingsplan (2017–2019) för att bekämpa odeklarerat arbete. Handlingsplanen omfattar ett brett spektrum av åtgärder, bl.a. en översyn av böterna, nya riskanalysbestämmelser för målinriktade inspektioner, en uppgraderad utformning av inspektionerna och utbildning av inspektörer, samt informationskampanjer. I Cypern har ändringar av socialförsäkringslagen nyligen lämnats in till parlamentet för antagande, inbegripet en ökning av bötesbeloppet och införandet av ett elektroniskt intyg om anställningens början. Dessutom kommer en översyn av systemet för yrkesinspektioner att göras. Yrkesinspektionerna stärks även i Portugal, framför allt genom att man rekryterar ytterligare personal och förbättrar förfarandena för bättre samordning och utbyte av uppgifter mellan yrkesinspektionsmyndigheten, skattemyndigheten och socialförsäkringsenheten. Rumänien har ändrat sin lagstiftning om odeklarerat arbete, breddat definitionen av odeklarerat arbete och infört fler åtgärder för att avslöja falskt egenföretagande.

De offentliga arbetsförmedlingarna ökar sina insatser ytterligare när det gäller institutionella reformer och en förbättring av resultaten. Dessa insatser stöds också av den s.k. ”benchlearning-metoden”⁷⁰ som infördes 2015 inom ramen för Europeiska nätverket för

⁷⁰ Den första tvåårsperioden av benchlearning-metoden, bestående av en självutvärdering, en extern sakkunnigbedömning och en expertgranskning av alla offentliga arbetsförmedlingar, avslutades 2016. Varje enskild offentlig arbetsförmedling fick skräddarsydda rekommendationer om hur de kan förbättra sin organisatoriska kapacitet och tillhandahållandet av tjänster. Baserat på dessa inledde de offentliga arbetsförmedlingarna förändringsprocesser som de rapporterade om till nätverket ett år efter bedömningen. Resultaten av bedömningen används dessutom för att utveckla och styra nätverkets program för ömsesidigt

offentliga arbetsförmedlingar. Reformen som nyligen har genomförts har lett till en minskad tillströmning av arbetssökande och ett större antal lediga platser som anmäls till de offentliga arbetsförmedlingarna (detta har även i viss mån att göra med förbättrade makroekonomiska förhållanden). Som framgått i avsnitt 3.3.1 har antalet registrerade arbetssökande minskat hos de flesta offentliga arbetsförmedlingar i och med att arbetslösheten minskat. Förbättringen av förhållandena på arbetsmarknaden har dock varken lett till en motsvarande minskning av de offentliga arbetsförmedlingarnas utgifter eller till någon betydande minskning av personalen. Samtidigt tycks fler offentliga arbetsförmedlingar använda specialiserade arbetsförmedlare som arbetar med specifika undergrupper av arbetssökande (ungdomar, långtidsarbetslösa och äldre arbetstagare). Cypern håller för närvarande på med förberedelserna för kompletterande rekrytering av arbetsförmedlare vid de offentliga arbetsförmedlingarna för att kunna hantera genomförandet av ungdomsgarantin och rekommendationen om långtidsarbetslösa på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt. De offentliga arbetsförmedlingarna satsar även på att förbättra sina tjänster. I Grekland har en ny profileringsmetod för arbetssökande antagits inom ramen för projektet för omstrukturering av de grekiska offentliga arbetsförmedlingarna och ett resultatstyrningssystem planeras att införas inom en snar framtid.

De offentliga arbetsförmedlingarna fortsätter att stärka samarbetet med arbetsgivarna baserat på fördjupade kunskaper om arbetsmarknaden, ett mer efterfrågestyrt tjänstepaket och kvalitativt stöd till arbetsgivarna. Även om övergripande strategier för att involvera arbetsgivarna fortfarande är sällsynta, har olika tillvägagångssätt tagits fram när det gäller en uppdelning av arbetsgivarna och organisationen av arbetsgivartjänster. De flesta offentliga arbetsförmedlingar samordnar arbetsgivartjänsterna på en central nivå, samtidigt som de även tillhandahåller tjänster för arbetsgivare på regional och lokal nivå. Arbetsgivarna kan delas upp i olika kategorier, t.ex. på grundval av sektor, storlek, regional/nationell betydelse och de som anses behöva mer stöd, såsom nystartade företag eller företag som befinner sig i svårigheter. Dessutom ingår vissa offentliga arbetsförmedlingar samarbetsavtal med särskilda arbetsgivare. För att kunna tillhandahålla bättre arbetsgivartjänster krävs det också kunskaper om specialiserade personalbehov. Kompetenskraven på den personal som tillhandahåller arbetsgivartjänster skiljer sig från kompetenskraven på traditionella arbetsförmedlare, vilket kräver nya strategier för utbildning av personalen.

lärande. Den andra perioden av benchlearning har inletts 2017. Denna period kommer att inriktas på hur de offentliga arbetsförmedlingarna genomför och hanterar sina förändringsprocesser.

Nivån på stödet till långtidsarbetslösa varierar fortfarande avsevärt mellan medlemsländerna. I vissa medlemsländer, såsom Finland, Danmark och Österrike, bygger stödet till långtidsarbetslösa på många års erfarenhet och ett nära samarbete med arbetsmarknadens parter. I de flesta andra medlemsländer lyser dock mer integrerade typer av tjänster i form av enda kontaktpunkt samt mer individanpassade tjänster med sin frånvaro och arbetsmarknadens parter medverkar inte i någon större utsträckning. Både Italien och Cypern har dock 2017 inlett djupgående reformer av politiken, förfarandena och infrastrukturen för att förbättra stödet till långtidsarbetslösa.

Olika typer av incitament och bidrag används för att främja rekryteringen och aktiveringen av långtidsarbetslösa. Målinriktade rekryteringsincitament har införts i Belgien (Flandern) och Bulgarien 2017. I Sverige har nivån på sysselsättningsstödet setts över för att göra systemet mer ändamålsenligt. För att aktivera långtidsarbetslösa har Belgien (Brysselregionen) antagit ett system som kallas *Activa générique*, vilket är ett system för ersättning till långtidsarbetslösa. I Slovakien håller liknande system på att testas. I Danmark har incitament för tidsbegränsade anställningar tagits i bruk för att få långtidsarbetslösa i arbete med hjälp av en skattefri ”jobbpremie”. I Rumänien har sysselsättningsstödet utvidgats till långtidsarbetslösa.

Andra former av aktiveringsincitament håller på att tas i bruk i form av åtgärder till stöd för intern geografisk rörlighet. I Rumänien erbjuds till exempel nya bidrag till dem som tar emot ett nytt jobb 50 km från hemorten. I Bulgarien kommer bidrag för barnomsorg, hyra och internetabonnemang att ges till arbetslösa personer som börjar arbeta mer än 50 km från hemorten (insatsen riktar sig till 400 arbetslösa). I Tjeckien beviljar arbetsförmedlingen stöd för regional rörlighet till arbetssökande som varit registrerade i mer än fem månader. Stödet täcker kostnaderna för pendling och flytt till ett nytt arbete utanför regionen. Finland planerar också att förbättra samarbetet mellan regioner och myndigheter för att underlätta att arbetstagare flyttar till snabbväxande områden.

Behovet av individanpassade tjänster betonas alltmer. I Spanien har ett omfattande program (*Programa de Acción Conjunta para la Mejora de la Atención de Personas Parados de Larga Duración*) inrättats för att stärka de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet när det gäller att tillhandahålla individanpassat stöd till långtidsarbetslösa. Portugal har ändrat lagstiftningen för att möjliggöra mer individanpassade tjänster och håller på att inrätta

kontaktpunkter för sysselsättning (*Balcão Único do Emprego*), som sammanför de tjänster som tillhandahålls av offentliga arbetsförmedlingar och sociala tjänster (förväntas i början av 2018). I Nederländerna har budgeten ökat avsevärt för att möjliggöra mer individanpassat stöd till arbetssökande, medan Finland har skjutit till mer medel för att öka stödets frekvens. I Belgien (Vallonien) erbjuds nu mer individanpassade tjänster genom ett nyligen infört kontrakt för social integration och i Italien experimenteras det med kuponger för arbetslösa som kan användas för att få mer individanpassat och intensivt stöd i arbetssökandet. För att erbjuda mer integrerade tjänster via en enda kontaktpunkt har det inrättats åtta nya center i Bulgarien under 2017, vilket innebär att det totala antalet nu uppgår till 73.

Utbildningsprogram som riktar sig till arbetslösa ökar i popularitet. I Kroatien har utbildningsprogram som riktar sig till närmare 10 000 arbetslösa personer med särskild inriktning på långtidsarbetslösa inletts 2017. I Frankrike har det omfattande utbildningsprogrammet för arbetslösa förlängts från 2016 till 2017 och det har även utvidgats med ytterligare 200 000 platser utöver de 500 000 platser som tillgängliggjordes 2016. En ny investeringsplan på 14 miljarder euro ska tillhandahålla utbildning för en miljon lågutbildade arbetssökande och en miljon unga med högst grundskoleutbildning under perioden 2018–2020. Litauen och Ungern har omformat sina aktiva arbetsmarknadsåtgärder för att minska användningen av offentliga arbeten och öka lärande på arbetsplatsen och praktikplatser. Grekland har infört ett program för utbildning och certifiering för 23 000 arbetslösa i sektorer med tillväxtpotential. I programmet ingår ett frivilligt inslag av utbildning inom ramen för den nya tappningen av landets offentliga sysselsättningsprogram.

I många medlemsländer är det prioriterat att stärka aktiveringen av förmånstagarna. Detta gäller både arbetslöshetsförmåner och socialt bistånd, såsom system för minimiinkomst. I Finland har en omfattande reform av arbetslöshetsförmånssystemet genomförts för att påskynda återinträdet på arbetsmarknaden. Sedan 2017 är deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder ett krav för att erhålla arbetslöshetsförmåner och strängare villkor gäller när arbetssökande tackar nej till ett jobberbjudande. Dessutom kan arbetslöshetsförmånens (icke-inkomstrelaterade) grunddagpenning användas som rörlighets- och lönesubvention i syfte att aktivera arbetssökande. Det finns också planer på att från och med 2018 införa ytterligare finansiella påföljder för arbetssökande som inte söker arbete eller deltar i aktiveringsåtgärder. Sedan september 2016 är alla nya mottagare av ersättning för

social integration i Belgien skyldiga att underteckna ett individuellt socialt integrationsprojekt med ett socialkontor (t.ex. integrationssystemet i Vallonien). I projektet fastställs båda parter rättigheter och skyldigheter i syfte att stimulera en hållbar yrkesmässig integration. I Cypern inleddes genomförandet av aktiveringsåtgärder riktade till mottagare av garanterad minimiinkomst 2016 (t.ex. utbildning och utveckling, deltagande i offentliga stödprogram) och det utvecklas ytterligare 2017. I Slovenien kommer ett utkast till rättsakt (som ska antas av parlamentet) att införa en skyldighet för en uppsagd arbetstagare att ha kontakt med arbetsförmedlingen redan under uppsägningstiden (med vissa undantag) för att undvika sänkta arbetslöshetsförmåner under de första tre månaderna av arbetslöshet.

Reformer av systemen för arbetslöshetsförmåner som nyligen har genomförts syftar till rationalisering och hållbarhet, vilket ofta omfattar införandet av strängare villkor för stödberättigande och/eller lägre ersättningsnivåer. Vissa medlemsländer inför dock, eller planerar att införa, högre ersättningsnivåer och längre varaktighet. Inom ramen för den ovan nämnda reformen har Finland förkortat varaktigheten av arbetsinkomstrelaterade arbetslöshetsförmåner från 500 till 400 dagar (400 till 300 dagar om förmånstagaren har arbetat mindre än tre år), undantaget äldre personer som är långtidsarbetslösa. I Frankrike antogs i maj 2017 en ny treårig konvention om arbetslöshetsförmåner (2017–2020) i samråd med arbetsmarknadens parter. Syftet med konventionen är att hantera systemets underskott och att minska incitamenten att anställa på korttidsavtal (särskilt genom en ny metod för att beräkna rättigheter, som undanröjer fördelarna med att anställa på kort tid när det kommer till att beräkna rättigheter). Ytterligare en reform planeras för att ge egenföretagare tillgång till systemet och för att öka kontrollerna av aktivt arbetssökande. Lettland har utökat minimiförsäkringsperioden för att vara stödberättigad från nio månader (av tolv) till tolv månader (av 16). I Litauen utökas arbetslöshetsförmånernas omfattning och nivå genom den ändrade lagen om socialförsäkring vid arbetslöshet (del av paketet tillsammans med arbetslagen), framför allt genom att betalningsperioden förlängs från sex till nio månader (oberoende av hur länge man har arbetat). Den omfattande reform som antogs i Danmark 2015 har trätt i kraft 2017. Bland annat innebär den en förenkling av systemet, ytterligare digitalisering och större förmåner för nyutexaminerade med barn. Ett centralt inslag i reformen är möjligheten att förlänga arbetslöshetsförmånsperioden från två till tre år vid korttidsanställningar.

En välfungerande dialog mellan arbetsmarknadens parter är avgörande för att främja en social marknadsekonomi som skapar balans mellan ekonomiska resultat och social rättvisa. Den sociala dialogen spelar en central roll i arbetet med att stärka de sociala rättigheterna och en hållbar och inkluderande tillväxt, vilket betonas i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Att lyssna på arbetsmarknadsparternas råd och låta dem medverka i reformdiskussionerna på ett tidigt stadium kan avsevärt underlätta genomförandet i ett senare skede. Arbetsmarknadsparternas medverkan i utformandet och genomförandet av reformer varierar avsevärt mellan EU-länderna, både vad gäller omfattning och genomslag. Det beror till stor del på ländernas olika metoder och institutioner när det gäller den sociala dialogen och på arbetsmarknadsparternas förmåga och bidrag. Även om det inte finns ett enskilt nationellt system som tjänar som referens, bör en ändamålsenlig och välfungerande dialog mellan arbetsmarknadens parter främjas för välfärden i EU. Detta kan endast uppnås genom att främja arbetsmarknadsparternas kapacitet, respektera deras oberoende och stärka deras roll i utformningen och genomförandet av reformer och politik samt genom att aktivt involvera arbetsmarknadens parter på alla nivåer av beslutsfattande och genomförande. Positiva exempel på detta lyfts fram i detta kapitel, framför allt i avsnitt 3.1 (om lönesättningssystem), 3.2 (om yrkesutbildningssystem) och 3.3 (om reformer av arbetsrätten).

3.4 Riktlinje 8: Främja social inkludering, bekämpa fattigdom och främja lika möjligheter

I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 8, där medlemsländerna rekommenderas att modernisera sina sociala trygghetssystem för att bekämpa fattigdom och social utestängning. Den ger först en översikt över den sociala situationen i medlemsländerna, med viktiga indikatorer som disponibel inkomst, fattigdom och social inkludering samt tillgång till hälso- och sjukvård. I avsnitt 3.4.2 redogörs för politiska åtgärder i medlemsländerna på områdena sociala trygghetssystem, bland annat arbetslöshetsersättning, bostadspolitik, barnomsorg, långvarig vård och omsorg, hälso- och sjukvård, pensioner och inkludering av personer med funktionsnedsättning.

3.4.1 Nyckelindikatorer

Under 2015 ökade hushållens disponibla bruttoinkomst per capita⁷¹ i de allra flesta medlemsländerna. Det är ändå så att flera medlemsländer inte har återhämtat sig från krisen. Detta är särskilt uppenbart i Grekland och Cypern (där det råder en ”kritisk situation”) med en disponibel inkomst per capita som 2015 var cirka 32 % respektive 23 % lägre än 2008, men även i Italien, Spanien, Portugal, Slovenien och, i mindre utsträckning, Österrike. I alla dessa länder låg tillväxttakten för 2015 under EU-genomsnittet i EU eller var till och med negativ. Å andra sidan var den disponibla inkomsten per capita i flera central- och östeuropeiska länder högre 2015 än 2008 (I Rumänien var skillnaden 32,9 %, i Polen 17,0 %, i Bulgarien 12,0 % och i Litauen 7,0 %). I alla dessa länder (plus Estland och Lettland) fortsatte den disponibla inkomsten per capita att öka snabbare än EU-genomsnittet, vilket avspeglar deras pågående konvergens med resten av EU. Rumänien och Polen har lyckats särskilt väl (”bästa resultat”).

⁷¹ Den disponibla bruttoinkomsten per capita beräknas med hjälp av ojusterad inkomst (dvs. utan sociala transfereringar in natura) i fasta priser. Uppgifter saknas för Kroatien, Luxemburg och Malta. Den 31 oktober 2017 förelåg uppgifter för 2016 bara för 18 medlemsländer.

Diagram 38: Hushållens reala disponibla bruttointkomst per capita, index 2008 = 100 och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

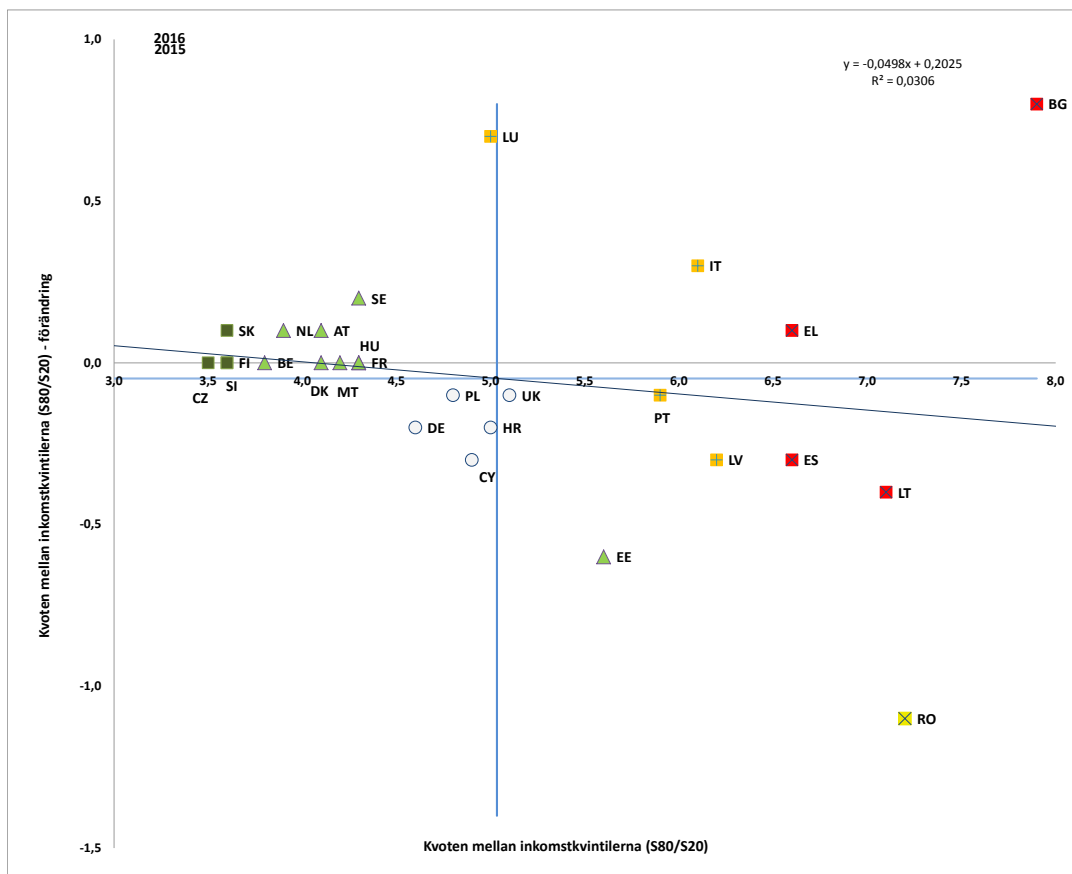

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper [nasq_10_nf_tr och namq_10_gdp], beräkningar gjorda av GD Sysselsättning. Period: Nivåerna under 2015 och årliga förändringar jämfört med 2014. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter för 2016 fanns endast för 18 medlemsländer den 31 oktober 2017.

Inkomstskillnaderna har börjat sjunka i genomsnitt, men i flera medlemsländer har man ännu inte lyckats kompensera för ökningarna efter krisen. För EU som helhet hade under 2016 den rikaste femtedelen av hushållen en inkomst som var 5,1 gånger högre än den fattigaste femtedelen (se diagram 39). Genomsnittet döljer dock stora skillnader mellan länderna, med en kvot på 6,5 eller mer för Bulgarien, Litauen, Grekland och Spanien ("kritisk situation") och Rumänien ("svag men förbättras"). Detta är nästan dubbelt så mycket som för Tjeckien, Slovakien, Finland och Slovenien ("bästa resultat"). Ojämligheten ökade mest i Bulgarien och Luxemburg, med den minskade mest i Rumänien, Litauen och Estland. Under 2016 framträdde ett mönster av måttlig konvergens, där det i genomsnitt var vanligare med snabbare minskningar av inkomstskillnaderna i medlemsländer med stora skillnader. I ett längre perspektiv är kvoten mellan inkomstkventilerna fortfarande betydligt större än under

2009⁷² för mer än en tredjedel av medlemsländerna. Detta gäller särskilt Bulgarien, Grekland, Italien, Ungern, Luxemburg, Rumänien, Spanien, Litauen och Estland. Vi har dock sett stora minskningar i Lettland (där ojämlikheten fortfarande är hög) och i Danmark.

Diagram 39: Kvoten mellan inkomstkventilerna och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Period: Nivåerna under 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

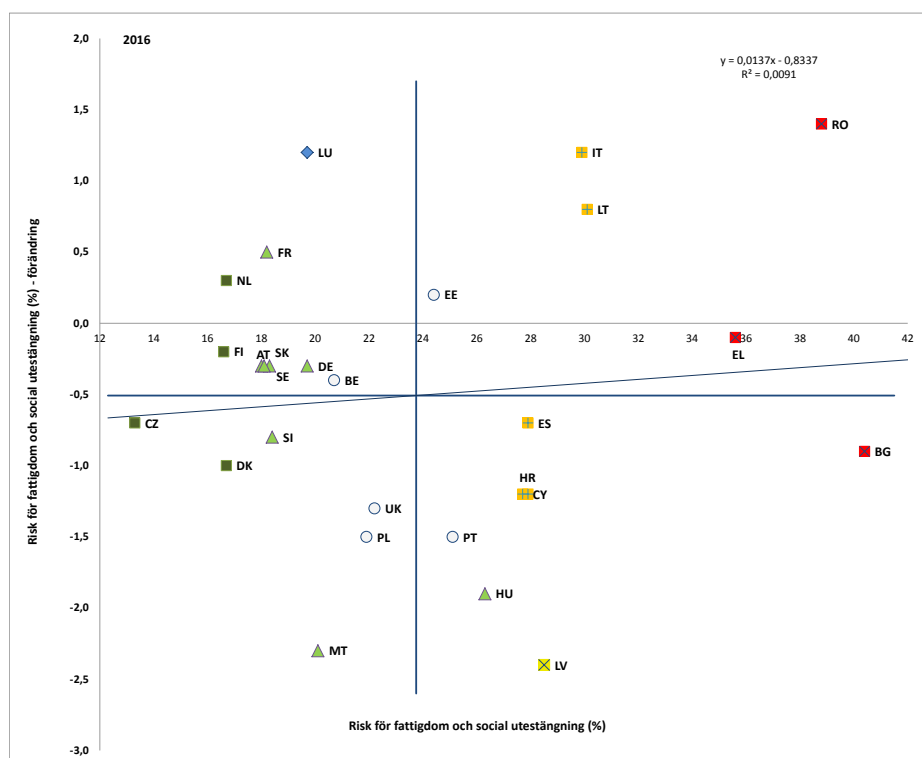
Andelen personer som riskerar att drabbas av fattigdom eller av social utestängning⁷³ minskade i de flesta medlemsländerna under 2016. Det finns dock stora skillnader mellan medlemsländerna när man ser till andelen av befolkningen som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning (diagram 40). Mer än en tredjedel av befolkningen i

⁷² I detta kapitel används 2009 som referensår för Silc-baserade indikatorer för situationen före krisen, eftersom det omfattar inkomsterna under 2008.

⁷³ Se kapitel 1.2 för definitioner av risk för fattigdom eller social utestängning och dess delkomponenter.

Bulgarien, Rumänien och Grekland ("kritisk situation") ansågs ligga i riskzonen, med en markant ökning 2016 för Rumänien. Andelen var också betydligt högre än EU-genomsnittet i Italien, Litauen, Spanien, Kroatien och Cypern. I de båda första två länderna noterades ytterligare ökningar under 2016, medan Lettland å andra sidan hade den största minskningen (med cirka 2,5 procentenheter). I andra änden av skalan finns Tjeckien, Finland, Danmark och Nederländerna ("bästa resultat") med lägsta andelen av befolkningen som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning (under 17 %). Bland länderna med låg risk för fattigdom eller social utestängning sågs en kraftig ökning i Luxemburg. I ett längre perspektiv kan man notera stora minskningar i förhållande till 2009 i Lettland, Polen, Bulgarien och Rumänien, medan risken ökat betydligt i Grekland, Italien, Cypern och Spanien.

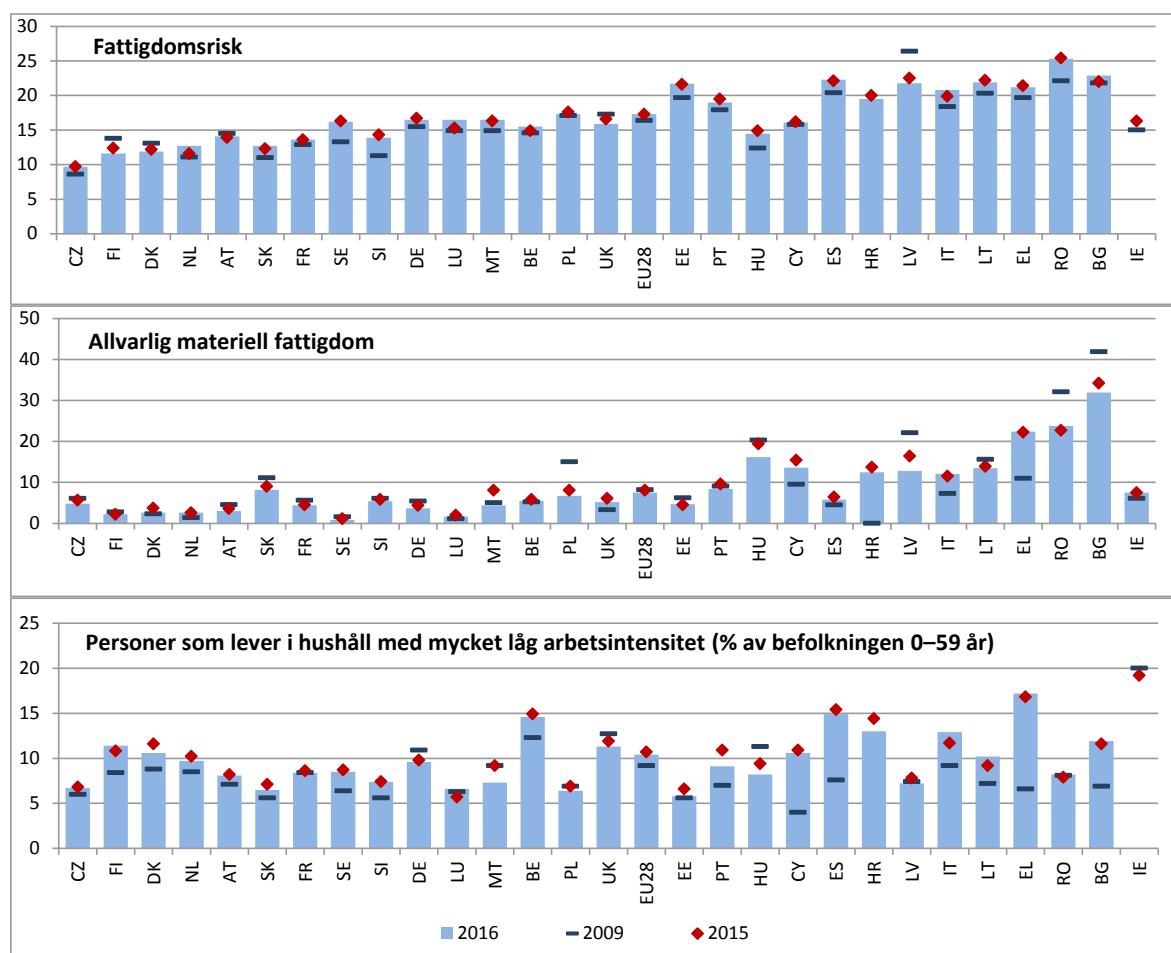
Diagram 40: Risk för fattigdom eller social utestängning och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Period: Nivåerna under 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Andelen EU-invånare som riskerar inkomstfattigdom stabiliserades under 2015 och 2016 efter att ha minskat under tidigare år. På medlemslandsnivå minskade andelen eller låg kvar på samma nivå i 17 medlemsländer (diagram 41). Bland övriga länder observerades de största ökningarna (med en procentenhet eller mer) i Luxemburg och Nederländerna (som båda fortfarande har en relativt låg fattigdomsrisk) samt i Italien och Bulgarien. De medlemsländer som hade den högsta risknivån var Rumänien, Bulgarien och Spanien (22 % eller mer). Tjeckien, Finland och Danmark hade de lägsta nivåerna (under 12 %). Jämför med 2009 var risken för inkomstfattigdom fortfarande högre år 2016 i 21 medlemsländer. Bara i Lettland, Finland, Storbritannien, Danmark och Österrike hade risken sjunkit. Kroatien hade också en lägre risk för inkomstfattigdom jämfört med 2010.

Diagram 41: Delindikatorer för ”personer som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning”

Anm.: Indikatorerna har sorterats efter risken för fattigdom eller social utestängning under 2016. Uppgifter saknas för Irland för 2016. Uppgifter för EU-27 används för 2009 (Kroatien saknas).

Under 2016 minskade den allvarliga materiella fattigdomen för fjärde året i rad, vilket tyder på förbättrad levnadsstandard i de flesta medlemsländerna. Situationen har förbättrats eller förblivit stabil i alla utom fyra medlemsländer (Rumänien, Italien, Estland och Grekland). Fortfarande lever dock ungefär en tredjedel av befolkningen i Bulgarien och mer än en femtedel av befolkningen i Rumänien och Grekland i allvarlig materiell fattigdom. I sex länder (Sverige, Luxemburg, Finland, Nederländerna, Danmark och Österrike) låg andelen under 3 %. Om man jämför med situationen före krisen visar förändringarna i allvarlig materiell fattigdom sedan 2009 att situationen år 2016 har förbättrats i 17 medlemsländer. I Grekland ligger dock andelen 11,4 procentenheter högre och i Cypern och Italien har andelen stigit med mer än 4 procentenheter.

Återhämtningen på arbetsmarknaden har också bidragit till att minska eller jämna ut antalet personer som lever i hushåll med obefintlig (eller mycket låg) arbetsintensitet. År 2016 hade andelen personer som lever i hushåll med låg arbetsintensitet minskat eller förblivit stabil i 19 medlemsländer. De största minskningarna (med minst en procentenhet) hade ägt rum i Malta, Portugal, Kroatien, Ungern och Danmark. Andelen personer i hushåll med obefintlig (eller mycket låg) arbetsintensitet var fortfarande särskilt hög⁷⁴ i Grekland (17,2 %), Spanien (14,9 %), Belgien (14,6 %) och Kroatien (13,0 %). Med undantag för Belgien hade dessa medlemsländer också högre arbetslöshet än genomsnittet. I jämförelse visar uppgifterna för Estland, Polen, Slovakien och Luxemburg att de har de lägsta nivåerna i EU. I ett långsiktigt perspektiv ligger de flesta medlemsländerna på högre nivåer än 2009, vilket visar att effekterna av krisen fortfarande är märkbara. Undantag är Tyskland, Polen, Malta, Ungern och Storbritannien.

Risken att drabbas av fattigdom eller social utestängning är fortfarande särskilt stor för barn. År 2016 var risken för barn (0–17 år) 26,4 %, vilket var en minskning från 27,1 % under 2015. Detta är en avsevärt högre risk än för personer i arbetsför ålder (18–64 år), där risken var 24,2 % under 2016 och 24,7 % under 2015. Risken för barnfattigdom är särskilt hög i Rumänien (49,2 %), Bulgarien (45,6 %) och Grekland (37,5 %), medan Finland och Danmark har de lägsta nivåerna (under 15 %). I motsats till situationen för barn är risken för fattigdom eller social utestängning för äldre (65 år och uppåt) fortfarande låg, men den ökade under 2016 (18,3 % jämfört med 17,3 % året före). Sammantaget har den gruppen varit

⁷⁴ Dessutom hade Irland en stor andel personer som lever i hushåll med låg arbetsintensitet (19,2 %) år 2015.

relativt skyddad från de negativa effekterna av krisen (risken ligger fortfarande i stort sett lägre än 2009, då den var 21,8 %). Även här finns det stora variationer mellan medlemsländerna, eftersom fattigdomsrisk för äldre varierar från 9,2 % i Danmark till 45,9 % i Bulgarien.

På europeisk nivå löper personer med funktionsnedsättning en betydligt större risk att drabbas av fattigdom eller social utslagning. Skillnaden var 10,1 procentenheter år 2016 (29,9 % mot 19,8 %), en ökning från 9,4 procentenheter 2015. De största skillnaderna fanns i Litauen (20,9 procentenheter), Lettland (20,8 procentenheter) och Estland (20,4 procentenheter). Däremot var det nästan ingen skillnad i Grekland, och fyra länder hade en skillnad på mindre än 6 procentenheter (Frankrike, Spanien, Rumänien och Slovakien). Graden av funktionsnedsättning (svår respektive måttlig) ökar betydligt risken för fattigdom eller social utestängning⁷⁵.

Ruta 4. Riktmärkning av minimiinkomster

Kommittén för socialt skydd har på kommissionens initiativ inlett ett projekt med riktmärkning av minimiinkomster, som är inriktat på icke-förvärvsarbetande personer i arbetsför ålder med arbetsförmåga som inte eller inte längre har rätt till sociala förmåner. Detta följer en trestegsstrategi som presenteras i ruta 1.

Först identifieras de viktigaste utfallsindikatorerna, nämligen det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan, materiell och social fattigdom samt fattigdomsrisk för personer i hushåll med obefintlig (eller mycket låg) arbetsintensitet. Resultatet står i samband med effekter av sociala transfereringar (exklusive pensioner) på fattigdomen, den bestående fattigdomsrisk och täckningsgraden för sociala förmåner (exklusive pensioner) för personer som riskerar fattigdom i hushåll med obefintlig (eller mycket låg) arbetsintensitet.

Dessa utfalls- och resultatindikatorer har kopplats till politiska verktyg (och relaterade allmänna principer som man kommit överens om) för 1) förmånernas **tillräcklighet**, 2) **villkoren** för att omfattas av förmåner och 3) **aktiveringsåtgärder** för att uppmuntra till arbete. En dubbel indikator för politiska verktyg har fastställts för minimiinkomstförmånernas tillräcklighet: för personer med minimiinkomst tittar man både på inkomsterna i förhållande till fattigdomsgränsen (utjämnade över tre år) och som andel av inkomsten för en låginkomsttagare (vilket också ger en indikation på hur minimiinkomstförmånerna påverkar

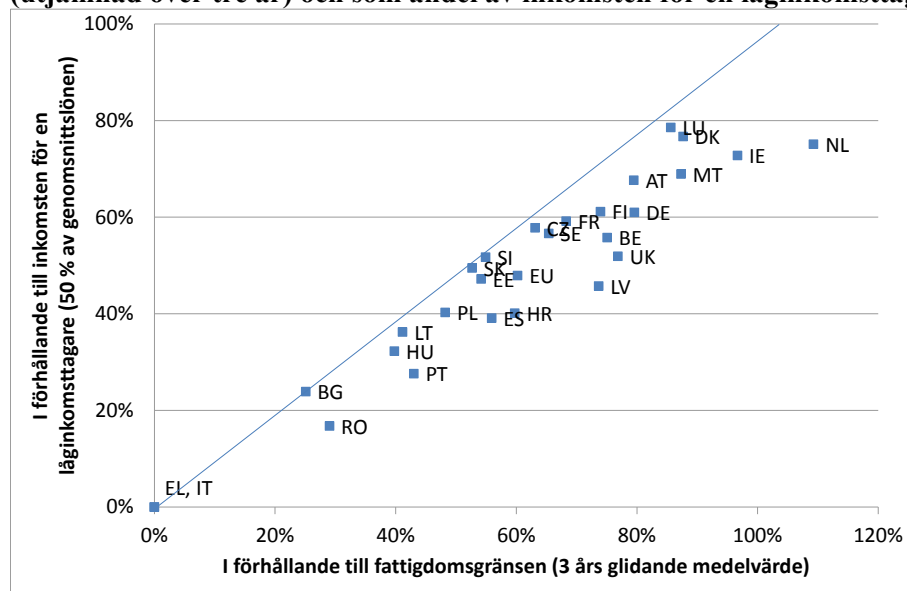
⁷⁵ Enligt uppgifter från EU-Silc för 2015 löpte 36,1 % av personer med svåra funktionsnedsättningar (16 år eller äldre) riskerade att drabbas av fattigdom eller social utestängning, jämfört med 27,4 % av personer med måttlig funktionsnedsättning. Det har inte skett några större förändringar i situationen under de senaste åren. Bulgarien hade den största risken för fattigdom eller social utestängning för personer med svåra funktionsnedsättningar (59,9 %), följt av Lettland (53,3 %) och Litauen (51,3 %).

aktiveringen).

Indikatorerna för de politiska verktygen är starkt korrelerade till utfalls- och resultatindikatorerna, särskilt med det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan och med materiell och social fattigdom. Indikatoren för tillräcklighet i förhållande till fattigdomsgränsen ligger i allmänhet mellan cirka 50 % och 80 % och indikatoren för förhållandet till låginkomsttagares inkomst ligger på cirka 40 % till 70 % (diagram 42).

När man ser till denna ram är det viktigt att ta hänsyn till de särskilda förhållandena i de olika medlemsländerna, inklusive komplementariteten mellan olika politikområden (t.ex. naturtjänster och andra förmåner, beskattning, offentliga tjänster och offentlig förvaltning, den territoriella dimensionen, aktiveringskomponenten i befintliga system samt den roll arbetsmarknadens parter spelar). Dessutom behöver man jobba vidare med villkoren för att få sociala förmåner och med aktivering, och även undersöka hur man bättre kan beakta inverkan av naturaförmåner, eftersom det saknas lämpliga indikatorer för detta.

Diagram 42: Nettoinkomst för personer med minimiinkomst i förhållande till fattigdomsgränsen (utjämnad över tre år) och som andel av inkomsten för en låginkomsttagare (2014)

Anm.: Inkomsten gäller enpersonshushåll, oviktat genomsnitt för länder som omfattas inom EU (utom Cypern). Fattigdomsgränsen är kopplad till fattigdomsrisk, och fastställs till 60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet (där referensåret är inkomstens referensår och inte år 2015 som i EU-Silc-undersökningen). Låg inkomst definieras som 50 % av genomsnittslönen. Källa: OECD:s indikatorer för skatter och förmåner samt Eurostats EU-Silc-uppgifter. Boendekostnaderna antas vara 11,3 % av genomsnittslönen (uppskattning utifrån EU-Silc-uppgifterna).

Trots en allmän förbättring av hushållens inkomstsituation fortsätter fattigdomen att fördjupas hos befolkningen i arbetsför ålder i ett antal medlemsländer. Det relativa

medianvärdet för fattigdomsklyftan⁷⁶ har ökat för EU:s 28 medlemsländer under senare år. Det nådde 24,8 % under 2015 och stabiliserades under 2016. Värdet varierar från nära 15 % (i Malta, Frankrike, Nederländerna och Cypern) till 30 % eller mer (i Bulgarien, Grekland, Spanien och Rumänien). Fattigdomsklyftan är ofta större i de medlemsländer som har en högre risk för fattigdom och social utestängning.

Trenden med en ökning av fattigdomen bland förvärvsarbetande har inte vänt, men förändringarna på senare tid har varit rätt olikartade mellan medlemsländerna.

Fattigdomsriskerna bland förvärvsarbetande varierade kraftigt inom EU: De lägsta värdena noterades i Finland (3,1 % och i Tjeckien (3,8 %), medan de högsta fanns i Spanien (13,1 %), Grekland (14 %) och Rumänien (18,6 %). Variationen beror på skillnader i arbetsmarknadspolitiska förhållanden, t.ex. förekomsten av deltidsarbete och tidsbegränsade anställningar, lönenivåer och arbetsintensitet i hushållen (som avspeglar de arbetsmarknadspolitiska förhållanden i stort). Den ökade betydligt i Bulgarien (med 3,8 procentenheter) Frankrike, Nederländerna och Österrike (med 0,5 procentenheter). De största minskningarna skedde däremot i Litauen (-1,5 procentenheter), Lettland (-0,9 procentenheter) och Cypern (-0,8 procentenheter).

De som har atypiska anställningsförhållanden eller är egenföretagare har betydligt högre fattigdomsrisk i de flesta EU-länderna. År 2015 hade egenföretagare i EU en fattigdomsrisk som i genomsnitt var tre gånger högre än den för löntagare, och i Slovakien, Finland och Rumänien var den till och med sex gånger högre. I genomsnitt var cirka 16 % av deltidsanställda och anställda med tidsbegränsade anställningar inkomstfattiga under 2016, jämfört med endast 6 % av de anställda med tillsvidareanställning.

Egenföretagare och personer med atypisk anställning har också större ekonomisk osäkerhet eftersom de har begränsad tillgång till social trygghet⁷⁷. I tio länder har egenföretagare inte tillgång till arbetslöshetsförmåner, i åtta länder saknar de obligatorisk sjukförsäkring och i tretton länder saknas försäkringsskydd vid arbetsrelaterade olyckor och arbetsskador. Det innebär att mer än hälften av egenföretagarna står utan möjligheten att få

⁷⁶ Det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan beräknas som skillnaden mellan disponibel mediannettoinkomst per konsumtionsenhet för personer under gränsen för fattigdomsrisk respektive gränsen för fattigdomsrisk, uttryckt som procentandel av gränsen för fattigdomsrisk (brytpunkten är 60 % av medianinkomsten per konsumtionsenhet).

⁷⁷ Fråga behandlas delvis också i avsnitt 3.3.

tillgång till arbetslöshetsförmåner och mer än en tredjedel till förmåner vid sjukdom. Personer med atypisk anställning har vanligen samma lagstadgade tillgång de flesta sociala förmånssystemen som personer med vanliga anställningsavtal, även om detta inte gäller för vissa typer av anställda (t.ex. tillfälligt anställda och säsonganställda, behovsanställda och personer med kontrakt med bemanningsföretag, civilrättsliga avtal eller arbetsavtal där antalet arbetstimmar ej avtalats). På grund av osammanhängande försäkringsperioder eller otillräckligt antal arbetade timmar har personer med atypisk anställning ofta svårigheter att uppfylla villkoren för att få sociala förmåner eftersom de fått förmåner från försäkringsbaserade system⁷⁸. Det innebär att mer än en tredjedel av anställda med tidsbegränsade anställningar inte har möjlighet att få tillgång till arbetslöshetsförmåner. Trots stora förändringar på arbetsmarknaden är de sociala trygghetssystemen fortfarande i stor utsträckning baserade på traditionella anställningsformer, med heltidsanställning och långsiktiga relationer mellan en arbetstagare och en och samma arbetsgivare. Uppkomsten av nya anställningsformer kan medföra ytterligare utmaningar för de sociala trygghetssystemen.

Tillgången till överkomliga bostäder av bra kvalitet har förbättrats sedan 2008 i en stor majoritet av medlemsländerna. I Slovakien, Tjeckien, Finland och Rumänien levde mindre än 10 % av befolkningen i hushåll där man upplevt bristfälliga bostäder 2016. I tio andra medlemsländer var det färre än 15 % (EU-genomsnittet var 15,5 % 2016). Bristfälliga bostäder är dock fortfarande ett stort problem i många medlemsländer. Minst en fjärdedel av befolkningen i Portugal, Cypern och Slovenien hade problem i samband med boendet.

I många medlemsländer gick en betydande del av hushållens disponibla inkomster till boendekostnader. I Grekland, landet med högst andel av befolkningen med alltför höga boendekostnader⁷⁹, bodde 40,5 % av befolkningen i hushåll där de sammanlagda boendekostnaderna (netto efter bostadsbidrag) utgjorde mer än 40 % av den disponibla inkomsten. Skillnaden var stor mot övriga EU-länder, eftersom det i Bulgarien som hade näst högst andel var cirka 20 %, och i Rumänien, Tyskland och Danmark cirka 15 %. Kontrasten var stor mot Finland, Estland, Irland, Cypern och Malta, där mindre än 5 % av befolkningen levde i ett hushåll med alltför höga boendekostnader. I de flesta länderna var det betydligt

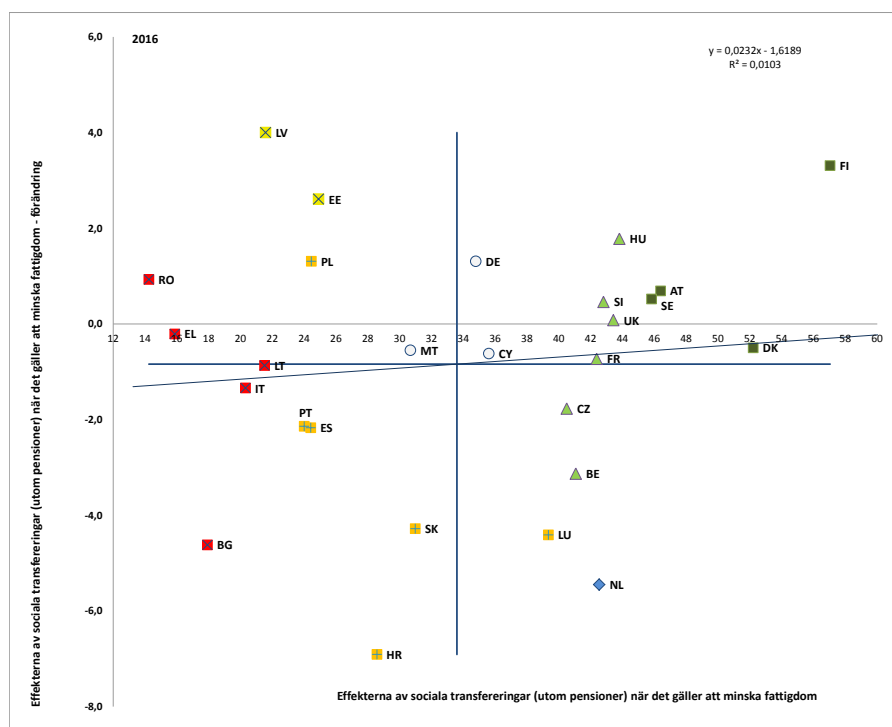
⁷⁸ European Social Policy Network (2017), *Access to social protection for people working on non-standard contracts and as self-employed in Europe – a study of national policies*, rapport till Europeiska kommissionen.

⁷⁹ Andelen invånare som bor i ett hushåll där de totala boendekostnaderna (netto efter bostadsbidrag) utgör mer än 40 % av hushållets totala disponibla inkomst (netto efter bostadsbidrag).

vanligare med alltför höga boendekostnader bland hyresgäster som betalar marknadshyra (27,9 % i genomsnitt i EU) än bland bostadsägare med hypotek eller lån (5,4 % i genomsnitt i EU).

De sociala transfereringarnas effekt för att minska fattigdomen har minskat något. De sociala transfereringarnas effekt på inkomstfattigdomen varierar, från en minskning på mindre än 20 % i Rumänien, Bulgarien och Grekland (där det liksom i Italien och Litauen råder en ”kritisk situation”) till nivåer på 50 % och däröver i Finland, Danmark, Österrike och Sverige (”bästa resultat”). Sammantaget har indikatorn försämrats något i EU, från 33,7 % år 2015 till 33 % under 2016. Minskningen döljer dock stora skillnader mellan medlemsländerna. Effekten av sociala transfereringar minskar med mer än 4 procentenheter i vissa medlemsländer med låga eller måttliga resultat (Bulgarien, Kroatien, Slovakien och Luxemburg), men också i Nederländerna där den sammanlagda effekten fortfarande ligger betydligt över genomsnittet. Samtidigt har effekten förbättrats med 2 procentenheter eller mer i Lettland, Estland och Finland. Minskningen av de sociala transfereringarnas fattigdomssänkande effekt är en del av en långsiktig tendens (sedan 2008) i Slovakien, Tjeckien, Ungern, Sverige, Nederländerna och Frankrike. Situationen har dock förbättrats betydligt de senaste tio åren i Storbritannien och Cypern. Dessa variationer kan avspegla olika mönster på landsnivå, framför allt skillnader i förmånernas tillräcklighet och vilka som omfattas, bristen på indexering (mot bakgrund av allmänt ökande inkomster och därmed stigande fattigdomsgränser) och förändringar i hushållens sammansättning (framför allt vad gäller arbetsintensitet) och liknande kännetecken för personer med fattigdomsrisk. Siffrorna (som gäller inkomster under 2015) återspeglar inte effekterna av nyligen genomförda reformer som förbättrar de sociala skyddsnäten i ett antal medlemsländer.

Diagram 43: Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Period: Nivåerna under 2016 och årliga förändringar jämfört med 2015. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Utgifterna för social trygghet döljer stora skillnader mellan medlemsländerna. År 2014 var utgifterna för social trygghet, som andel av BNP, 30 % eller mer i Frankrike (32,2 %), Danmark (31,6 %) och Finland (31,1 %) och under 20 % i Estland (14,9 %), Litauen, Rumänien (båda 14,4 %) och Lettland (14,3 %). Dessa variationer avspeglar skillnader i levnadsstandard, men visar också på skillnader mellan de nationella systemen för socialt skydd och mellan de olika medlemsländernas sociala och ekonomiska strukturer och institutioner. Som andel av BNP sjönk utgifterna för social trygghet i genomsnitt något under 2014, medan höjda utgiftsnivåerna oftast berodde på utgifter för ålderspensioner och hälso- och sjukvård.

Den aggregerade ersättningskvoten för pensioner fortsatte att förbättras under 2016⁸⁰. Den nådde 0,58 i hela EU, vilket visar att de nuvarande pensionsinkomsterna i allmänhet är hållbara i de flesta medlemsländerna. Stora skillnader kvarstår dock mellan medlemsländerna,

⁸⁰ Kvoten mellan individuell medianbruttopension för åldersgruppen 65–74 år och individuell medianbruttoinkomst för åldersgruppen 50–59 år.

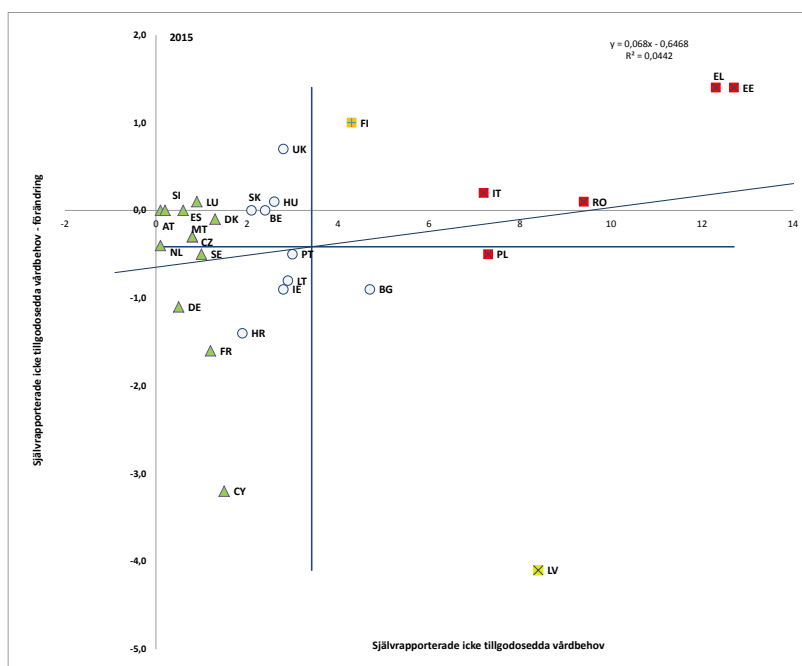
och kvoten varierar från 80 % i Luxemburg och mer än 65 % i Frankrike, Italien, Spanien, Ungern och Rumänien till högst 45 % i Kroatien, Irland, Lettland, Estland, Litauen och Cypern.

I vissa medlemsländer utgör kostnaderna och väntetiderna fortfarande betydande hinder för tillgång till hälso- och sjukvård. Den andel av EU-invånarna som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov⁸¹, antingen på grund av för höga kostnader, för långa köer eller för långa avstånd, minskade dock i genomsnitt under 2015 enligt den undersökningsbaserade indikatorn (diagram 44). Den andel av befolkningen som påverkades översteg fortfarande 6 % i Grekland, Rumänien, Polen och Italien (främst på grund av kostnaderna), Estland och Polen (främst på grund av väntetiderna) och Lettland. Indikatorn i Lettland är hög men förbättras, medan det råder ”kritisk situation” i resten av dessa länder, eftersom andelen personer som rapporterar om icke tillgodosedda vårdbehov inte minskar. Andelen ökade till och med betydligt i Estland (för specialistvård), Grekland och Italien. Situationen i Finland måste övervakas, eftersom andelen ökar mer än genomsnittligt. Ett antal länder har markerats som ”bättre än genomsnittet”, men den metod som använts för denna indikator har inte gjort det möjligt att hitta något land med ”bästa resultat”. Det finns vissa tecken på ökade skillnader i den andel av befolkningen som uppger att de har icke tillgodosedda vårdbehov, eftersom andelen ökar i vissa länder där den redan var stor och minskar i andra länder där den redan var ganska liten (se diagram 44, där regressionslinjen visar en svag positiv korrelation mellan andelen med icke tillgodosedda behov och förändringen). I många länder är det genomsnittliga värdena för icke tillgodosedda vårdbehov stabil. Jämfört med situationen 2008 kan man observera ett liknande mönster med ökade skillnader. Stora förbättringar har skett i Bulgarien och Litauen, och positiva förändringar även i Rumänien, Lettland, Cypern, Sverige och Tyskland. Samtidigt ökade denna andel på lång sikt i ett antal medlemsländer, t.ex. Estland, Grekland⁸² (båda till en ganska hög nivå), Finland, Portugal, Storbritannien och Belgien (på en ganska låg nivå).

⁸¹ Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov är personer som själva bedömer att de är i behov av en viss typ av vård, men inte har fått det eller inte har begärt det av någon av följande anledningar: kostnadsskäl, väntetid eller lång resväg. De problem som människor rapporterar när det gäller att få vård vid sjukdom avspeglar ofta vad det är som gör det svårt att få vård.

⁸² Särskilt när det gäller Grekland har de dramatiska lönesänkningarna och den kraftigt ökade arbetslösheten i ett splittrat sjukförsäkringssystem med begränsade omfördelningseffekter lett till att andelen som omfattas av det offentliga hälso- och sjukvårdssystemet och har rätt till förmåner har minskat betydligt. Det finns belägg för en överkonsumtion av vårdtjänster i Grekland före krisen (vilket avspeglas i den höga nivån av patientavgifter),

Diagram 44: Självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc). Period: 2015 års nivåer och årliga förändringar jämfört med 2014. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

De icke tillgodosedda vårdbehoven drabbar särskilt låginkomsthushållen. I genomsnitt 5,5 % av EU:s befolkning i den femte inkomstkventilen rapporterade ett icke tillgodosett vårdbehov under 2015, jämfört med 1,4 % i den första kvintilen. Andelen är särskilt hög i Grekland, Italien och Lettland (över 15 %), men i Lettland minskade andelen med en tredjedel jämfört med året innan. Skillnaden mellan inkomstkventilerna minskade i genomsnitt inom EU under 2015.

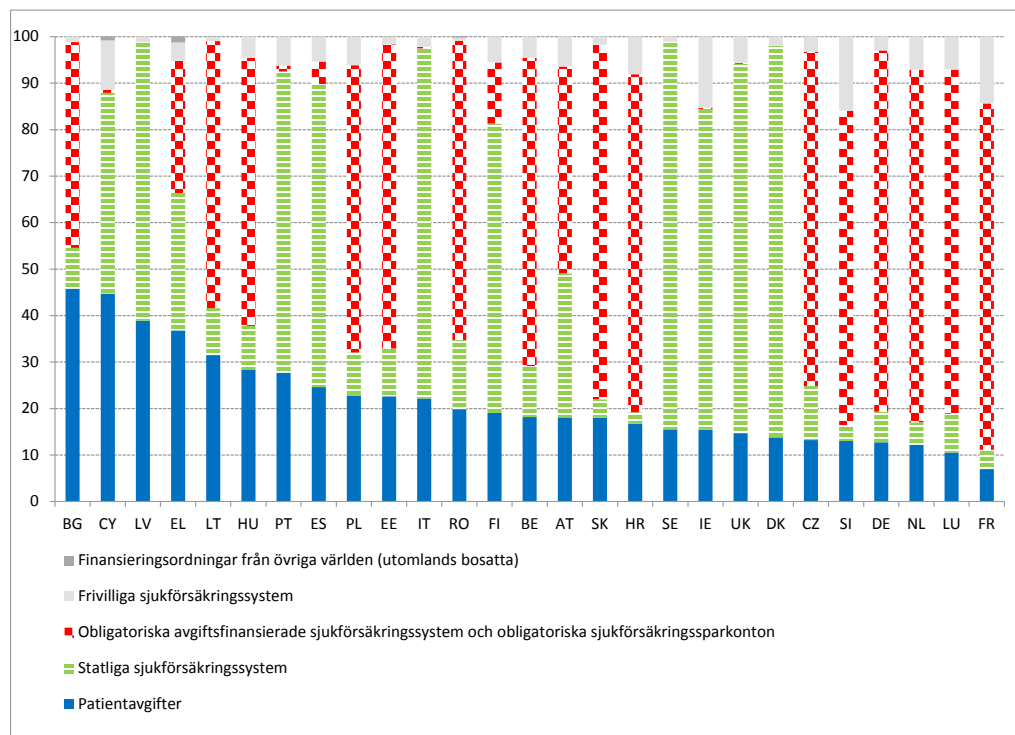
Hälso- och sjukvården finansieras genom olika system, och den relativa vikten av varje system varierar mellan medlemsländerna. År 2014 låg patientavgifterna⁸³, dvs. hushållens utgifter för hälso- och sjukvård (inklusive medicinska produkter) som inte alls eller bara

som folk inte längre har råd med. Allmän sjukförsäkring infördes genom reformer 2014 och 2016. Det finns ännu inga uppgifter om hur dessa reformer påverkat de icke tillgodosedda behoven.

⁸³ Med patientavgifter avses direkta betalningar för varor och tjänster från hushållens primära inkomst eller besparingar, där betalningen görs av användaren vid tidpunkten då varorna köps eller tjänsterna utnyttjas, utan ersättning eller med kostnadsdelning med ett försäkringssystem.

delvis ersätts inom något försäkringssystem, mätt som andel av utgifterna för hälso- och sjukvård, på mer än 30 % i Bulgarien, Cypern, Lettland, Grekland och Litauen (diagram 45).

Diagram 45: Utgifter för hälso- och sjukvård per finansieringskälla, 2014

Källa: Eurostat [hlth_sha11_hf]. Anm.: Uppgifterna samlas in enligt kommissionens förordning (EU) 2015/359 vad gäller statistik över utgifter för och finansiering av hälso- och sjukvård (handboken för System of Health Accounts 2011). Uppgifter för 2015 fanns inte tillgängliga för alla medlemsländer den 31 oktober 2017.

3.4.2 Politiska åtgärder

En modernisering av systemen bör genomföras samtidigt som man förbättrar förmånernas utformning och tillräcklighet och andelen som omfattas av dem. Rumänien antog 2016 en reform som syftar till stora förbättringar i förmånernas tillräcklighet och andelen som omfattas, samt till aktivering av mottagare av garanterad minimiinkomst (träder i kraft i april 2018). I Grekland infördes ett nationellt system med garanterad minimiinkomst, med ekonomiskt stöd, förbättrad tillgång till sociala tjänster och varor samt aktiveringsåtgärder för stödberättigade individer och familjer. Systemet väntas omfatta cirka

7 % av Greklands befolkning⁸⁴. I Slovenien har man utvärderat en tidigare reform (som innebar höjd minimiinkomst, inrättandet av särskilda kontaktpunkter, mer förenkling och en ny inriktning mot aktivering), och därefter utarbetat ett nytt projekt för 2017–2022 för att tillhandahålla ett bredare utbud av skräddarsydda tjänster och ytterligare kopplingar mellan sociala program och sysselsättningsprogram. I Italien antogs bestämmelser i mars 2017 som innebar att man för första gången införde en strukturell inkomststödjande åtgärd (*Reddito di Inclusione*) med stabil finansiering, riktad till människor som lever i fattigdom. Åtgärden kombinerar inkomststöd med aktiveringsåtgärder och en förstärkning av tjänsterna. I Frankrike riktade den tidigare reformen (*Revenu de solidarité active*) in sig på möjliga bidragsfällor, medan en ny reform 2016 (*Prime d'activité*) syftar till bättre samordning och förenkling av befintliga förmåner och förbättrad tillgång särskilt för unga människor. Åtgärder som rör arbetslöshetsförmåner och en utvidgning av sociala trygghetssystem till att även omfatta egenföretagare och personer med atypiska arbetsförhållanden diskuteras i avsnitt 3.3.

Reformer av tillhandahållandet av sociala tjänster syftar till att göra dem mer tillgängliga och att höja kvaliteten, och behövs eftersom förmånstagarnas behov blir alltmer komplexa. År 2016 antog Slovakien en ambitiös handlingsplan mot långtidsarbetslöshet för att tillhandahålla skräddarsydda tjänster. Rumänien har skapat integrerade sociala insatsgrupper som arbetar mest utsatta grupperna. I Estland håller man på att genomföra lagen om social trygghet samt åtgärderna i handlingsplanen 2016–2020 för välfärdsutvecklingsplanen 2016–2023, för att säkerställa tillhandahållande av och tillgången till sociala tjänster av hög kvalitet. I Grekland håller man på att bygga upp ett nätverk av lokala kulturcentrum som fungerar som gemensamma kontaktpunkter för sociala tjänster.

Ett antal medlemsländer har genomfört reformer när det gäller tillgång till bostäder. Rumänien har antagit en nationell strategi för att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning och för att skydda och främja deras rättigheter. Irland har infört ett integrerat system för bostadsbidrag som dels ger tillgång till allt subventionerat boende genom de lokala myndigheterna och dels gör det möjligt för förmånstagarna att arbeta heltid och ändå behålla sitt bostadsbidrag. Malta har infört en ny åtgärd för hyresbidragen, som gör det möjligt för bostadsmyndigheten att utvidga kriterierna så att dubbelt så många familjer

⁸⁴ Tillgången till sociala tjänster och aktiveringsåtgärder får stöd från Europeiska socialfonden (ESF).

förväntas bli berättigade till stöd. Sverige har höjt inkomstgränsen för bostadsbidrag till barnfamiljer. Tjeckien och Litauen planerar att införa nya åtgärder för att ge utsatta personer tillgång till lämpligt subventionerat boende. Grekland håller på att utarbeta ett nytt system med behovsprövade bostadsförmåner.

Omfattande åtgärder har genomförts för att öka tillgången till hälso- och sjukvård samtidigt som man bevarar systemets kvalitet och hållbarhet. I nästan alla medlemsländer försöker man nu rikta in sig på primärvården, och samordna verksamheten med andra delar av hälso- och sjukvården. Särskilt gäller detta Malta, Bulgarien, Polen, Estland och Österrike. Utöver utvecklingen av primärvården har man i Sverige anslagit extra medel för att göra viss hälso- och sjukvård mer tillgänglig. Väntetiderna har minskat i Lettland och Malta, och delar av öppenvården i Rumänien har omorganiserats. Att främja god hälsa ses alltmer som ett sätt att förebygga undvikbara sjukdomar och därmed sammanhängande vård, att minska ojämlikhet i hälsa som beror på sociala bestämningsfaktorer, samt att göra hälso- och sjukvårdssystemen mer hållbara. Flera medlemsländer vidtar åtgärder på området. Exempelvis investerar Rumänien i cancerscreening, Frankrike planerar att öka antalet obligatoriska vaccinationer och att höja tobakspriset och Litauen vill förbjuda reklam för alkoholhaltiga drycker från 2018, höja åldersgränsen för alkoholkonsumtion till 20 år och begränsa tiden då alkohol får säljas. Dessutom har vissa åtgärder vidtagits för att förbättra tillhandahållandet av öppenvård i Bulgarien där många inte omfattas av den offentliga öppenvården, vilket gör det svårt för en del människor att få tillgång till hälso- och sjukvård. I Cypern antogs en stor reform i juni 2017 för att till 2020 införa allmän tillgång till hälso- och sjukvård, sänka patientavgifterna och göra sjukhusen oberoende under en nationell sjukhusmyndighet. Portugals hälso- och sjukvårdssystem har genomgått stora reformer under 2016 och 2017 för att kunna fortsätta att tillhandahålla hälso- och sjukvård för alla. I Österrike infördes ett nytt betalningssystem⁸⁵ för sjukhusens öppenvårdsavdelningar, för att avlasta slutenvården och främja öppenvården vid sjukhusen. Reformen för att motverka bristen på hälso- och sjukvårdspersonal håller på att genomföras i Polen och Lettland. Rumänien och Ungern har vidtagit åtgärder för att höja lönerna för vårdpersonal. Dessutom kommer åtgärder att vidtas i Lettland, Polen, Portugal och Rumänien för att locka läkare och sjuksköterskor att arbeta i stadsnära områden och på landsbygden. I Italien, Portugal, Slovenien och Malta har åtgärder vidtagits för att minska väntetiderna för vårdtjänster genom utveckling av nya it-system.

⁸⁵ System med diagnosrelaterade grupper för betalningar.

Dessutom är reformer på gång i Portugal, Spanien, Italien och Slovakien för att minska läkemedelsutgifterna och att säkerställa tillgång till och en kostnadseffektiv användning av läkemedel, t.ex. genom centraliserad upphandling, användning av generiska läkemedel och utvecklingen av organ som ska utvärdera medicinska metoder. Slutligen har Rumänien och Lettland inlett planer för att förbättra mekanismerna för ansvarsskyldighet och öppenhet i hälso- och sjukvården.

Det är nödvändigt att säkerställa tillgången till överkomlig långvarig vård och omsorg av god kvalitet, för att kunna hantera befolkningens åldrande och den därmed sammanhängande ökningen av antalet vårdbehövande äldre och av behovet av långvarig vård och omsorg. Reformerna i medlemsländerna är huvudsakligen inriktade på att förbättra organisation, integration, finansiering och kvalitet inom systemen för långvarig vård och omsorg. Luxemburg håller på att utarbeta en reform av försäkringen för långvarig vård och omsorg, där man ser över förfarandena och verktygen för bedöma och fastställa vårdbehovet, och inrättar en genomsynlig och effektiv strategi för kvalitetskontroll. Slovenien fortsätter att förbereda en förstärkt integration, organisation och finansiering av vården. På samma sätt planerar Lettland att förbättra sitt system för sociala stödtjänster genom att förbättra finansieringen, fastställa personalens kvalifikationer och stödnivåerna. Efter många nedskärningar på området under senare år planerar Storbritannien mer investeringar för att stödja de lokala myndigheterna vid finansieringen av social omsorg för vuxna. I Tyskland gjordes först en ny definition av behoven, och sedan infördes ett nytt bedömningsverktyg under 2017. En del av reformerna syftar till att förbättra situationen för informella omsorgsgivare, inklusive genom ökat ekonomiskt stöd. I Rumänien har regeringen godkänt en centralisering av lönekostnaderna för personliga assistenter till personer med svår funktionsnedsättning. I Malta har pensionerna och bidragen för vårdgivare setts över och höjts. Beloppen har höjts också i Tjeckien. I Österrike har återbetalningen av vårdkostnader för personer i långvarig vård och omsorg avskaffats, vilket skulle kunna vara ett steg på vägen mot mer överkomliga vårdtjänster för alla.

Den senaste tidens våg av pensionsreformer har ofta innehållit åtgärder för att trygga pensionernas tillräcklighet. De kompletterar tidigare reformåtgärder som var inriktade på senare pensionering och pensionssystemens hållbarhet. Framför allt har ett antal länder antagit åtgärder som syftar till att trygga de lägre pensionerna. Lettland och Österrike har infört

ytterligare skyddsåtgärder för pensionärer med ett långt yrkesliv bakom sig, medan Bulgarien, Malta, Rumänien och Slovenien har höjt minimipensionerna för pensionärer som uppfyller kraven för full pension. Lettland, Malta och Rumänien har höjt den nedre gränsen för beskattning, vilket särskilt bör gynna personer med lägre pensioner. Litauen har infört en mer gynnsam indexeringsmekanism. Flera länder har också vidtagit åtgärder inriktade på pensionsåldern. I Tyskland och Österrike har man försökt få fler att jobba längre genom flexibla övergångar till pensionering och möjligheter att kombinera pension och arbetsinkomster. I andra medlemsländer har vissa reformer dock gått i motsatt riktning. Framför allt har Polen upphävt tidigare reformer genom att återinföra lägre pensionsåldrar för både män och kvinnor (65 respektive 60 år), trots de betydande effekterna av en (enligt beräkningarna) åldrande befolkning. Samtidigt har Finland infört en engångsåtgärd för att göra det lättare för personer över 60 år som varit arbetslösa en mycket lång tid att få förtidspension.

Reformerna av förmåner vid funktionsnedsättning och av tillhandahållande av omsorg kompletterar sysselsättningspolitiken för personer med funktionsnedsättning. Estland har ökat tillhandahållandet av barnomsorg för barn med funktionsnedsättning från 57–80 timmar till 270 timmar per år. Malta har reformerat och höjt pensionerna vid funktionsnedsättning genom att införa ett betalningssystem med tre nivåer beroende på graden av funktionsnedsättning. Landet har också genomfört en reform av pensionerna och bidragen för vårdgivare, och därvid höjt bidragen till vårdgivarna och gjort det möjligt att betala ut pension till dem utan behovsprövning. I Rumänien har man centraliserat hanteringen av löner för vårdgivare för personer med svåra funktionsnedsättningar, så att de betalas ut centralt i stället för på lokal nivå eftersom de lokala budgetarna ofta inte räcker till. Bulgarien har ökat bidragen för barn med funktionsnedsättningar.

BILAGOR

Bilaga 1. Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, nivåer

	Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden														
	Unga med högst grundskoleutbildning (% av befolkningen 18-24 år)			Skillnaden i sysselsättning mellan könen (procentenheter)			Kvoten mellan inkomstkvintilerna* (S80/S20)			Risk för fattigdom och social uteslängning (%)			Unga som varken arbetar eller studerar (% av befolkningen 15-24 år)		
	År	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015
EU28	11.2 b	11,0	10,7	11,5	11,6	11,6	5,2	5,2	5,1	24,4	23,8	23,5 e	12,5	12,0	11,6
EA19	11,9	11,6	11,1	11,2	11,2	11,2	5,2	5,2	5,1	23,5	23,1	23,1 e	12,6	12,2	11,7
EUnw	9,7	9,4	9,3	9,6	9,7	9,5	4,7	4,8	4,7	23,2	22,5	21,9	11,2	11,1	10,4
EAnw	10,2	10,1	9,5	10,5	10,5	10,5	5,0	5,0	5,0	24,1	23,6	23,1	12,0	11,5	10,8
BE	9,8	10,1	8,8	8,7	8,3	9,3	3,8	3,8	3,8	21,2	21,1	20,7 b	12,0	12,2	9,9
BG	12,9	13,4	13,8	6,1	6,6	7,3	6,8	7,1	7,9 b	40,1b	41,3	40,4b	20,2	19,3	18,2
CZ	5,5	6,2	6,6	17,5	16,6	16,0	3,5	3,5	3,5	14,8	14,0	13,3	8,1	7,5	7,0
DK	7,8	7,8	7,2 b	7,3	7,6	6,7 b	4,1	4,1	4,1	17,9	17,7	16,7	5,8	6,2	5,8 b
DE	9,5	10,1	10,3	9,1	8,7	8,2	5,1	4,8	4,6	20,6	20,0	19,7	6,4	6,2	6,7
EE	12,0	12,2	10,9	7,7	7,9	8,2	6,5	6,2	5,6	26,0b	24,2	24,4	11,7	10,8	9,1
IE	6,9	6,9	6,3	11,8	12,5	12,3	4,9	4,5	:	27,7	26,0	:	15,2	14,3	13,0
EL	9,0	7,9	6,2	18,3	18,0	19,0	6,5	6,5	6,6	36,0	35,7	35,6	19,1	17,2	15,8
ES	21,9	20,0	19,0	10,2	11,2	11,5	6,8	6,9	6,6	29,2	28,6	27,9	17,1 b	15,6	14,6
FR	9,0	9,2	8,8	7,6	7,2	7,5	4,3	4,3	4,3	18,5	17,7	18,2	11,4 b	12,0	11,9
HR	2,8	2,8 u	2,8 u	10,0	9,5	9,6	5,1	5,2	5,0	29,3	29,1	27,9	19,3	18,1	16,9
IT	15,0	14,7	13,8	19,4	20,0	20,1	5,8	5,8	6,1 p	28,3	28,7	29,9 p	22,1	21,4	19,9
CY	6,8	5,2	7,6	7,7	8,3	9,7	5,4	5,2	4,9	27,4	28,9	27,7	17,0	15,3	16,0
LV	8,5	9,9	10,0	4,6	4,1	2,9	6,5	6,5	6,2	32,7	30,9	28,5	12,0	10,5	11,2
LT	5,9	5,5	4,8	2,5	2,4	1,9	6,1	7,5	7,1	27,3	29,3	30,1	9,9	9,2	9,4
LU	6,1	9,3	5,5	12,9	11,7 b	11,0	4,4	4,3	5,0 b	19,0	18,5	19,7 b	6,3	6,2 b	5,4
HU	11,4	11,6	12,4	13,3	13,7	14,0	4,3	4,3	4,3	31,8	28,2	26,3	13,6	11,6 b	11,0
MT	20,3	19,8	19,7	28,4	27,8	27,7	4,0	4,2	4,2	23,8	22,4	20,1	10,5	10,4	8,5
NL	8,7	8,2	8,0	11,4	11,1	11,0	3,8	3,8	3,9 b	16,5	16,4	16,7	5,5	4,7	4,6
AT	7,0	7,3	6,9	8,2	8,2	7,8	4,1	4,0	4,1	19,2	18,3	18,0	7,7	7,5	7,7
PL	5,4	5,3	5,2	14,2	13,8	14,2	4,9	4,9	4,8	24,7	23,4	21,9	12,0	11,0	10,5
PT	17,4	13,7	14,0	7,1	6,7	6,8	6,2	6,0	5,9	27,5	26,6	25,1	12,3	11,3	10,6
RO	18,1	19,1	18,5	16,7	17,5	17,6	7,2	8,3	7,2 p	40,3	37,4	38,8 p	17,0	18,1	17,4
SI	4,4	5,0	4,9	8,0	8,6	6,6	3,7	3,6	3,6	20,4	19,2	18,4	9,4	9,5	8,0
SK	6,7	6,9	7,4	14,6	14,7	14,2	3,9	3,5	3,6	18,4	18,4	18,1	12,8	13,7	12,3
FI	9,5	9,2	7,9	1,9	2,1	3,3	3,6	3,6	3,6	17,3	16,8	16,6	10,2	10,6	9,9
SE	6,7	7,0	7,4	4,6	4,2	3,8	3,9	4,1	4,3 b	16,9	18,6b	18,3	7,2	6,7	6,5
UK	11,8	10,8	11,2	11,3	11,2	11,0	5,1	5,2	5,1	24,1	23,5	22,2	11,9	11,1	10,9

Källa: Eurostat.

* Indikatorer som tidigare ingått i resultattavlan med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU och euroområdet.

Markeringar: b = avbrott i tidsserien, e = uppskattning, p = preliminär uppgift, u = låg tillförlitlighet.

Bilaga 1 (fortsättning) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, nivåer

	Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor														
	Sysselsättningsgrad (% av befolkningen 15–24 år)			Arbetslöshet* (% av befolkningen i 15–74 år)			Deltagande i aktiveringsåtgärder (per 100 arbetssökande)			Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita (2008 = 100)			Ersättning per timme till anställda (euro)		
År	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	2016
EU28	69,2	70,1	71,1	10,2	9,4	8,6	:	:	:	100,0	101,4	103,0	22,2	22,9	22,8
EA19	68,2	69,0	70,0	11,6	10,9	10,0	:	:	:	93,8	93,9	94,2	25,8	26,0	26,5
EUnw	70,8	71,6	72,6	9,0	8,4	7,5	19,0	20,4	20,5	101,7	103,4	106,3	17,5	18,1	19,5
EAnw	68,5	69,4	70,4	11,3	10,5	9,6	21,4	23,4	22,2	92,7	93,7	95,4	20,9	21,2	22,7
BE	67,3	67,2	67,7	8,5	8,5	7,8	41,9 u	45,0	49,6	96,3	96,1	96,2	37,8	37,9	37,8
BG	65,1	67,1	67,7	11,4	9,2	7,6	7,1	3,2	2,7	108,6	108,5	112,0	4,2 p	4,5 p	4,6 p
CZ	73,5	74,8	76,7	6,1	5,1	4,0	10,8 u	18 u	21,8 u	97,9	100,5	103,6	8,4	8,8	9,2
DK	75,9	76,5	77,4 b	6,6	6,2	6,2	45,8 b	45,4 b	54,5 b	104,0	104,8	107,2	37,6	38,3	38,9
DE	77,7	78,0	78,6	5,0	4,6	4,1	30,8	31,1	30,3	103,1	104,1	105,8	29,8	30,5	31,3
EE	74,3	76,5	76,6	7,4	6,2	6,8	4,7	4,2	5,0	93,4	99,9	104,6	8,8	9,3	9,8
IE	67,0	68,7	70,3	11,3	9,4	7,9	22,6 u	25,8 u	29,9 u	91,3	93,3	97,3	27,6	28,2	29,0
EL	53,3	54,9	56,2	26,5	24,9	23,6	:	:	:	68,9	69,9	68,2	11,5 p	11,3 p	11,3 p
ES	59,9	62,0	63,9	24,5	22,1	19,6	23,3	25,1	28,3	89,2	90,1	92,0	19,3 p	19,3 p	19,4 p
FR	69,3	69,5	70,0	10,3	10,4	10,1	40,7 u	40,5 u	41,2 u	99,5	100,1	100,5	32,0	32,2 p	33,7 p
HR	59,2	60,6	61,4	17,2	16,1	13,4	4,8	4,5	6,5	:	:	:	8,1 b	8,4 b	8,5 b
IT	59,9	60,5	61,6	12,7	11,9	11,7	16,7	15,1	:	88,4	88,4	89,0	22,5	22,6	22,6
CY	67,6	67,9	68,7	16,1	15,0	13,0	5,6	8,6	9,2 u	80,8	77,0	76,9	14,3	14,2 p	14,1 p
LV	70,7	72,5	73,2	10,8	9,9	9,6	6,8	6,8	4,3	88,0	90,0	95,5	6,7	7,4	7,9
LT	71,8	73,3	75,2	10,7	9,1	7,9	8,7	11,3	13,4	100,6	103,1	107,0	6,9	7,2	7,4
LU	72,1	70,9 b	70,7	6,0	6,5	6,3	55,5 u	61 u	40 u	:	:	:	42,4	43,0	43,3
HU	66,7	68,9	71,5	7,7	6,8	5,1	37,0	35,2	40,7	97,0	101,0	103,3	6,6	6,7	7,0
MT	66,4	67,8	69,6	5,8	5,4	4,7	5,4	16,0	:	:	:	:	11,9	12,3	12,2
NL	75,4	76,4	77,1	7,4	6,9	6,0	28,7 b	27,6 b	28,6 b	96,1	96,9	97,6	33,4	33,4 p	33,7 p
AT	74,2	74,3	74,8	5,6	5,7	6,0	25,2	23,8	21,2	96,5	95,8	95,1	27,8	28,7	29,2
PL	66,5	67,8	69,3	9,0	7,5	6,2	15,5 u	17,3 u	20,8 u	110,2	113,2	117,0	6,2	6,3	:
PT	67,6	69,1	70,6	14,1	12,6	11,2	16,5 u	24,6 u	28,5 u	92,0	92,0	93,9	10,8	10,8 b	11,1 b
RO	65,7	66,0	66,3	6,8	6,8	5,9	3,1	2,9	3,1	115,8	123,4	132,9	4,4	4,4 p	4,9 p
SI	67,7	69,1	70,1	9,7	9,0	8,0	10,5	10,6	7,8	90,6	92,1	94,0	15,1	15,2	15,7
SK	65,9	67,7	69,8	13,2	11,5	9,7	13,5	14,5	13,6	99,3	101,8	105,8	9,0	9,3	9,5
FI	73,1	72,9	73,4	8,7	9,4	8,8	28,4	29,0	26,8	102,6	101,4	102,5	29,3	29,7	30,0
SE	80,0	80,5	81,2	7,9	7,4	6,9	39,5	40,6	42,1	109,3	111,1	112,8	28,7	28,9	29,0
UK	76,2	76,8	77,5	6,1	5,3	4,8	:	:	:	99,4	99,9	102,4	25,8	29,2	26,4

Källa: Eurostat.

* Indikatorer som tidigare ingått i resultattavlan med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU och euroområdet. Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita beräknas med hjälp av ojusterad inkomst (dvs. utan sociala transfereringar in natura) och utan korrigering för köpkraftsstandard.

Markeringar: b = avbrott i tidsserien, e = uppskattning, p = preliminär uppgift, u = låg tillförlitlighet.

Bilaga 1 (fortsättning) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, nivåer

	Offentligt stöd / socialt skydd och inkludering											
	Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (%)			Barn under tre år i formell barnomsorg (%)			Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (%)			Personer med minst grundläggande digitala färdigheter (% av befolkningen 16–74 år)		
År	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	2016
EU28	34,10	33,72	32,95 e	28,0	28,4	30,3	3,6	3,6	3,2	:	55,0	56,0
EA19	33,72	33,07	32,03 e	31,0	32,3	33,9	:	:	:	:	:	:
EUnw	36,90	36,50	36,60	24,6	25,7	27,7	3,6	3,3	3,4	:	55,2	55,6
EAnw	35,90	35,00	33,10	27,7	29,2	29,4	3,6	3,8	3,4	:	56,7	57,0
BE	43,64	44,19	41,06	46,0	48,8	50,1	1,9	2,4	2,4	:	60,0	61,0
BG	20,15	22,54	17,92 b	11,0	11,2	9,0	8,9 u	5,6 u	4,7 u	:	31,0	26,0
CZ	43,60	42,26	40,49	2,0	4,4	2,9	1,0	1,1	0,8	:	57,0	54,0
DK	55,02	52,71	52,21	65,0	69,6	77,3	1,3	1,4	1,3	:	75,0	78,0
DE	33,20	33,47	34,78	27,0	27,5	25,9	1,6	1,6	0,5	:	67,0	68,0
EE	23,24b	22,30	24,91	20,0	19,5	21,5	8,4	11,3	12,7	:	65,0	60,0
IE	55,80	54,97	:	28,0	27,4	30,6	3,3	3,7	2,8	:	44,0	44,0
EL	15,00	16,08	15,87	14,0	12,8	11,4	9,0	10,9	12,3	:	44,0	46,0
ES	28,62	26,58	24,41	36,0	37,0	39,7	0,8	0,6	0,6	:	54,0	53,0
FR	44,58	43,10	42,37	39,0	39,5	41,8	2,7	2,8	1,2	:	57,0	56,0
HR	35,12	35,48	28,57	11,0	17,1	11,8	3,3	3,3	1,9	:	51,0	55,0
IT	21,46	21,65	20,31 p	21,0	22,9	27,3	7,1	7,0	7,2	:	43,0	44,0
CY	41,46	36,22	35,60	24,0	25,5	20,8	4,4	4,7	1,5	:	43,0	43,0
LV	21,48	17,58	21,58	23,0	21,6	22,8	13,8	12,5	8,4 b	:	49,0	50,0 b
LT	30,55	22,38	21,51	10,0	22,9	9,7	3,2	3,7	2,9	:	51,0	52,0
LU	40,58	43,75	39,34 b	46,0	49,0	51,9	0,9	0,8	0,9	:	86,0	86,0
HU	43,61	42,02	43,80	10,0	14,3	15,3	2,4	2,5	2,6	:	50,0	51,0
MT	33,19	31,22	30,67	21,0	18,2	17,9	0,9	1,1	0,8	:	52,0	49,0
NL	45,54	47,98	42,53	46,0	44,6	46,3	0,4	0,5	0,1	:	72,0	77,0
AT	44,49	45,70	46,39	17,0	16,0	22,2	0,4	0,1	0,1	:	64,0	65,0
PL	26,41	23,14	24,45	5,0	5,6	5,4	8,8	7,8	7,3	:	40,0	44,0
PT	26,97	26,14	24,00	37,0	44,9	47,2	3,0	3,5	3,0	:	48,0	48,0
RO	12,85	13,31	14,24 p	6,0	2,6	9,4	10,4	9,3	9,4	:	26,0	28,0
SI	42,23	42,34	42,80	39,0	37,3	37,4	0,0	0,2	0,2	:	51,0	53,0
SK	35,71	35,26	30,98	3,0	6,5	1,1	1,9	2,1	2,1	:	53,0	55,0
FI	53,62	53,73	57,04	29,0	33,2	32,6	4,3	3,3	4,3 b	:	74,0	73,0
SE	47,02	45,3b	45,82	55,0	56,7	64,0	1,9	1,5	1,0	:	72,0	69,0 b
UK	42,86	43,34	43,42	30,0	28,9	30,4	1,6	2,1	2,8	:	67,0	69,0

Källa: Eurostat.

* Indikatorer som tidigare ingått i resultattavlan med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU och euroområdet

Markeringar: b = avbrott i tidsserien, e = uppskattning, p = preliminär uppgift, u = låg tillförlitlighet.

Bilaga 2. Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, förändringar och avvikelse från EU

År	Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden														
	Unga med högst grundskoleutbildning (% av befolkningen 18-24 år)			Skillnaden i sysselsättning mellan könen (procentenheter)			Kvoten mellan inkomstkvintilerna* (S80/S20)			Risk för fattigdom och social utestängning (%)			Unga som varken arbetar eller studerar (% av befolkningen 15-24 år)		
	2016			2016			2016			2016			2016		
	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS-EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS-EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS-EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS-EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS-EU
EU28	-0,3	1,2	0,0	0,0	0,9	0,0	-0,1	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	0,3	-0,4	0,6	0,3
EA19	-0,5	1,6	-0,2	0,0	0,5	0,0	-0,1	0,1	-0,1	0,0	-0,6	0,6	-0,5	0,7	0,2
EUnw	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,6	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0
EAnw	-0,5	0,0	-0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,5	-0,7	0,1	-0,7	-0,3	0,0
BE	-1,3	-0,7	-1,0	1,0	-1,4	1,0	0,0	-1,2	0,0	-0,4	-3,0	0,2	-2,3	-1,1	-1,6
BG	0,4	4,3	0,7	0,7	-3,4	0,7	0,8	2,9	0,8 b	-0,9 b	16,7	-0,3	-1,1	7,2	-0,4
CZ	0,4	-2,9	0,7	-0,6	5,3	-0,6	0,0	-1,5	0,0	-0,7	-10,4	-0,1	-0,5	-4,0	0,2
DK	-0,6 b	-2,3	-0,3	-0,9 b	-4,0	-0,9	0 b	-0,9	0,0	-1,0	-7,0	-0,4	-0,4 b	-5,2	0,3
DE	0,2	0,8	0,5	-0,5	-2,5	-0,5	-0,2	-0,4	-0,2	-0,3	-4,0	0,3	0,5	-4,3	1,2
EE	-1,3	1,4	-1,0	0,3	-2,5	0,3	-0,6	0,6	-0,6	0,2	0,7	0,8	-1,7	-1,9	-1,0
IE	-0,6	-3,2	-0,3	-0,2	1,6	-0,2	:	:	:	:	:	:	-1,3	2,0	-0,6
EL	-1,7	-3,3	-1,4	1,0	8,3	1,0	0,1	1,6	0,1	-0,1	11,9	0,5	-1,4	4,8	-0,7
ES	-1,0	9,5	-0,7	0,3	0,8	0,3	-0,3	1,6	-0,3	-0,7	4,2	-0,1	-1,0	3,6	-0,3
FR	-0,4	-0,7	-0,1	0,3	-3,2	0,3	0,0	-0,7	0,0	0,5	-5,5	1,1	-0,1	0,9	0,6
HR	0,0	-6,7	0,3 u	0,1	-1,1	0,1	-0,2	0,0	-0,2	-1,2	4,2	-0,6	-1,2	5,9	-0,5
IT	-0,9	4,3	-0,6	0,1	9,4	0,1	0,3 p	1,1	0,3	1,2 p	6,2	1,8	-1,5	8,9	-0,8
CY	2,4	-1,9	2,7	1,4	-1,0	1,4	-0,3	-0,1	-0,3	-1,2	4,0	-0,6	0,7	5,0	1,4
LV	0,1	0,5	0,4	-1,2	-7,8	-1,2	-0,3	1,2	-0,3	-2,4	4,8	-1,8	0,7	0,2	1,4
LT	-0,7	-4,7	-0,4	-0,5	-8,8	-0,5	-0,4	2,1	-0,4	0,8	6,4	1,4	0,2	-1,6	0,9
LU	-3,8	-4,0	-3,5	-0,7 b	0,3	-0,7	0,7 b	0,0	0,7	1,2 b	-4,0	1,8	-0,8 b	-5,6	-0,1
HU	0,8	2,9	1,1	0,3	3,3	0,3	0,0	-0,7	0,0	-1,9	2,6	-1,3	-0,6 b	0,0	0,1
MT	-0,1	10,2	0,2	-0,1	17,0	-0,1	0,0	-0,8	0,0	-2,3	-3,6	-1,7	-1,9	-2,5	-1,2
NL	-0,2	-1,5	0,1	-0,1	0,3	-0,1	0,1 b	-1,1	0,1	0,3	-7,0	0,9	-0,1	-6,4	0,6
AT	-0,4	-2,6	-0,1	-0,4	-2,9	-0,4	0,1	-0,9	0,1	-0,3	-5,7	0,3	0,2	-3,3	0,9
PL	-0,1	-4,3	0,2	0,4	3,5	0,4	-0,1	-0,2	-0,1	-1,5	-1,8	-0,9	-0,5	-0,5	0,2
PT	0,3	4,5	0,6	0,1	-3,9	0,1	-0,1	0,9	-0,1	-1,5	1,4	-0,9	-0,7	-0,4	0,0
RO	-0,6	9,0	-0,3	0,1	6,9	0,1	-1,1 p	2,2	-1,1	1,4 p	15,1	2,0	-0,7	6,4	0,0
SI	-0,1	-4,6	0,2	-2,0	-4,1	-2,0	0,0	-1,4	0,0	-0,8	-5,3	-0,2	-1,5	-3,0	-0,8
SK	0,5	-2,1	0,8	-0,5	3,5	-0,5	0,1	-1,4	0,1	-0,3	-5,6	0,3	-1,4	1,3	-0,7
FI	-1,3	-1,6	-1,0	1,2	-7,4	1,2	0,0	-1,4	0,0	-0,2	-7,1	0,4	-0,7	-1,1	0,0
SE	0,4	-2,1	0,7	-0,4	-6,9	-0,4	0,2 b	-0,7	0,2	-0,3	-5,4	0,3	-0,2	-4,5	0,5
UK	0,4	1,7	0,7	-0,2	0,3	-0,2	-0,1	0,1	-0,1	-1,3	-1,5	-0,7	-0,2	-0,1	0,5

Källa: Eurostat.

* Indikatorer som tidigare ingått i resultattavlan med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU och euroområdet. Den 31 oktober 2017 var uppskattningar om statistisk signifikans för förändringar och skillnader mot EU-genomsnittet för Silc-indikatorer ännu inte tillgängliga.

Markeringar: b = avbrott i tidsserien, e = uppskattning, p = preliminär uppgift, u = låg tillförlitlighet.

Bilaga 2 (fortsättning) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, förändringar och avvikelse från EU

År	Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor														
	Sysselsättningsgrad (% av befolkningen 20–64 år)			Arbetslöshet* (% av befolkningen i 15–74 år)			Deltagande i aktiveringsåtgärder (per 100 arbetssökande)			Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita (2008 = 100)			Ersättning per timme till anställda (euro)		
	2016			2016			2015			2015			2016		
	Årlig förändring	Avvikelse från EU- genomsnit t	Skillnad i årlig förändring MS—EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU- genomsnit t	Skillnad i årlig förändring MS—EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU- genomsnit t	Skillnad i årlig förändring MS—EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU- genomsnit t	Skillnad i årlig förändring MS—EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU- genomsnit t	Skillnad i årlig förändring MS—EU
EU28	1,0	0,1	0,0	-0,8	-0,1	0,1	:	:	:	1,6	-3,3	-1,1	-0,1	2,9	-0,8
EA19	1,0	-1,0	0,0	-0,9	1,3	0,0	:	:	:	0,3	-12,1	-2,4	0,5	6,6	-0,2
EUnw	1,0	0,0	0,0	-0,9	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0
EAnw	1,0	-0,5	0,0	-0,9	0,9	0,1	-1,1	-0,6	-2,2	1,9	-10,9	-0,9	0,3	1,6	-0,4
BE	0,5	-3,3	-0,5	-0,7	-0,9	0,2	4,6 u	25,9	3,5	0,1	-10,1	-2,6	-0,1	17,9	-0,8
BG	0,6	-3,3	-0,4	-1,6	-1,1	-0,7	-0,5	-21,1	-1,6	3,2	5,7	0,4	0,1 p	-15,3	-0,6
CZ	1,9	5,7	0,9	-1,1	-4,7	-0,2	3,8 u	-2,0	2,7	3,0	-2,7	0,3	0,4	-10,7	-0,3
DK	0,9 b	6,4	-0,1	0,0	-2,5	0,9	9,1 b	30,8	8,0	2,3	0,9	-0,5	0,6	19,0	-0,1
DE	0,6	7,6	-0,4	-0,5	-4,6	0,4	-0,8	6,6	-1,9	1,6	-0,5	-1,1	0,8	11,4	0,1
EE	0,1	5,6	-0,9	0,6	-1,9	1,5	0,8	-18,8	-0,3	4,7	-1,6	2,0	0,5	-10,1	-0,2
IE	1,6	-0,7	0,6	-1,5	-0,8	-0,6	4,1 u	6,2	3,0	4,3	-8,9	1,6	0,8	9,1	0,1
EL	1,3	-14,8	0,3	-1,3	14,9	-0,4	:	:	:	-2,4	-38,1	-5,2	0,0 p	-8,6	-0,7
ES	1,9	-7,1	0,9	-2,5	10,9	-1,6	3,2	4,6	2,1	2,1	-14,3	-0,7	0,1 p	-0,5	-0,6
FR	0,5	-1,0	-0,5	-0,3	1,4	0,6	0,7	17,5	-0,4	0,4	-5,7	-2,4	1,5 p	13,8	0,8
HR	0,8	-9,6	-0,2	-2,7	4,7	-1,8	2,0	-17,3	0,9	:	:	:	0,1 b	-11,4	-0,6
IT	1,1	-9,4	0,1	-0,2	3,0	0,7	:	:	:	0,7	-17,2	-2,0	0 p	2,7	-0,7
CY	0,8	-2,3	-0,2	-2,0	4,3	-1,1	0,6	-14,6	-0,5	-0,1	-29,4	-2,9	-0,1	-5,8	-0,8
LV	0,7	2,2	-0,3	-0,3	0,9	0,6	-2,5	-19,5	-3,6	6,1	-10,8	3,4	0,5	-12,0	-0,2
LT	1,9	4,2	0,9	-1,2	-0,8	-0,3	2,1	-10,4	1,0	3,8	0,7	1,1	0,2	-12,5	-0,5
LU	-0,2 b	-0,3	-1,2	-0,2	-2,4	0,7	-21 u	16,3	-22,1	:	:	:	0,3	23,4	-0,4
HU	2,6	0,5	1,6	-1,7	-3,6	-0,8	5,5	17,0	4,4	2,3	-2,9	-0,5	0,3	-12,9	-0,4
MT	1,8	-1,4	0,8	-0,7	-4,0	0,2	:	:	:	:	:	:	-0,1	-7,7	-0,8
NL	0,7	6,1	-0,3	-0,9	-2,7	0,0	1,0 b	4,9	-0,1	0,7	-8,6	-2,0	0,3 p	13,8	-0,4
AT	0,5	3,8	-0,5	0,3	-2,7	1,2	-2,6	-2,6	-3,7	-0,8	-11,1	-3,5	0,5	9,3	-0,2
PL	1,5	-1,7	0,5	-1,3	-2,5	-0,4	3,5 u	-3,0	2,4	3,4	10,8	0,7	:	:	:
PT	1,5	-0,4	0,5	-1,4	2,5	-0,5	3,9	4,8	2,8	2,0	-12,4	-0,7	0,3 b	-8,8	-0,4
RO	0,3	-4,7	-0,7	-0,9	-2,8	0,0	0,2 u	-20,7	-0,9	7,7	26,6	5,0	0,5 p	-15,0	-0,2
SI	1,0	-0,9	0,0	-1,0	-0,7	-0,1	-2,8	-16,0	-3,9	2,0	-12,3	-0,7	0,5	-4,2	-0,2
SK	2,1	-1,2	1,1	-1,8	1,0	-0,9	-0,9	-10,2	-2,0	4,0	-0,4	1,2	0,2	-10,4	-0,5
FI	0,5	2,4	-0,5	-0,6	0,1	0,3	-2,2	3,1	-3,3	1,0	-3,8	-1,7	0,3	10,1	-0,4
SE	0,7	10,2	-0,3	-0,5	-1,8	0,4	1,5	18,4	0,4	1,5	6,5	-1,3	0,1	9,1	-0,6
UK	0,7	6,5	-0,3	-0,5	-3,9	0,4	:	:	:	2,5	-3,8	-0,2	-2,8	6,5	-3,5

Källa: Eurostat.

* Indikatorer som tidigare ingått i resultattavlan med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer.

Markeringar: b = avbrott i tidsserien, e = uppskattning, p = preliminär uppgift, u = låg tillförlitlighet.

Anm.: Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita beräknas med hjälp av ojusterad inkomst (dvs. utan sociala transfereringar in natura) och utan korrigering för köpkraftsstandard.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU och euroområdet. Den 31 oktober 2017 var uppskattningar om statistisk signifikans för förändringar och skillnader mot EU-genomsnittet för Silc-indikatorer ännu inte tillgängliga.

Bilaga 2 (fortsättning) Huvudindikatorer i den sociala resultattavlan, förändringar och avvikelser från EU

År	Offentligt stöd / socialt skydd och inkludering											
	Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (%)			Barn under tre år i formell barnomsorg (%)			Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (%)			Personer med minst grundläggande digitala färdigheter (% av befolkningen 16–74 år)		
	2016			2015			2015			2016		
	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS—EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS—EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS—EU	Årlig förändring	Avvikelse från EU-genomsnitt	Skillnad i årlig förändring MS—EU
EU28	-0.8 b	-0.6	0.8	1.9	2.3	1.3	:	-0.2	0.4	1.0	0.4	0.6
EA19	-1.0 b	-1.6	0.5	1.6	5.9	1.0	:	-3.4	0.4	:	:	:
EUnw	-1.6	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0	-0.4	0.0	0.0	0.4	0.0	0.0
EAnw	-1.9	-0.5	-0.3	0.2	1.4	-0.5	-0.5	-0.1	0.0	0.3	1.4	-0.1
BE	-3.1	7.5	-1.6	1.3	22.1	0.7	0.0	-1.0	0.4	1.0	5.4	0.6
BG	-4.6 b	-15.7	-3.0	-2.2	-19.0	-2.8	-0.9	1.3	-0.5	-5.0	-29.6	-5.4
CZ	-1.8	6.9	-0.2	-1.5	-25.1	-2.2	-0.3 u	-2.6	0.1	-3.0	-1.6	-3.4
DK	-0.5	18.6	1.1	7.7	49.3	7.1	-0.1	-2.1	0.3	3.0	22.4	2.6
DE	1.3	1.2	2.9	-1.6	-2.1	-2.3	-1.1	-2.9	-0.7	1.0	12.4	0.6
EE	2.6	-8.7	4.2	2.0	-6.5	1.4	1.4	9.3	1.8	-5.0	4.4	-5.4
IE	:	:	:	3.2	2.6	2.6	-0.9	-0.6	-0.5	0.0	-11.6	-0.4
EL	-0.2	-17.7	1.4	-1.4	-16.6	-2.1	1.4	8.9	1.8	2.0	-9.6	1.6
ES	-2.2	-9.2	-0.6	2.7	11.7	2.1	0.0	-2.8	0.4	-1.0	-2.6	-1.4
FR	-0.7	8.8	0.8	2.3	13.8	1.7	-1.6	-2.2	-1.2	-1.0	0.4	-1.4
HR	-6.9	-5.0	-5.3	-5.3	-16.2	-6.0	-1.4	-1.5	-1.0	4.0	-0.6	3.6
IT	-1.3 p	-13.3	0.2	4.4	-0.7	3.8	0.2	3.8	0.6	1.0	-11.6	0.6
CY	-0.6	2.0	1.0	-4.7	-7.2	-5.3	-3.2	-1.9	-2.8	0.0	-12.6	-0.4
LV	4.0	-12.0	5.6	1.2	-5.2	0.6	-4.1 b	5.0	-3.7	1.0 b	-5.6	0.6
LT	-0.9	-12.1	0.7	-13.2	-18.3	-13.9	-0.8	-0.5	-0.4	1.0	-3.6	0.6
LU	-4.4 b	5.7	-2.8	2.9	23.9	2.3	0.1	-2.5	0.5	0.0	30.4	-0.4
HU	1.8	10.2	3.4	1.0	-12.7	0.4	0.1	-0.8	0.5	1.0	-4.6	0.6
MT	-0.5	-2.9	1.0	-0.3	-10.1	-0.9	-0.3	-2.6	0.1	-3.0	-6.6	-3.4
NL	-5.5	8.9	-3.9	1.7	18.3	1.1	-0.4	-3.3	0.0	5.0	21.4	4.6
AT	0.7	12.8	2.3	6.2	-5.8	5.6	0.0	-3.3	0.4	1.0	9.4	0.6
PL	1.3	-9.1	2.9	-0.2	-22.6	-0.8	-0.5	3.9	-0.1	4.0	-11.6	3.6
PT	-2.1	-9.6	-0.6	2.3	19.2	1.7	-0.5	-0.4	-0.1	0.0	-7.6	-0.4
RO	0.9 p	-19.4	2.5	6.8	-18.6	6.2	0.1	6.0	0.5	2.0	-27.6	1.6
SI	0.5	9.2	2.0	0.1	9.4	-0.5	0.0	-3.2	0.4	2.0	-2.6	1.6
SK	-4.3	-2.6	-2.7	-5.4	-26.9	-6.1	0.0	-1.3	0.4	2.0	-0.6	1.6
FI	3.3	23.4	4.9	-0.6	4.6	-1.3	1.0 b	0.9	1.4	-1.0	17.4	-1.4
SE	0.5	12.2	2.1	7.3	36.0	6.7	-0.5	-2.4	-0.1	-3.0 b	13.4	-3.4
UK	0.1	9.8	1.7	1.5	2.4	0.9	0.7	-0.6	1.1	2.0	13.4	1.6

Källa: Eurostat.

* Indikatorer som tidigare ingått i resultattavlan med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer. Markeringar: b = avbrott i tidsserien, e = uppskattning, p = preliminär uppgift, u = låg tillförlitlighet.

Anm.: EUnw och EAnw avser oviktade genomsnitt för EU och euroområdet. Den 31 oktober 2017 var uppskattningar om statistisk signifikans för förändringar och skillnader mot EU-genomsnittet för Silc-indikatorer ännu inte tillgängliga.

Bilaga 3. Metod för att fastställa tendenser och nivåer i resultattavlan

I mitten av 2015 kom Europeiska kommissionen, sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd överens om en metod för att bedöma medlemsländernas resultat när det gäller centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer. Man kom överens om att målet skulle vara att man för varje indikator skulle kunna ge ett mått på varje medlemslands (MS) relativa situation inom fördelningen av indikatorvärdena (poängen) för hela EU. Metoden används gemensamt för nivåer per år (nivåer) och förändringar mellan år (förändringar), och möjliggör på så sätt en helhetsbedömning av medlemsländernas resultat.

För 2018 års gemensamma sysselsättningsrapport har kommissionen tillsammans med medlemsländerna beslutat att tillämpa metoden för den nya sociala resultattavla som åtföljer den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

För varje indikator kommer man att räkna om nivåer och förändringar till standardpoäng (även kallade z-poäng), vilket gör det möjligt att tillämpa samma måttenheter för alla indikatorer. Detta görs genom att man standardiserar rådata för både nivåer och förändringar enligt följande formel:

$$z - \text{poäng för } MS_x = \frac{[MS_x \text{ indikator} - \text{genomsnitt (MS indikator)}]}{\text{standardavvikelse (MS indikator)}}$$

Därefter analyseras fördelningen av poängen (separat för nivåer och förändringar), och på så sätt kan man upptäcka observationer som avviker avsevärt från genomsnittet.

Denna metod gör det möjligt att för varje medlemsland uttrycka det råa indikatorvärdet genom att ange med hur många standardavvikelser det avviker från (det oviktade) genomsnittet. Då kan medlemsländernas resultat bedömas och klassificeras på grundval av de framräknade z-poängen som jämförs med på förhand fastställda tröskelvärden, som anges som multiplar av standardavvikelsen.

Det största problemet med den här metoden är att fastställa brytpunkterna. Eftersom man inte kan göra några parametriska antaganden om fördelningen av de observerade råvärdena för sysselsättningsindikatorerna⁸⁶ är det vanligt att använda en tumregel när man väljer tröskelvärden. I enlighet med analysen av de nyckelindikatorer som används i resultattavlan kom man överens om att beakta följande:

1. Alla poäng under -1 är ett mycket bra resultat.
2. Alla poäng mellan -1 och -0,5 är ett bra resultat.
3. Alla poäng mellan -0,5 och 0,5 är ett neutralt resultat.
4. Alla poäng mellan 0,5 och 1 är ett dåligt resultat.
5. Alla poäng över 1 är ett mycket dåligt resultat⁸⁷.

Tabell 2: Tröskelvärden för z-poäng

	Tröskelvärden för z-poäng				
	-1,0	-0,5	0	0,5	1,0
	(lägre än)	(lägre än)	(mellan)	(högre än)	(högre än)
	Bedömning				
Nivåer	Mycket låg	Låg	Genomsnittlig	Hög	Mycket hög
Förändringar	Mycket lägre än genomsnittet	Lägre än genomsnittet	Genomsnittlig	Högre än genomsnittet	Mycket högre än genomsnittet

⁸⁶ Både normalfördelnings- och t-fördelningstest gjordes, vilket ledde till att man avvisade alla fördelningshypoteser.

⁸⁷ Vid normalfördelning motsvarar de valda brytpunkterna ungefär 15 %, 30 %, 50 %, 70 % och 85 % av den kumulativa fördelningen.

Genom att kombinera utvärderingen av nivåer och förändringar är det sedan möjligt att klassificera ett lands sammanlagda resultat enligt varje indikator inom en av följande sju kategorier. Färgmarkeringarna används i diagrammen i själva rapporten.

I tabellerna nedan anges klassificeringen baserad på z-poäng för de indikatorer för vilka ett lågt värde bedöms som ett bra resultat (t.ex. arbetslöshet, risk för fattigdom och social utestängning osv.).

Bästa resultat	mindre än -1,0 i nivåer och mindre än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bättre än genomsnittet	mellan -1,0 och -0,5 i nivåer och mindre än 1 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bra men bör övervakas	mindre än -0,5 i nivåer och mer än 1 i förändringar <u>och</u> en förändring som är högre än 0 ⁸⁸	Medlemsländer med bättre eller mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Genomsnittlig/neutral	mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mellan -1,0 och 1,0 i förändringar	Medlemsländer med genomsnittliga nivåer, vars situation varken förbättras eller försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Svag men förbättras	mer än 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med sämre eller mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation förbättras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bör bevakas	mellan 0,5 och 1,0 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mer än 1,0 i förändringar	I denna kategori finns två olika fall: i) medlemsländer med sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt, och ii) medlemsländer med nivåer som EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Kritisk situation	mer än 1,0 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt.

Nivå	Förändring				
	Mycket lägre än genomsnittet	Lägre än genomsnittet	Genomsnittlig	Högre än genomsnittet	Mycket högre än genomsnittet
Mycket låg					
Låg					
Genomsnittlig					
Hög					
Mycket hög					

⁸⁸ Det sistnämnda hindrar att ett medlemsland med ”låg” eller ”mycket låg” nivå markeras med ”försämras” när förändringen är ”mycket högre än genomsnittet” men ändå minskar.

I tabellerna nedan anges klassificeringen baserad på z-poäng för de indikatorer för vilka ett högt värde bedöms som ett bra resultat (t.ex. sysselsättningsgrad, deltagande i barnomsorg osv.).

Bästa resultat	mer än 1,0 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bättre än genomsnittet	mellan 1,0 och 0,5 i nivåer och mer än -1,0 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mer än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med bättre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation förbättras eller inte försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bra men bör övervakas	mer än 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar <u>och</u> en förändring som är mindre än 0 ⁸⁹	Medlemsländer med bättre eller mycket bättre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Genomsnittlig/neutral	mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mellan -1,0 och 1,0 i förändringar	Medlemsländer med genomsnittliga nivåer, vars situation varken förbättras eller försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Svag men förbättras	mindre än -0,5 i nivåer och mindre än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med sämre eller mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, men vars situation förbättras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Bör bevakas	mellan -0,5 och -1,0 i nivåer och mindre än 1,0 i förändringar <u>eller</u> mellan -0,5 och 0,5 i nivåer och mindre än -1,0 i förändringar	I denna kategori finns två olika fall: i) medlemsländer med sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt, och ii) medlemsländer med nivåer som EU-genomsnittet, men vars situation försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet.
Kritisk situation	mindre än 1,0 i nivåer och mindre än 1,0 i förändringar	Medlemsländer med mycket sämre nivåer än EU-genomsnittet, vars situation försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt.

Nivå	Förändring				
	Mycket högre än genomsnittet	Högre än genomsnittet	Genomsnittlig	Lägre än genomsnittet	Mycket lägre än genomsnittet
Mycket hög					
Hög					
Genomsnittlig					
Låg					
Mycket låg					

⁸⁹ Det sistnämnda hindrar att ett medlemsland med ”hög” eller ”mycket hög” nivå markeras med ”försämras” när förändringen är ”mycket lägre än genomsnittet” men ändå ökar.

Översikt över brytpunkter

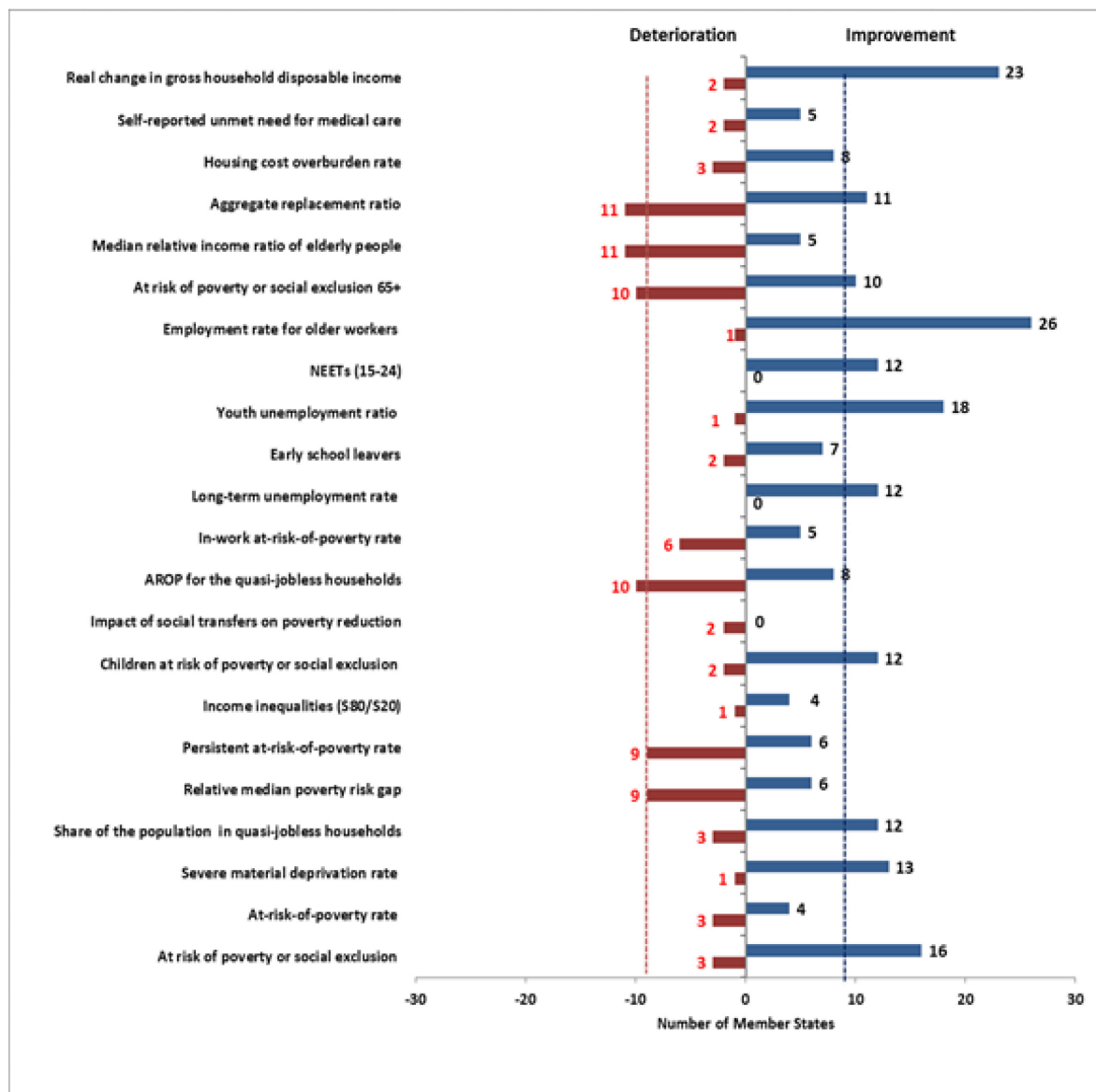
(p.e. = procentenheter)		Mycket låg	Låg	Genomsnittlig	Hög	Mycket hög
Unga med högst grundskoleutbildning (% av befolkningen 18–24 år)	Nivåer	< 5,1 %	< 7,3 %	7,3 % – 11,7 %	> 11,7 %	> 13,9 %
	Förändringar	< -1,4 p.e.	< -0,9 p.e.	-0,9 p.e. – 0,2 p.e.	> 0,2 p.e.	> 0,7 p.e.
Skillnaden i sysselsättning mellan könen (procentenheter)	Nivåer	< 4,9 p.e.	< 7,8 p.e.	7,8 p.e. – 13,6 p.e.	> 13,6 p.e.	> 16,4 p.e.
	Förändringar	< -0,8 p.e.	< -0,4 p.e.	-0,4 p.e. – 0,3 p.e.	> 0,3 p.e.	> 0,7 p.e.
Kvoten mellan inkomstkvintilerna (S80/S20)	Nivåer	< 3,8	< 4,4	4,4 – 5,7	> 5,7	> 6,3
	Förändringar	< -0,4	< -0,2	-0,2 – 0,1	> 0,1	> 0,3
Risk för fattigdom och social utestängning (%)	Nivåer	< 16,7 %	< 20,2 %	20,2 % – 27,3 %	> 27,3 %	> 30,8 %
	Förändringar	< -1,5 p.e.	< -1,0 p.e.	-1,0 p.e. – 0,0 p.e.	> 0,0 p.e.	> 0,5 p.e.
Unga som varken arbetar eller studerar (% av befolkningen 15–24 år)	Nivåer	< 6,9 %	< 9,0 %	9,0 % – 13,1 %	> 13,1 %	> 15,2 %
	Förändringar	< -1,5 p.e.	< -1,1 p.e.	-1,1 p.e. – -0,3 p.e.	> -0,3 p.e.	> 0,1 p.e.
Sysselsättningsgrad (% av befolkningen 20–64 år)	Nivåer	< 65,2 %	< 68,1 %	68,1 % – 73,8 %	> 73,8 %	> 76,7 %
	Förändringar	< 0,4 p.e.	< 0,7 p.e.	0,7 p.e. – 1,4 p.e.	> 1,4 p.e.	> 1,7 p.e.
Arbetslöshet (% av befolkningen 15–74 år)	Nivåer	< 4,2 %	< 6,4 %	6,4 % – 10,9 %	> 10,9 %	> 13,1 %
	Förändringar	< -1,7 p.e.	< -1,3 p.e.	-1,3 p.e. – -0,6 p.e.	> -0,6 p.e.	> -0,2 p.e.
Deltagande i aktiveringsåtgärder (per 100 arbetssökande)	Nivåer	< 8,2 %	< 16,0 %	16,0 % – 31,5 %	> 31,5 %	> 39,3 %
	Förändringar	< -4,9 p.e.	< -2,2 p.e.	-2,2 p.e. – 3,3 p.e.	> 3,3 p.e.	> 6,0 p.e.
Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita (2008 = 100)	Nivåer	< 94,8	< 98,5	98,5 – 105,9	> 105,9	> 109,5
	Förändringar	< 0,8 p.e.	< 1,1 p.e.	1,1 p.e. – 1,8 p.e.	> 1,8 p.e.	> 2,1 p.e.
Ersättning per timme till anställda (euro)	Nivåer	< 7,8 €	< 13,9 €	13,9 € – 25,9 €	> 25,9 €	> 32,0 €
	Förändringar	< -0,5 p.e.	< -0,1 p.e.	-0,1 p.e. – 0,6 p.e.	> 0,6 p.e.	> 0,9 p.e.
Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (%)	Nivåer	< 21,9 %	< 27,7 %	27,7 % – 39,5 %	> 39,5 %	> 45,3 %
	Förändringar	< -3,5 p.e.	< -2,2 p.e.	-2,2 p.e. – 0,5 p.e.	> 0,5 p.e.	> 1,8 p.e.
Barn under tre år i formell barnomsorg (%)	Nivåer	< 8,9 %	< 18,5 %	18,5 % – 37,5 %	> 37,5 %	> 47,0 %
	Förändringar	< -3,7 p.e.	< -1,5 p.e.	-1,5 p.e. – 2,8 p.e.	> 2,8 p.e.	> 5,0 p.e.
Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (%)	Nivåer	< 0,2 %	< 1,6 %	1,6 % – 4,4 %	> 4,4 %	> 5,8 %
	Förändringar	< -2,0 p.e.	< -1,5 p.e.	-1,5 p.e. – -0,4 p.e.	> -0,4 p.e.	> 0,2 p.e.
Personer med minst grundläggande digitala färdigheter (% av befolkningen 16–74 år)	Nivåer	< 41,6 %	< 48,6 %	48,6 % – 62,6 %	> 62,6 %	> 69,6 %
	Förändringar	< -2,1 p.e.	< -0,9 p.e.	-0,9 p.e. – 1,6 p.e.	> 1,6 p.e.	> 2,9 p.e.

y-o-y change

Indicator	y-o-y change
Employment rate (% population aged 20-64)	13
Youth NEET (% of total population aged 15-24)	6
Employment rate older people (% population aged 55-64)	24
Employment rate (% Non-EU28 nationals aged 20-64)	2
Involuntary temp empl as % total employees	9
Newly employed in %	8
Long-term unemployment rate (in %)	12
At-risk-of-poverty rate of unemployed	2
Unemployment trap tax rate on low wage earners	2
Inactivity and part-time work due to personal and family responsibilities -...	4
Total employment (ths)	18
Job vacancy rate (average over 3 years)	19
Gender employment gap	2
Gender pay gap	4
Adults with medium or high education	8
Life long learning - percentage of adult population (aged 25-64)...	5
Early school leavers (in %)	6
Completion of tertiary or equivalent education (aged 30-34) - total	10
Nominal unit labour cost (index 2010=100)	7

130

Bilaga 5. Översikt över tendenser i den sociala situationen som bör bevakas och antalet medlemsländer med försämringar eller förbättringar enligt verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet 2017, som godkändes vid mötet i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) i oktober 2017

Anm.: För EU-Silc-baserade indikatorer avser förändringarna i allmänhet 2013–2014 för indikatorer för inkomster och hushållens arbetsintensitet, och 2014–2015 för icke tillgodosedda vårdbehov. Förändringar i hushållens disponibla bruttolöns avser 2014–2015. Indikatorer som är baserade på arbetskraftsundersökningen (långtidsarbetslöshet, unga med högst grundskoleutbildning, ungdomsarbetslöshet, unga som varken arbetar eller studerar (15–24 år) samt sysselsättningsgrad (55–64 år)) och siffrorna för allvarlig materiell fattigdom (som för flera medlemsländer inte är definitiva för 2016) avser perioden 2015–2016.